

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**VLÁDA JIŘÍHO Z POĎEBRAD V EVROPSKÉM
KONTEXTU**

Bc. Veronika Dušková

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Evropská kulturní studia

Diplomová práce

**VLÁDA JIŘÍHO Z POĎEBRAD V EVROPSKÉM
KONTEXTU**

Bc. Veronika Dušková

Vedoucí práce:

PhDr. ThLisc. Drahomír Suchánek, Ph.D. Th.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2007

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Obsah

1 ÚVOD	1
2 KONTEXT DOBY.....	4
2.1 POČÁTKY REFORMNÍHO Hnutí	4
2.2 HUSITSKÉ VÁLKY.....	9
2.3 OBDOBÍ POLIPANSKÉ A DOBA BEZVLÁDÍ	10
2.4 DŮSLEDKY HUSITSKÉ REVOLUCE	11
3 ŽIVOT JIŘÍHO Z PODĚBRAD.....	13
3.1 PŮVOD RODU PODĚBRADŮ	13
3.2 NAROZENÍ A DĚTSTVÍ JIŘÍHO Z PODĚBRAD.....	17
3.3 MLADÍ JIŘÍHO Z PODĚBRAD	18
3.4 ZAČÁTEK POLITICKÉ KARIÉRY JIŘÍHO Z PODĚBRAD.....	21
3.5 JIŘÍ Z PODĚBRAD V ČELE ZEMĚ	23
3.6 LADISLAV POHROBEK.....	28
3.7 JIŘÍ Z PODĚBRAD, ČESKÝ KRÁL.....	31
3.8 POSLEDNÍ OBDOBÍ VLÁDY JIŘÍHO Z PODĚBRAD	32
4 CÍRKEVNÍ POLITIKA.....	35
4.1 RODOVÁ TRADICE.....	35
4.2 JAN ROKYCANA	35
4.3 ZKUŠENOST S KARDINÁLEM JUANEM KARVAJALEM.....	37
4.4 EPIZODA O STADICKÉM KRÁLI	40
4.5 SETKÁNÍ S ENEÁŠEM SYLVIEM PICCOLOMINIM	41
4.6 NEÚSPĚCH ČECHŮ V ŘÍMĚ, NEÚSPĚCH ŘÍMA V ČECHÁCH.....	44
4.7 MĚSTO TÁBOR.....	46
4.8 ČESKÝ KRÁL LADISLAV POHROBEK.....	47

4.9 SPOR S ŘÍMEM.....	49
4.10 ZKLIDNĚNÍ SITUACE.....	52
4.11 PANSKÁ JEDNOTA PROTI KRÁLI	53
4.12 VÝHLED KONCEPCE DVOJÍHO LIDU	55
5 ZAHRANIČNÍ POLITIKA.....	57
5.1 POLITICKÉ ZAČÁTKY JIŘÍHO Z PODĚBRAD	57
5.2 JIŘÍ Z PODĚBRAD A SASKO	58
5.3 CÍSAŘ FRIDRICH III. A ČESKÝ KRÁL LADILAV POHROBEK.....	61
5.4 OCHLAZENÍ A OŽIVENÍ VZTAHU JIŘÍHO Z PODĚBRAD A LADISLAVA POHROBKA	67
5.5 ČESKÝ KRÁL JIŘÍ Z PODĚBRAD.....	69
5.6 ÚSPĚŠNÁ LÉTA POLITICKÉ KARIÉRY JIŘÍHO Z PODĚBRAD	71
5.7 NEÚSTUPNOST ŘÍMA	76
5.8 VÁLKA.....	80
5.9 DOČASNÉ PŘÍMĚŘÍ	86
5.10 VÁLKA.....	88
5.11 SMRT	91
5.12 NÁSTUP JAGELLONCŮ NA ČESKÝ TRŮN	92
6 MÍROVÝ PROJEKT ČESKÉHO KRÁLE JIŘÍHO Z PODĚBRAD	94
6.1 DŮVODY VZNIKU MÍROVÉHO PROJEKTU.....	94
6.2 VZNIK PROJEKTU	95
6.3 SMLOUVA O NASTOLENÍ MÍRU V CELÉM KŘESŤANSTVU.....	99
6.4 ZÁVĚREČNÁ JEDNÁNÍ O MÍROVÉM PROJEKTU	103
7 ZÁVĚR.....	106
8 SEZNAM LITERATURY	113
9 RESUMÉ	116

10 PŘÍLOHY	117
------------------	-----

1 ÚVOD

Jiří z Poděbrad se narodil roku 1420, kdy v českých zemích probíhaly husitské války, které značně ovlivnily jeho život i vládu v Českém království. Husité si vynutili respektování kališnické církve na českém území, čímž se zde vytvořilo království dvojího lidu, respektive dvojího vyznání. Po skončení válek se na našem území vyskytovalo několik nesourodých politických uskupení, které usilovaly o větší vliv a do jisté míry znesnadňovaly nástup Zikmunda Lucemburského na český trůn, což se nakonec uskutečnilo v roce 1436. Zikmund však o rok později zemřel a v českých zemích nastalo období bezvládí, během něhož se k moci dostávali přední čeští šlechtici, mezi nimiž byl i Jiří z Poděbrad.

Jiří z Poděbrad se postupně stal předním českým politikem, jehož stavové zvolili nejprve zemským správcem a poté i českým králem. Jiřík si dokázal získat respekt nejen u domácích šlechticů, ale také na poli mezinárodních vztahů. Mnoho panovníků se při svých sporech obracelo s žádostí o pomoc právě na českého krále, jemuž věřili, že jejich konflikty rozsoudí moudře a spravedlivě. Jiří z Poděbrad uměl taktéž rychle a rázně zakročit vojensky, bylo-li to nezbytně nutné. Diplomacii, v níž rovněž vynikal, však dával vždy přednost. Jeho představa společného soužití národů v míru se odrazila v mírovém projektu českého krále, jenž zajímá historiky, právníky i politiky zejména dnes, kdy pomalu dochází k jejímu naplnění.

Ve své diplomové práci podrobně zmapuji život a vládu českého krále Jiřího z Poděbrad. Nejprve krátce popíši příčiny, průběh a důsledky husitských válek, které poznamenaly toto období. V následující kapitole objasním původ rodu Poděbradů a lehce zmíním dětství a mládí Jiřího z Poděbrad, soustředit se však budu zejména na okolnosti jeho mocenskému vzestupu. Celou kapitolu věnuji koncepci dvojího lidu, jež se odrážela v církevní politice a kterou se Jiří z Poděbrad snažil celý život

prosazovat. Největší prostor nechám zahraniční politice, v níž se Jiří z Poděbrad poměrně vyznamenal, přesto ovšem nedokázal prosadit kališnictví v Římě a v českých zemích nakonec vypukla válka, která skončila až po smrti Jiřího z Poděbrad. Poslední kapitolu věnuji mírovému projektu Jiřího z Poděbrad, kde krátce analyzuji nejen vlastní text smlouvy, ale i důvody jejího vzniku. Položím si také otázku, zda můžeme považovat všeobecnou mírovou organizaci krále Jiřího za předchůdkyni Organizace spojených národů. V závěru rovněž zhodnotím politickou kariéru Jiřího z Poděbrad.

Má práce má převážně kompilační charakter, často však také podrobně analyzuji mnohdy diskutované momenty života a vlády Jiřího z Poděbrad a snažím se je vysvětlit s využitím seriózní historické literatury. Pro popsání období husitských válek používám rozsáhlé dílo od Františka Šmahela, jenž se danou problematikou detailně zabýval v několika knihách. Dále jsem využila knihu od Františka Kavky *Poslední Lucemburk* a krátkou knížku *První pražská defenestrace* od Petra Čorneje. Nahlédla jsem také do knihy *Husitské revoluční hnutí* od Josefa Macka. Život a vláda Jiřího z Poděbrad byla nejpodrobněji popsána historikem Rudolfem Urbánkem v několikasvazkovém díle *Věk poděbradský*. Rudolf Urbánek vydal ještě souhrnnou knihu *Husitský král*, kterou jsem rovněž použila. V téže době o dané problematice pojednával i Arnošt Denis v knize *Konec samostatnosti české*. V 60. letech 20. století se osobou Jiřího z Poděbrad zabývalo hned několik autorů. Já jsem využila knihy *Jiří z Poděbrad* od Josefa Macka, *The Hussite King*¹ od Otakara Odložilíka a *George of Bohemia*² od F. G. Heymanna. Pro objasnění původu rodu Poděbradů jsem čerpala z knih *Poděbradové* od autorů O. Felcmana a L. Fukuly a *Páni z Kunštátu* od M. Plačka a P. Futáka. Mírovým projektem českého krále Jiřího z Poděbrad se podrobněji zabývali pouze Václav Vaněček a František Šmahel,

¹ Husitský král.

² Doslovný překlad Jiří z Čech, překládáme jako Jiří Poděbradský.

z jejichž prací čerpám v poslední kapitole. Napříč celou prací používám knihu *Dějiny českých zemí* od autorů J. Pánka a O. Tůmy, jež byla užitečná zejména pro ověřování historických dat a údajů. K získání doplňujících informací jsem použila knihy *Matyáš Korvín* od Antonína Kalouse, *Dějiny Maďarska* od Laszlo Kontlera, *Dějiny Německa* od H. Müllera a K. F. Kriegera a *Jak zemřeli* od Emanuela Vlčka. Dále jsem využila dva články z časopisu 21. století, kde Jan Bauer publikoval článek *Podezřelá smrt krále Holce*, a Alena Martínková napsala článek *Mírová Evropa Jiříka z Poděbrad*, z nichž jsem rovněž čerpala. Použila jsem také tři prameny, které vyšly v knižní podobě. *Deník panoše Jaroslava* připravil a vydal v roce 1940 Rudolf Urbánek. Vlastní text *Smlouvy o nastolení míru v celém křesťanstvu* zařadil do své knihy *Všeobecná mírová organizace českého krále Jiřího z let 1462/1464* Václav Vaněček. Rovněž *Memorandum Antonia Mariniho z Grenoblu* vyšlo v knize *Křížové výpravy v pozdním středověku*, pro kterou text připravil František Šmahel. V závěru cituji z *Charty OSN*, jež je dostupná na internetu.

2 KONTEXT DOBY

Český král Jiří z Poděbrad se narodil v roce 1420, kdy v českých zemích vypukla husitská revoluce, která reagovala na upálení mistra Jana Husa 6. července 1415. Kořeny husitské revoluce však sahají ještě mnohem dále před rok 1415 a přebírají myšlenky od několika domácích i zahraničních reformátorů.

2.1 POČÁTKY REFORMNÍHO HNUTÍ

České země ve srovnání s některými vyspělými oblastmi západní a jižní Evropy značně ekonomicky zaostávaly. Za vlády Lucemburků, zejména za krále Karla IV., se ovšem toto zpoždění postupně vyrovnalo. Vývoj evropského kontinentu byl však značně narušován papežským schismatem, během něhož zastávali funkci papeže dva, a na krátký čas i tři papežové,³ kteří mezi sebou soupeřili o větší moc, a někteří neváhali použít i vojenskou sílu. Původní pojetí církve jako prostředníka mezi Bohem a člověkem se tak vytratilo. Dvoj-papežství bylo vnímáno jako symbol zkaženosti církve, což vyvolávalo potřebu obyvatel po nápravě církve, zejména v řadách inteligence tak postupně začalo vznikat reformní hnutí.⁴

Postavení církve v českých zemích bylo značně problematické. Přestože 30 až 40 % veškeré užitkové půdy náleželo církevním institucím, mnoho klášterů a biskupských statků se nacházelo na pokraji hospodářského úpadku. Pražský arcibiskup Jan z Jenštejna vyvinul velké úsilí, aby dobudoval centralizovanou administrativu a vytvořil z české církve stát ve státě. Jeho snaha však narazila na odpor krále Václava IV. a naopak došlo k zeslabení mocenských pozic duchovenstva. Vztahy

³ Sídlem papežů se tak kromě Říma stal i Avignon a Pisa.

⁴ Pánek, J., Tůma, O. a kol.: *Dějiny českých zemí*. Praha: Karolinum, 2008. S. 117.

mezi církevní a světskou mocí v Čechách i na Moravě přerostly ke konci 14. století v násilné konflikty.⁵

Většina českého panstva stála počátkem 15. století stranou reformního hnutí a snažila se spolupracovat s panovníkem. Nižší šlechta byla sice mnohem přístupnější revolučním myšlenkám a za zády krále podporovala revoluční hnutí, které se v Čechách postupně utvářelo, avšak do roku 1419 hrála nižší aristokracie v oblasti politického života druhořadou roli, neměla tudíž dostatek prostředků na otevřený odpor. Ani v rozsáhlých venkovských oblastech v různých krajích Čech a Moravy nepřerostly drobné projevy sociálních protestů za vlády Václava IV. v otevřený konflikt. Sociální a ekonomické problémy se však prohlubovaly zejména v důsledku drobných válek, mocenských rozbrojů a morových epidemií, což v obyvatelích českých zemí vyvolávalo značnou nejistotu a potřebu po nápravě poměrů. Tato nejistota našla svůj výraz v proticírkevním reformním hnutí.⁶

Snahy o nápravu zesvětštělé církve a náboženského života měly v českých zemích více podob. Obrodné proudy se prosadily jak u augustiniánů v Roudnici, tak i v cisterciáckém klášteře na Zbraslavi, kladly důraz na náboženský prožitek jednotlivce a usilovaly o překlad bible do národního jazyka, aby se mohlo více vzdělaných laiků seznámit s biblickým poselstvím v češtině. Toto tzv. lidové kacířství našlo zprvu v Čechách zázemí jen u valdenských sektářů, kteří se zde usadili společně s jinými kolonisty. Převážná část sekty však byla vyhlazena inkvizicí, která se usídlila v Praze.⁷

Ostrou kritikou žebravých řádů a zesvětštělého života církevních činitelů se vyznačovala již kázání rakouského augustiniána Konráda Waldhausera, jehož do Prahy pozval sám císař Karel IV. Pod vlivem

⁵ Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Kořeny české reformace*. Praha: Univerzita Karlova, 1993. S. 198-200.

⁶ Pánek, J., Tůma, O. a kol.: *Dějiny českých zemí*. S. 118.

⁷ Tamtéž.

tohoto kazatele odešel z úřadu v královské kanceláři Jan Milíč z Kroměříže, jenž kolem sebe soustředil družinu následovníků chudého Krista. Milíč rozdal svůj majetek chudým a pokusil se vybudovat příkladnou pražskou farnost nazvanou Jeruzalém. Milíč zemřel v Avignonu, kde se před papežským soudem obhajoval proti žalobám pražských farářů. Jan Milíč z Kroměříže požadoval svobodu kázání, čímž předjímal jeden z husitských požadavků. Jeho nástupce Matěj z Janova prosazoval potřebu častého přijímání svátostí oltářních a cestu ke spáse spatřoval v návratu k prvotní církvi.⁸

Koncem 14. století se do Prahy dostaly spisy oxfordského profesora Johna Wycliffa, jež upoutal zájem českých mistrů Pražské univerzity. Tyto spisy se záhy staly předmětem sporu mnoha intelektuálů, jedni je uznávali a obhajovali, druzí je naopak odsoudili. V zápasu o Wycliffovo učení postupně dozrávaly zásady husitského učení. Součástí tohoto sporu bylo také úsilí českých univerzitních mistrů o přednostní výsady na domácí univerzitě. Toto úsilí vyvrcholilo roku 1409, kdy král Václav IV. vydal Dekret kutnohorský, který přiznal domácím tři hlasy proti jednomu společnému hlasu cizích profesorů a studentů, čímž se univerzita otevřela proudům usilující o náboženské reformy. Na druhé straně tehdy z univerzity odešlo značné množství zahraničních profesorů i studentů, čímž univerzita ztratila svůj mezinárodní význam. Bývalí pražští profesori a studenti také začali v zahraničí šířit zprávy o českém kacířství.⁹

Všeobecně uznávaným mluvčím univerzitních reformátorů se stal mistr Jan Hus, který od roku 1402 působil na kazatelně v pražské Betlémské kapli, která byla výhradně určena pro kázání v češtině. Jan Hus odsud ostře kritizoval církev, což mnoho pražských farářů přijímalo s nevolí. Pražský arcibiskup Zbyněk z Házmburka zprvu Husa toleroval,

⁸ Macek, J.: *Husitské revoluční hnutí*. Praha: Rovnost, 1952. S. 41-42.

⁹ Čornej, P.: *30. 7. 1419. První pražská defenestrace*. Praha: Havran, 2010. S. 25-26.

později však uposlechl příkaz římské kurie, aby proti Husovi zakročil. Na obhajobu Husa a jeho reformní skupiny vystoupili představitelé vysoké šlechty a zástupci města Prahy. Společně poslali listiny papeži, ve kterých Husa obhajovali. Tyto listiny podepsal i král s královnou. Roku 1412 však došlo k tomu, že král Václav IV. dal souhlas s prodejem odpustků na podporu válečných podniků papeže Jana XXIII. Králův postoj vyvolal v již tak nábožensky rozjitřeném prostředí vlnu odporu, která vyústila v pouliční demonstraci, jež byla vedená mistrem Jeronýmem Pražským a po níž byli pro výstrahu na příkaz krále popraveni tři mladíci. Jan Hus se rozhodl nadále hájit svůj názor, zostřil kritiku církve a nyní se postavil nejen proti papeži, ale i proti králi. Hus byl následně dán do klatby a přesídlil do bezpečí na venkov, kde nad ním převzala ochrannou ruku reformní šlechta¹⁰ a Jan Hus tak mohl pokračovat ve svých kázáních.¹¹

Pisánský koncil konaný roku 1409 zvolil nového papeže, čímž ještě zhoršil již tak vyostřenou situaci. Oba předchozí papežové odmítli odstoupit, a tak vzniklo trojpapežství. Toto schizma měl řešit následující koncil svolaný do Kostnice císařem Zikmundem Lucemburským roku 1414. Mimo jiné se zde řešila také otázka českého kacířství, proto sem císař pozval Jana Husa a dal mu záruku bezpečné cesty a svobodného pohybu. Jan Hus přijal Zikmundovu nabídku a odcestoval do Kostnice obhajovat své názory. Veřejné slyšení mistra Jana Husa se však záhy změnilo v soudní tribunál s kacířem, který Husa odsoudil a 6. července roku 1415 mistra Jana Husa upálili. Zároveň kostnický koncil zakázal vyznávat kalich, čímž započal dlouholetý zápas s českým kacířstvím.¹²

Husova smrt vyvolala v českých zemích vlnu odporu proti římské církvi, která byla ještě vyhrocena upálením Husova přítele mistra

¹⁰ Důvody, jež přiměli některé šlechtice přejít k reformnímu hnutí, byly různé povahy. Někteří prahli po majetku, který měl být zabaven církvi, jiní skutečně následovali učení Johna Wycliffa.

¹¹ Macek, J.: *Husitské revoluční hnutí*. S. 44-47.

¹² Čornej, P.: 30. 7. 1419. *První pražská defenestrace*. S. 15-17.

Jeronýma Pražského roku 1416. Protestní listy proti upálení mistra Jana Husa podepsalo značné množství šlechticů z panských rodů, ale i z řad nižší šlechty. Husitské panstvo v čele s nejvyšším pražským purkrabím Čeňkem z Vartenberka se postavilo proti autoritě kostnického koncilu a domáhalo se nápravy církve. Husovo reformní hnutí mělo své stoupence i na venkově a také v některých městech, zejména v Plzni, v Hradci Králové, v Žatci a v Sezimově Ústí.¹³

Neústupnost kostnického koncilu i nově zvoleného papeže Martina V., jehož nástupem se zakončilo církevní schizma, spojovala jednotlivé reformní proudy do jednoho obranného bloku. Pražští husité si sice na králi Václavovi IV. dokázali vynutit některé ústupky, na venkově však byli husité vyháněni z kostelů, a tak se začali scházet k bohoslužbám na vyvýšených místech. Nejvýznamnějším shromaždištěm se stala hora Tábor nacházející se mezi Sezimovým Ústím a Pískem. Zde také navzdory zákazům katolického panstva došlo 22. července 1419 k mohutnému srazu husitů, kteří konali bohoslužby, ale také tajné porady o dalším postupu. Několik dní na to, 30. července, došlo po kázání radikálního kněze Jana Želivského k první pražské defenestraci, při níž bylo z oken novoměstské radnice vyhozeno jedenáct odpůrců kalicha, mezi nimiž bylo i několik konšelů. Tento čin bývá v české historii označován jako počátek husitských válek.¹⁴

Po defenestraci se sešla narychlo svolaná novoměstská obec, která zvolila čtyři hejtmany a svěřila jim vedení města do doby, než bude jmenována nová městská rada. Hejtmani se formálně podrobili králi, který pak schválil i nově zvolenou městskou radu. Král Václav IV. však po těchto bouřlivých událostech 16. srpna 1419 zemřel na záchvat mrtvice. Po jeho smrti vypukla husitská revoluce.¹⁵

¹³ Šmahel, F.: Husitská revoluce. Kořeny české reformace. S. 290-295.

¹⁴ Čornej, P.: 30. 7. 1419. První pražská defenestrace. S. 112-117.

¹⁵ Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Kronika válečných let*. Praha: Univerzita Karlova, 1993. S. 7-8.

2.2 HUSITSKÉ VÁLKY

Různorodost vnitřních politických poměrů se utvářela již v druhé polovině vlády Václava IV., jenž byl hlavou a současně i jediným rozhodujícím činitelem státního útvaru země Koruny české,¹⁶ neboť stavy jednotlivých zemí vytvářely na sobě nezávislé politické uskupení. Nesourodost vnitřních vazeb se ukázala již po smrti Václava IV., kdy Morava, Slezsko, obojí Lužice a město Cheb přijaly římského a uherského krále Zikmunda Lucemburského za dědičného pána, Čechy se však Zikmundovi postavily na odpor.¹⁷

V letech 1419 až 1434 probíhaly v českých zemích husitské války, během nichž papež do Čech poslal několik křížových výprav, které většinou nezaznamenaly velký úspěch. Husité vyvinuli úspěšnou taktiku, jež jim společně s výbornou znalostí terénu umožnila úspěšně odrážet nepřátelská vojska. Nejvýznamnějším husitským vojevůdcem se stal Jan Žižka z Trocnova, jenž úspěšně velel husitské armádě až do roku 1424, kdy při obléhání města Přebyslav zemřel. Husité byli v boji tak úspěšní, že dokonce začali expandovat do zahraničí. Tzv. „spanilé jízdy“ pustošily vedlejší země Koruny české a také sousední země, kde se husité pokoušeli šířit reformační myšlenky a odkud si přiváželi značnou kořist. Katolická církev byla nucena uznat převahu husitů a pokusila se otázku českého kacířství řešit svoláním nového církevního koncilu.

Všecírkevní koncil se sešel v říjnu 1431 v Basileji, kam bylo přizváno i husitské poselstvo. Husité jednali s vyslanci koncilu nejprve v Chebu, potom byli vyslyšeni přímo v Basileji a nakonec se konal další sněm v Praze.¹⁸ Výsledkem těchto jednání bylo, že husité směli přijímat

¹⁶ Tj. Čechy, Morava, Slezsko, Horní a Dolní Lužice.

¹⁷ Pánek, J., Tůma, O. a kol.: *Dějiny českých zemí*. S. 117.

¹⁸ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. New Jersey: New Brunswick, 1965. S. 4.

pod obojí způsobem.¹⁹ Nebyly tedy splněny všechny jejich požadavky, tzv. čtyři pražské artikuly.²⁰ Tento výsledek nepřijalo radikální křídlo husitů a nadále pokračovaly boje. Husitství zaujímal několik názorových proudů a tato nesourodost vedla k husitské porážce.²¹ Kališnická šlechta se nakonec spojila s katolíky a společně vytvořili panskou jednotu, která se zbytkům husitských vojsk postavila 30. května 1434 v bitvě u Lipan, kde panská jednota zvítězila. Husitská revoluce tak byla poražena, kališnictví se však zachovalo i nadále.

2.3 OBDOBÍ POLIPANSKÉ A DOBA BEZVLÁDÍ

Posledním místem, kde se husité v čele s Janem Roháčem z Dubé postavili na odpor, byl hrad Sion. Uherská vojska však v prosinci 1434 husity porazila a Jan Roháč z Dubé byl se svými přívrženci popraven. Nový vůdce táboorského svazu Bedřich ze Strážnice uzavřel výhodnou smlouvu se Zikmundem Lucemburským, čímž město Tábor získalo výsady královského města a rozsáhlé pozemky.²² I kališnická šlechta hledala možnosti, jak se dohodnout se Zikmundem, který byl mnohem vstřícnější než basilejský koncil, jelikož chtěl usednout na český trůn. Zikmund Lucemburský přijal většinu nástupnických požadavků českých stavů, zemská privilegia i náboženský dohody s basilejským koncilem a následně byl 14. srpna 1436 přijat za českého krále. Král Zikmund však nedodržel nástupnické požadavky a dostal se do sporu s Janem Rokycanou, kterého zemský sněm, kde byla kališnická většina, zvolil v říjnu 1435 za pražského arcibiskupa. Jan Rokycana, jehož nástup na pražské arcibiskupství neschválil ani církevní koncil ani papež, raději před panovníkem utekl z Prahy do východočeského exilu. Vztah mezi králem

¹⁹ Kališníci na rozdíl od katolíků nechávali přijímat pod obojí způsobem ne jen kněží, ale i laiky. Husité přijímali chléb jako symbol Kristova těla, tzv. hostii, a víno z kalicha jako symbol Kristovy krve. Kalich se pak ujal jako znak husitů.

²⁰ Tj. čtyři husitské požadavky: svobodné hlásání slova božího, přijímání pod obojí způsobem, sekularizace církevního majetku, trestání smrtelných hříchů.

²¹ Husitství neboli kališnictví zahrnovalo několik názorových skupin. Mezi tři nejvýraznější patřili umírnění pražané, radikální táborité a východočeský svaz orebitů a sirotků, kteří byli rovněž značně radikální.

²² Kavka, F.: *Poslední Lucemburk na českém trůně*. Praha: Mladá fronta, 1998. S. 248-251.

Zikmundem a kališnickou stranou se značně komplikoval, a tak i Zikmund odešel z Prahy a zamířil do Uher, cestou však 9. prosince 1437 zemřel.²³

Po smrti Zikmunda Lucemburského se o český trůn ucházeli dva kandidáti. Albrechta II. Habsburského, jenž byl zetěm přechozího krále, podporovala katolická strana v čele s Oldřichem z Rožmberka. Druhým kandidátem se stal polský princ Kazimír, kterého prosazovali kališníci, jejichž vůdcem byl Hynek Ptáček z Pirkštejna. Albrecht II. Habsburský zvítězil a roku 1438 se konala jeho korunovace v Praze. Král Albrecht však záhy v říjnu 1439 zemřel a země Koruny české se ocitli v době bezvlády, během něhož mezi sebou zápasily o moc katolická liga Oldřicha z Rožmberka a kališnický spolek Hynka Ptáčka z Pirkštejna, po jehož smrti převzal vůdčí postavení ve východočeském kraji Jiří z Poděbrad.²⁴

2.4 DŮSLEDKY HUSITSKÉ REVOLUCE

České husitství předešlo evropskou reformaci o jedno století, v úsilí o nápravu církve i společnosti zůstalo tedy osamoceno. Změny, které s sebou revoluce přinesla, byly poměrně významné. Po desetiletí krutých válek a vnitřních rozbrojů se české země staly místem náboženské tolerance, což bylo vzhledem k nábožensky rozbouřeným poměrům, které panovaly v Evropě, vcelku výjimečné. Prostým lidem ve městech i na vesnici husitství životní podmínky příliš nezlepšilo, mnoho měst i vesnic bylo zničeno řáděním vojsk a po válce muselo dojít k jejich stabilizaci. Když se tato situace vyřešila, jejich životní podmínky byly víceméně stejné jako před válkou. V řadě husitských měst se také posílila česká národnost, naopak katolická města na Moravě si podržela německou většinu.²⁵

Po válce značně upadlo hospodářství českých zemí. Obchodní styky se zahraničím byly přetřhány a bylo velmi těžké je navázat znovu,

²³ Odložilík, O.: The Hussite King. Bohemia in European Affairs. S. 9-11.

²⁴ Kavka, F.: Poslední Lucemburk na českém trůně. S. 258-260.

²⁵ Pánek, J., Tůma, O. a kol.: Dějiny českých zemí. S. 130.

jelikož s kacířskou zemí nechtělo mnoho podnikatelů obchodovat. Domácí produkce též stagnovala a významně poklesla hodnota mince.²⁶ Taktéž všeobecná vzdělanost procházela krizí v důsledku zničení značného počtu venkovských i městských škol. Význam Pražské univerzity poklesl z důvodu odchodu zahraničních profesorů a studentů, čímž se univerzita stala periferní školou. Husitská revoluce rovněž velmi postihla oblast umění, neboť husité vyplenili početné kláštery a kostely a zničili mnoho vynikajících uměleckých a literárních děl.²⁷

Kališnictví se pokusilo o nápravu církevních poměrů a v rámci tohoto úsilí byl zabaven početný církevní majetek. Tím zbohatla nejen kališnická, ale také katolická šlechta, jež se podílely na záboru církevního majetku. Své jmění výrazně rozšířili také hejtmani a řemeslní válečníci z řad nižší šlechty, kteří dále usilovali i o zvětšení svého politického vlivu. Většina měst svůj majetek nijak významně nerozšířila, ba naopak utrpěla často poškození řáděním znepřátelených vojsk, což rovněž postihlo obyčejné lidi na venkově.²⁸

²⁶ Macek, J.: Husitské revoluční hnutí. S. 143.

²⁷ Kavka, F.: Poslední Lucemburk na českém trůně. S. 238-239.

²⁸ Pánek, J., Tůma, O. a kol.: Dějiny českých zemí. S. 126.

3 ŽIVOT JIŘÍHO Z PODĚBRAD

3.1 PŮVOD RODU PODĚBRADŮ

Český král Jiří z Kunštátu a Poděbrad mnohokrát čelil pomluvám ze strany jeho nepřátel, kteří mu vytýkali údajný nemanželský původ a neurozenost. Nejme schopni přesně určit, kdo byla matka Jiřího z Poděbrad, je tudíž zbytečné spekulovat o neurozenosti Jiří z Poděbrad z této linie. Ze strany otce však o neurozenosti nelze v žádném případě hovořit. Jiří z Poděbrad představoval osmou, případně devátou generaci šlechtického linie.²⁹ Tento stupeň urozenosti byl dostačující k tomu, aby mohl být Jiří z Poděbrad později zvolen českým králem.

Prvním písemně doloženým členem rodu, od něhož se vyvozovala Jiřího urozenost, byl Gerhard ze Zbraslavi. Písemné prameny se o něm poprvé zmiňují v roce 1222, tvrdí se v nich, že zřejmě zastával nějakou vyšší funkci v Přerově ve službách krále Václava I. Dále je zmiňován až v letech 1236 až 1240 jako olomoucký purkrabí. Z Olomouce Gerhard přesídlil do Zbraslavi u Brna, jež se stala původním domovem rodu, a také se zde narodili čtyři Gerhardovi synové - Mikul, Smil, Boček a Kuna, kteří dále rozšiřovali rodový majetek.³⁰

Gerhardovi synové postupně odcházeli z rodového hradu a dostávali se dál na Moravu. Mikul zřejmě neměl dostatečné ambice a žádného důležitého úspěchu nedosáhl, přinejmenším prameny o něm mlčí. U Smila je zapotřebí se na chvíli zastavit. Smil společně s manželkou Bohuvlastou založil cisterciácký klášter ve Vizovicích. V pozdně románském královském hradě na Brumovu zastával purkrabský úřad a v soukromém vlastnictví držel území ve střední části Chřibů okolo Stříleek. Smil však zemřel bezdětný, což vedlo k vymření této linie.³¹

²⁹ Felcman, O., Fukula, L. a kol.: *Poděbradové*. Praha: NLN, 2008. s. 19.

³⁰ Plaček, M., Futák, P.: *Páni z Kunštátu*. Praha: NLN, 2006. S. 26, 29-31.

³¹ Felcman, O., Fukula, L. a kol.: *Poděbradové*. S. 29.

Nejvýznamnějším Gerhardovým synem byl Boček, který je poprvé zmiňován v roce 1232 jako svědek na listině markraběte Přemysla, jenž byl bratrem krále Václava I. Král Bočka jmenoval purkrabím ve Znojmě a díky této funkci zřejmě získal panství Jaroslavice a Načeratice. Později přešel do služeb Přemysla Otakara II. Nejpodstatnější část majetku získal sňatkem s Eufemií, dcerou Přibyslava z Křižanova, po němž zdědil velké statky na Brněnsku a rozsáhlá území v okolí Křižanova, Nového Města na Moravě a Žďáru nad Sázavou. Ve Žďáru nad Sázavou nechal založit cisterciácký klášter. Známe dvě Bočkovy dcery, které se provdaly za příslušníky moravské aristokracie, a dva syny, kteří zemřeli bez potomků.³²

Nejmladší Gerhardův syn Kuna se stal roku 1253 purkrabím na Veveří. Dále byl Kuna pověřen kolonizací části Českomoravské vrchoviny na východě. Jeho jméno se promítlo i do názvu nově osídleného panství a hradu Kunštát a také do názvu vsi Kunovice. Kunův syn Boček se usídlil v Jevišovicích a na Znojemsku. Pro tuto práci jsou však významnější Bočkovi bratři Bohuš a Kuna, o nichž bohužel písemné prameny poskytují minimum informací. S jistotou pouze víme, že žili, a je nanejvýš pravděpodobné, že převzali rodový majetek Kunštát, jelikož jejich potomky zde už máme opět doložené.³³

Přímým předkem Jiřího z Poděbrad byl jistý Gerhard z Kunštátu, jenž se narodil roku 1318 nebo 1319 a zemřel roku 1350. Zastával úřad komorníka brněnského a znojenského a představuje nezpochybnitelnou linii rodu pánů z Kunštátu a Poděbrad. Avšak nejsme schopni říct, zda byl potomkem Kuny nebo Bohuše, a rovněž nevíme, jestli byl synem nebo vnukem jednoho z nich. Odsud pramení pochybnosti, které řadí Jiřího

³² Plaček, M., Futák, P.: *Páni z Kunštátu*. S. 38-39, 43-45.

³³ Felcman, O., Fukula, L. a kol.: *Poděbradové*. S. 38-40.

z Poděbrad do osmé nebo deváté generace rodu. Víme však, že Gerhard z Kunštátu měl pět synů, kteří se postarali o rozvětvení rodu.³⁴

Gerhardův syn Smil zůstal na Kunštátě a stal se tedy zakladatelem této kunštátské větve. Pravděpodobně byl nejstarším synem nebo druhým nejstarším. Smilův bratr Kuna zdědil majetek nejbližší od Kunštátu Lysice. Hrad Loučky získal po otci další sourozenec Hroch (či Hroznata). Gerhardův syn Vilém zdědil Boleradice. Jejich potomci nadále rozšiřovali rodové državy.³⁵

„Genealogickým zakladatelem větve z Kunštátu a Poděbrad a prvním Kunštátem, který získal statky v Čechách a tak výrazně rozšířil moc svého rodu, byl Gerhardův syn Boček,³⁶ jenž před polovinou 14. století odešel do Prahy, kde chtěl nabýt postavení a majetku. V roce 1350 obdržel od Karla IV. právo na odumřelé statky v několika českých krajích. Největší majetek však získal sňatkem s Eliškou, dcerou Hynka z Lichtenburka a na Žlebech. Panství Poděbrady udělil Hynkovi z Lichtenburka už Jan Lucemburský v roce 1345. Boček s manželkou Eliškou se usadili na Poděbradech a po smrti Hynka, který neměl žádné mužské potomky, panství zdědil Boček, jenž nadále rozšiřoval svůj majetek – podařilo se mu získat Litické panství v povodí Divoké Orlice, Potštát, Bučovice a polovinu městečka Prostějova.³⁷ Boček měl tři syny Bočka, Hynka a Jana. O Hynkovi a Janovi máme nedostatek informací. Bočkovým nástupcem byl jeho syn Boček, jenž je dědečkem Jiřího z Poděbrad.³⁸

Boček II. se soustředil na posílení rodové moci v Čechách. Získal panství Skuhrov, Rychmberk, Náchod a Homole. V roce 1394 se Boček postavil do čela spolku panstva proti králi Václavovi IV., avšak hrál na obě

³⁴ Plaček, M., Futák, P.: *Páni z Kunštátu*. S. 120-125.

³⁵ Tamtéž, s. 125-127.

³⁶ Felcman, O., Fukula, L. a kol.: *Poděbradové*. S. 49.

³⁷ Bučovice a Prostějov jeho dědicové prodali.

³⁸ Plaček, M., Futák, P.: *Páni z Kunštátu*. S. 133-141.

strany a nakonec se přidal na stranu krále. V roce 1402 se postavil proti Zikmundovi na stranu Václava IV. a byl za to odměněn úřadem nejvyššího písaře. Stal se také přisedícím dvorského soudu a členem královské rady. V roce 1415 podepsal protestní listinu moravské šlechty proti uvěznění Jana Husa v pevnosti Gottlieben a po upálení v Kostnici podepsal stížný list české šlechty. Zemřel někdy mezi prosincem 1416 a červnem 1417.³⁹

Boček měl čtyři syny – Jana, Bočka, Viktorina a Hynka. Nejstarší Jan se oženil s Eliškou z Vartenberka a vyženil tak hrady Kost a Mydlovany. Jan však záhy zemřel a tyto hrady po jeho smrti nepřípadly do rodového majetku pánů z Kunštátu a Poděbrad. Boček a Viktorin si rozdělili moravská panství, Viktorin navíc získal Litice a Náchod, později také dobyl Pardubice. Hynek, který zdědil rodový hrad Poděbrady, zemřel v roce 1426 při pokusu o dobytí Nymburka a jeho majetek připadl Viktorinovi.⁴⁰

Všichni čtyři synové Bočka patřili ke šlechtě s husitskou orientací. V roce 1420 Viktorin zaujímal jeden z vůdčích postů husitských vojsk, sám se účastnil mnohých tažení s Janem Žižkou a byl také při Žižkově smrti v roce 1424 u Přibyslavi. O životě Viktorina toho však o moc více nevíme, dokonce existují spory ohledně jeho věku. Viktorin zemřel roku 1427 v Pardubicích, údajně ve věku 24 let. To by ovšem znamenalo, že jeho syn Jiří z Poděbrad se narodil, když bylo Viktorinovi 16 let,⁴¹ což já osobně nepovažuji za nemožné a ani za zvláštní. Ve středověku bylo zcela běžné, že se sňatky uzavíraly v tomto věku a že se pak brzy narodily děti. Avšak autoři knihy *Poděbradové*⁴² tvrdí, že je poněkud nepravděpodobné, že by sedmnáctiletý Viktorin velel husitským vojskům. Na druhou stranu historik Josef Macek nepřipouští žádné pochybnosti o

³⁹ Felcman, O., Fukula, L. a kol.: *Poděbradové*. S. 52-55.

⁴⁰ Tamtéž, s. 56-57.

⁴¹ Autoři knihy *Poděbradové* to považují za neobvyklé až neskutečné.

⁴² Ondřej Felcman, Ladislav Fukula a kol.

tom, že by v době narození Jiřího z Poděbrad bylo Viktorinovi více než 16 nebo 17 let. Argumentuje tím, že v době, kdy probíhala husitská revoluce, musely děti dospívat mnohem dříve. Dospělí umírali na bojištích a velitelé vojsk se stávali stále mladší a mladší jedinci.⁴³ Tento argument se mi zdá logický, vždyť i ve 20. století během první a druhé světové války bojovali v zákopech sedmnáctiletí mladíci.⁴⁴ V každém případě Jiřímu z Poděbrad bylo pouze sedm let, když jeho otec zemřel.⁴⁵

3.2 NAROZENÍ A DĚTSTVÍ JIŘÍHO Z PODĚBRAD

Jiří z Kunštátu a z Poděbrad se narodil v roce 1420, kdy v českých zemích zuřila husitská revoluce. V zemi byl chaos, strach, hlad. Mnoho lidských životů bylo zmařeno, mnoho statků bylo spáleno a mnoho památek a dokumentů bylo nenávratně zničeno. Neznáme tedy přesné datum ani místo Jiřího narození. S jistotou víme, že se narodil roku 1420, avšak měsíc ani den nejsme schopni určit. O místě narození českého krále existují dvě teorie.⁴⁶ První, rodová tradice, klade kolébku Jiřího z Poděbrad přímo do Poděbrad. Druhá, pozdní legenda, hovoří o narození českého krále v oblasti jižních Čech. Druhá teorie spojuje narození Jiřího s Janem Žižkou. Jan Žižka byl přítelem Jiříkova otce Viktorina a údajně se sám Jan Žižka měl stát kmotrem přítelova synka, Jiřího z Poděbrad. Ani jednu teorii však nejsme schopni potvrdit ani vyvrátit.⁴⁷

Další záhada týkající se narození Jiřího z Poděbrad spočívá v otázce, kdo byla jeho matka. Ani na tuto otázku ve své práci neodpovím. Historik Rudolf Urbánek sice tvrdí, že jí mohla být Anna z Vartenberka, údajná manželka pana Viktorina,⁴⁸ ostatní autoři, ze kterých čerpám, však zmiňují, že prameny, zejména prameny rodu Poděbradů, na toto téma

⁴³ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. Praha: Svobodné slovo, 1967. s. 26.

⁴⁴ Vzpomeňme například na knihu *Na západní frontě klid* od Ericha Maria Remarqua.

⁴⁵ Felcman, O., Fukula, L. a kol.: *Poděbradové*. S. 57-58.

⁴⁶ Nebo spíše legendy

⁴⁷ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 24.

⁴⁸ Urbánek, R.: *Husitský král*. Praha: Vesmír, 1926. S. 37.

mlčí. Víme, že nepřátelé Jiřího z Poděbrad, zejména jeho političtí odpůrci, mu častokrát vyčítali nemanželský původ. Někteří dokonce hovořili o tom, že jeho matka byla prostitutkou. Autoři knih, ze kterých vycházím,⁴⁹ nemanželský původ českého krále nevyklučují. V chaotické době husitské revoluce byly mravy značně uvolněné, Viktorin byl zřejmě velmi mladý a tak není těžké, „*představit si mladého válečníka v objetí měšťanské dcery či jiné neurozené paní.*“⁵⁰

Jak jsem již zmínila, Jiříkův otec Viktorin zemřel, když bylo synovi pouhých sedm let. Matku zřejmě Jiří nikdy nepoznal. Na krátký čas se stal jeho opatrovníkem Jiříkův strýc Boček, ten však záhy také zemřel. V deseti letech se Jiří přestěhoval za příbuznými na Moravu na hrad Kunštát, poručnictví nad nezletilým chlapcem převzal jeho vzdálený strýc pan Heralt z Kunštátu. Písemné prameny nám nesdělují příliš mnoho informací o dětství Jiřího z Poděbrad a většinu údajů můžeme spíše dedukovat. Víme, že nenavštěvoval žádnou měšťanskou školu ani univerzitu. Jiří z Poděbrad měl domácího učitele, který ho naučil číst, psát a počítat. Všechno samozřejmě česky. Jiří uměl jen málo německy a nikdy se nenaučil latinsky.⁵¹ Vzhledem k husitské rodové tradici znal Jiří dobře bibli. O jakýkoliv další rozhled se musel Jiří postarat během svého života sám. Je očividné, že Jiří zdědil ze strany otce ty nejlepší schopnosti a talent, které mu dopomohly k tomu, aby se s takto omezeným vzděláním mohl dostat na post předního politika v českých zemích.⁵²

3.3 MLADÍ JIŘÍHO Z PODĚBRAD

Prvním historicky doloženým vystoupením Jiřího z Poděbrad byla jeho účast v bitvě u Lipan v roce 1434. Jiřímu bylo tehdy pouhých 14 let,

⁴⁹ Zejména J. Macek, R. Urbánek, O. Felcman a kol.

⁵⁰ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 27.

⁵¹ Zajímavé je, že vzhledem k jazykové bariéře se Jiří stal vynikajícím diplomatem. K tomu je nutné poznamenat, že čeština byla v té době diplomatickým jazykem celé střední Evropy. A tam, kde Jiřímu čeština nestačila, obklopoval se schopnými a vzdělanými lidmi, kteří ovládali němčinu, latinu případně francouzštinu.

⁵² Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 41.

bitvy se účastnil spolu s družinou svého strýce Heralta z Kunštátu na straně panské jednoty. Žádné další podrobnosti ohledně Jiřího účasti v této bitvě neznáme.⁵³

Jiří z Poděbrad patřil mezi generaci, která byla válkou donucena předčasně dospět. Střední generace takřka vymřela na bojištích, proto dostávali po válce příležitost zejména mladíci. A tak už jako sedmnáctiletý zasedá Jiří u zemského soudu, jako osmnáctiletý velí vojenskému oddílu a ve dvaceti letech se stává jedním z předních politiků země. V sedmnácti letech přesídlil Jiří z Moravy do Čech na zděděné panství svého otce v Poděbradech.⁵⁴

Roku 1438 začala v Českém království nová válka. O trůn zápasily dvě strany: Albrecht II. Habsburský, zeť císaře Zikmunda, a Kazimír Jagellonský, polský princ. Jiří z Poděbrad stál na straně polského kandidáta. Hlavním bojištěm se stalo okolí Tábora a Jiří se stal velitelem vojenského oddílu, kterému se podařilo vyhrát jednu drobnou bitvu. Důležitost této epizodky v Jiřího životě bývá později zveličována. Jiří z Poděbrad potom už nikdy nevelel žádnému oddílu přímo na bojišti. Otevřený boj neměl rád a tvrdí se, že nebyl ani dobrým vojevůdcem.⁵⁵ V závěrečné fázi v boji o českou korunu měl návrh Albrecht II. Habsburský, ale ten 27. října 1439 zemřel v Uhrách na úplavici. Polská strana však změnila názor a stáhla svého kandidáta. Jagellonci se obávali vlády v zemi, která byla nábožensky rozdělena.⁵⁶ Královna vdova Alžběta⁵⁷ byla těhotná, následník trůnu se narodil až pět měsíců po smrti otce. A české země opět čekaly na svého krále, což byla příležitost pro mladé schopné šlechtice.⁵⁸

⁵³ Denis, A.: *Konec samostatnosti české*. Praha: Šolc a Šimáček, 1921. S. 35.

⁵⁴ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 30.

⁵⁵ Denis, A.: *Konec samostatnosti české*. S. 37.

⁵⁶ Polsko bylo silně katolické.

⁵⁷ Manželka Albrechta II. Habsburského, dcera císaře Zikmunda.

⁵⁸ Pánek, J., Tůma, O. a kol.: *Dějiny českých zemí*. Praha: Karolinum, 2008. s. 127.

České země byly rozděleny na dva hlavní tábory - katolíky a kališníky. Katolický prorakouský směr představovaly zejména moravská města Brno, Olomouc, Jihlava, Znojmo a česká Plzeň a území západních a jižních Čech. Hlavním představitelem této strany se na dlouhou dobu stal Oldřich z Rožmberka, nekorunovaný král jižních Čech. Oldřich z Rožmberka byl charismatickým aristokratem, který se velice dobře orientoval v tehdejších poměrech. Podle situace zaměňoval soupeře se spojencem, vždy však zůstal věrným katolíkem a přívržencem Říma. Mezi jeho zásluhy můžeme počítat fakt, že se zasloužil o rozkvět Českého Krumlova.⁵⁹

V čele kališnické šlechty stál Hynek Ptáček z Pirkštejna. I on byl členem starobylého českého rodu, který měl silnou kališnickou tradici. Hynek však nebyl radikálem, přál si smířit katolíky s kališníky, vynikal obezřetnou opatrností a promyšlenou lstivostí. Snažil se vyhýbat válečným střetnutím, raději využíval uplácení, byl také dobrým hospodářem. Kališnická šlechta obývající území východních a středních Čech byla na polské straně. K Hynkovi Ptáčkovi z Pirkštejna se hlásila i města Mělník, Hradec Králové, Chrudim, Nymburk, Vysoké Mýto, Jaroměř, Dvůr Králové, Polička a Trutnov. Do tohoto proudu patřil i mladý Jiří z Poděbrad, jehož politickým vzorem a učitelem byl právě Hynek Ptáček z Pirkštejna. Po jeho smrti se Jiří dostal do čela této strany a zároveň se stal hlavním protivníkem Oldřicha z Rožmberka.⁶⁰

Ještě je zapotřebí zmínit jeden proud, který se nacházel uprostřed předešlých dvou. Jsou to radikální kališníci sdružující se v okolí Tábora, na čas se k nim hlásila také města Louny a Slaný. Ve městě Tábor se vyskytovali největší kališniční radikálové, kteří se přeli s umírněným

⁵⁹ Denis, A.: Konec samostatnosti české. S. 40.

⁶⁰ Tamtéž, s. 33, 39.

Janem Rokycanou. Předmětem jejich sporu byly otázky náboženské, ideové, lišili se také v názorech na postup proti katolíkům.⁶¹

Dříve, než se Jiří stal hlavou propolské kališnické strany, postaral se o značné rozšíření rodového majetku. V této diplomové práci není dostatek prostoru pro detailní a úplný přehled soupisu majetku pana Jiřího z Poděbrad, zmíním tedy alespoň důležitá panství, kterými poděbradský šlechtic disponoval. Kromě zděděných českých panství Poděbrad a Litic a moravských Boskovic a Kunštátu vlastnil město Jaroměř, panství Visemburské, město Jičín, panství Častolovické, Skuhrov, Náchod, Homole, Richenberk, hrabství Kladské a knížectví Minsterberské. Mimo to mu patřilo mnoho dalších vesniček a městeček.⁶²

3.4 ZAČÁTEK POLITICKÉ KARIÉRY JIŘÍHO Z PODĚBRAD

Jiřího politická kariéra rostla přímo úměrně s jeho majetkem. Mladého šlechtice si začali postupně všímat i vážit jeho přátelé i nepřátelé. Všichni důležití aristokrati znali Jiřího jako výborného hospodáře. První politickým dokumentem, který můžeme spojit se jménem Jiřího z Poděbrad, je listina z roku 1439, v níž se kališnická šlechta obrací k Oldřichovi z Rožmberka s návrhem na společné jednání. Šlo jim o ustavení míru v dobách, kdy zem byla bez krále, na cestách nebylo bezpečno, všude panoval neklid a chaos. Stručně řečeno, klid a mír, toto heslo se stalo politickým programem Hynka Ptáčka z Pirkštejna, který s ním Jiří z Poděbrad sdílel.⁶³

Roku 1439 se obě strany sešly ve městě Mělník⁶⁴ a výsledkem jednání bylo uzavření dohody mezi katolíky a kališníky. Listina, kterou vyjednali Hynek Ptáček z Pirkštejna a Oldřich z Rožmberka jako reprezentanti obou proudů, se nazývá *List mírný* a pochází z ledna 1440.

⁶¹ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 34.

⁶² Tamtéž, s. 38-39.

⁶³ Tamtéž, s. 39.

⁶⁴ Účastnili se vůdčí šlechtici, zejména pak Hynek Ptáček z Pirkštejna, Oldřich z Rožmberka a Jiří z Poděbrad.

V dohodě stálo, že se obě skupiny⁶⁵ zavazují dodržovat kompakτάta a že zvolily Jana Rokycanu za arcibiskupa. Tento List měl být předložen do volební kapitulace novému českému králi, kterého by potom zvolil v roce 1440 zemský sněm. Obě strany se rovněž dohodly na obnovení činnosti zemského soudu, kam vyslaly své zástupce. Tyto kroky měly vést k uklidnění situace v českých zemích.⁶⁶

Nelze si představovat, že by po této dohodě v českých zemích zavládl klid. Oba tábory se nadále pokoušely získat převahu, při čemž docházelo k častým potyčkám.⁶⁷ V této době, kdy české země neměly panovníka, začínají vznikat landfrídy. Souviselo to s potřebou ochrany veřejného pořádku a omezení svévole šlechticů, kteří okupovali mnohá území. Tyto správní a vojenské jednotky měly své rady a soudy a volily si do čela hejtmány. Jejich úkolem bylo urovnávat spory, chránit klid a mír, trestat lapky a vzpurné buřiče. V neklidných dobách bylo zapotřebí potírat násilí a zabránit soukromým válkám. Dohody také často obsahovaly ujednání o trestání porušitelů zemského míru. Jiří z Poděbrad byl zastáncem těchto landfrídů a sám byl zvolen do čela landfrídu boleslavského, který úzce spolupracoval s východočeským krajem, v jehož čele stál Hynek Ptáček z Pirkštejna.⁶⁸

Roku 1440 se na červnovém zemském sněmu v Praze konala volba českého krále. Této volby se účastnil i Jiří z Poděbrad, jenž dal hlas Albrechtovi Bavorskému,⁶⁹ který byl jednomyslně zvolen. Bavorský

⁶⁵ Katolíci i kališníci.

⁶⁶ Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Epilog bouřlivého věku*. Praha: Univerzita Karlova, 1993. S. 77.

⁶⁷ U katolíků šlo vždy o zrušení kompakτάt, případně i o rekatolizaci. Kališníci chtěli pravý opak. Každá strana chtěla vyhrát a stát se vůdcem celé země.

⁶⁸ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 52-53.

⁶⁹ Albrecht Bavorský byl synovcem české královny Žofie, někdejší manželky Václava IV. Tento bohatý a schopný kníže uměl obstojně česky a znal české mravy a zvyklostí, které si osvojil za pobytu na dvoře své tety v Praze. (Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 42.)

vévoda však nabídku stát se českým králem odmítl, protože nechtěl vládnout rozbouřené zemi.⁷⁰

České země neměly opět krále, neboť následník trůnu Ladislav Pohrobek, jenž přicházel v úvahu při volbě českého krále, byl ještě dítětem a trvalo mnoho let, než Ladislav dospěl a ujal se vlády. Navíc jeho matka Alžběta zemřela v prosinci roku 1442, kdy byly Ladislavovi dva roky. Malý princ se stal tak zajatcem svých příbuzných, byl drahým zbožím pro všechny tehdejší vládce – dokonalý prostředek pro vyjednávání. Císař Fridrich III. byl ustanoven poručníkem Ladislava, kterého držel jako rukojmí, a vyžadoval po českých zemích, aby mu platily za péči a výchovu jejich budoucího krále.⁷¹

3.5 JIŘÍ Z PODĚBRAD V ČELE ZEMĚ

27. srpna roku 1444 zemřel Hynek Ptáček z Pirkštejna. V září na sjezdu v Kutné Hoře zvolili zástupci východočeského landfrídu nového vůdce, Jiřího z Poděbrad, který se tak stal východočeským vládcem, jehož si vážili mnozí šlechtici. Jen malý krůček zbýval k tomu, aby se stal pánem celé země.⁷²

Víme, že v této době byl Jiří už nejméně dva roky ženatý. Svatba se konala mezi lety 1441 a 1442. Jeho manželkou se stala tehdy šestnáctiletá Kunhuta ze Šternberka, dcera pana Zdeňka ze Šternberka. Volba Jiřího nevěsty byla projevem aristokratismu, neboť se tímto sňatkem spojily dva mocné starobylé rody.⁷³

Před rokem 1448 se v českých zemích schylovalo k zápasu o nadvládu v době bez krále. Kandidáti byli dva, Jiří z Poděbrad a Oldřich z Rožmberka. Kdo se chtěl stát vítězem, musel ovládnout Prahu, která patřila od doby císaře Zikmunda panstvu a katolíkům. Pánem Prahy se

⁷⁰ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 42.

⁷¹ Pánek, J., Tůma, O. a kol.: *Dějiny českých zemí*. S. 127.

⁷² Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Epilog bouřlivého věku*. S. 83.

⁷³ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 46.

stal pan Menhart z Hradce hlásící se k rožmberské straně. Chvíli sice náležel ke kališníkům, časem ale splynul s katolíky.⁷⁴ Katolická církev považovala Prahu za hlavní výchozí bod rekatolizace, v čemž se papež a basilejský koncil vzácně shodovali. Basilejský koncil dokonce odvolal Rokycanu z funkce pražského arcibiskupa a na jeho místo dosadil Mikuláše Jindřichova, potomka pražské patricijské rodiny a přítele Oldřicha z Rožmberka.⁷⁵

I Pražané byli obeznámeni s pověstí Jiřího z Poděbrad. Jiří vlastnil v Praze v Liliové ulici dům nebo spíše palác, jenž současníci nazývali Bočkův dům, kde Jiří pobýval v září roku 1445, a s Pražany dokonce vyjednal dohodu o dodržování kompaktát a míru. Pražané však za zády Jiřího z Poděbrad nadále utužovali spojení s Oldřichem z Rožmberka. K Jiřímu z Poděbrad se ovšem přidávalo stále více šlechticů ze středních, východních a severních Čech a množila se i řada měšťanů. Představa, že budou vládnout celé zemi, tak jak vládnou východočeskému landfrídu, jim byla velice sympatická. Jiří z Poděbrad nebyl žádný radikál, věděl však, že je potřeba prosadit kompaktáta na celém území, jinak budou vždy vyvstávat otázky, jestli je dodržovat nebo ne. *List mírný* z roku 1440 se nyní stává politickým manifestem. Jiří z Poděbrad nebyl jeho autorem a nebyl ani autorem jeho myšlenek, ty spíše zdědil, vzal si je však za své a nadále je prosazoval.⁷⁶

Počátkem roku 1448 proběhlo mnoho jednání rožmberské a poděbradské strany. Výsledkem těchto schůzí byla volba Ladislava Pohrobka českým králem, až dovrší dospělosti, a zatím se pokusili vybrat správce země. Oldřich z Rožmberka úmluvy přijal, avšak nadále

⁷⁴ Kavka, F.: *Poslední Lucemburk na českém trůně*. S. 244.

⁷⁵ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 76.

⁷⁶ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 60.

vyjednával i s císařem - radil Fridrichovi III., aby nevydával Čechům Ladislava Pohrobka. V zemi dál panovalo bezvládí.⁷⁷

Jiří z Poděbrad se však nenechal Oldřichem z Rožmberka podvést. Sám začal formovat vojsko pod záminkou, že armáda má pomstít křivdy, jichž se českým hejtmanům a žoldněřům dostalo od saských vévodů Viléma a Fridricha. Oldřich z Rožmberka tomu naivně uvěřil. 24. června 1448 se konal sněm v Kutné Hoře, kde byl Jiří zvolen správcem českých zemí. Na tomto sněmu Jiří ani slůvkem nezmínil, že má v plánu táhnout na Prahu, a dále svolával vojáky. V Kutné Hoře se k Jiřímu přihlásili všichni kališníci, ale také mnoho katolických šlechticů – např. Zdeněk ze Šternberka, Jindřich z Michalovic a na Mladé Boleslavi, Mikuláš z Lobkovic a pán Burian z Gutštejna. Tzv. Jednota poděbradská vystupovala jako mohutný politický blok, který je zastoupen panem správcem, jenž má i rozsáhlé pravomoci – směl přijímat domácí a zahraniční poselstva, svolávat sněmy a brannou hotovost, přijímat nové členy i vybírat daně.⁷⁸

Zde se ukázal Jiříkův politický i organizační talent. Uvádí se, že za Jiřím stálo 9000 mužů. Až do poslední chvíle vědělo jen několik přátel Jiřího, že se jedná o útok na Prahu. Ten však byl předem důkladně připraven a zorganizován. Jiří vyslal do Prahy poselstvo vedené Zdeňkem Kostkou z Postupic, které mělo za úkol informovat pražský patriciát o průchodu vojska Prahou. Ještě pořád se tvářili, že táhnou na Sasko. Pražané už v tuto chvíli pravděpodobně tušili, že jde o něco více, deputaci však přijali. V poselstvu se nacházelo i několik měšťanů, kteří měli kontakty na pražské měšťany, jež stáli na straně Jiřího z Poděbrad a pomohli mu Prahu obsadit zevnitř. V noci z 2. na 3. září 1448 obsadila poděbradská vojska Prahu bez boje.⁷⁹

⁷⁷ Pánek, J., Tůma, O. a kol.: *Dějiny českých zemí*. S. 127.

⁷⁸ Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Epilog bouřlivého věku*. S. 83.

⁷⁹ Tamtéž, s. 84.

Zprávy o obsazení Prahy vyvolaly v cizině averzi vůči Čechům. Ve Francii se dokonce slovo pražanství začalo používat jako synonymum pro vzpouru, revoluci. V hlavním městě Čech však k žádné revoluci nedošlo, jelikož Jiří z Poděbrad měl situaci pod kontrolou. Nedovolil žádné vzpoury, rebelie, drancování, pouliční boje nebo perzekuování dosavadních vládců. Zajal a nechal uvěznit pana Menharta z Hradce, ostatní však propustil. Katolíkům byla zachována jejich práva, jejich pronásledování nebylo povoleno. Jan Rokycana se po letech exilu mohl vrátit do Prahy a opět se ujal arcibiskupství. V Praze zavládl klid a mír, tak jako ve východočeském landfrídu. Jiří z Poděbrad v Praze vystupoval stejně jako ve východních Čechách jako suverénní vládce, rozhodující o složení městské rady a jmenování purkmistrů. Zároveň se také staral o povznesení řemesel, obchodu, zasahoval do měnové politiky a pokusil se stabilizovat systém měr a vah. Do Prahy se také navracela řada emigrantů dožadujících se svých majetků. I v tomto případě postupoval Jiří obezřetně s umírněnou rozvahou a s úctou k legalitě. I kališnická církev se ujala vlády a vyhlášovala, že v Praze musí zavládnout přísné mravy podle biblických příkazů.⁸⁰

Na obzoru se však rýsovala další srážka Jiřího z Poděbrad s mocným nepřítelem. Jiří nechal odvést svého zajatce pana Menharta z Hradce na poděbradský hrad, věděl, jak cennou kořist má v rukou. Avšak syn zajatce, Oldřich z Hradce, požadoval otcovo propuštění, s čímž Jiří souhlasil pod podmínkou, že ho vymění za hrad Karlštejn s korunovačními klenoty. Oldřich nabídku odmítl a začal zbrojit. Jiří požádal Oldřicha z Rožmberka, aby dojednal setkání, na němž se bude hledat kompromis. Oldřich z Rožmberka souhlasil, avšak jednání nedokázal zorganizovat.⁸¹ Navíc v roce 1449 byla tuhá zima a zajatec ve vězení zemřel, čehož se okamžitě ujali Jiřího nepřátelé a obvinili ho z vraždy. Jiří se pokusil obhájit, ale situaci nezklidnil. Celá střední Evropa

⁸⁰ Denis, A.: *Konec samostatnosti české*. S. 48 - 49.

⁸¹ Což mu Jiří z Poděbrad velice vyčítal.

hovořila o krutém vrahovi, Jiřím z Poděbrad. Na jaře roku 1449 se opět rozhořela válka. Navíc se k českým vnitřním záležitostem připojily i problémy ze soudního Saska. Tamní vévodové využili zmatku v Čechách a zmocnili se některých území na severozápadě Čech. Jiří však dokázal Sasy zahnat a vyrovnal se i s domácími nepřáteli. Uzavřel mír s Oldřichem z Hradce a na podzim roku 1450 se vítězně vrátil do Prahy.⁸²

Dříve než se Jiří vrátil do Prahy, zemřela na podzim 1449 jeho manželka Kunhuta,⁸³ jež byla dobrou manželkou a ochránkyní chudých. Jiřímu zanechala sedm dětí. Zřejmě kvůli nim se Jiří rychle znovu oženil. O rok později si vzal Johanu z Rožmitálu, členku předního katolického rodu. Toto spojení symbolizovalo nové poměry v Čechách. Paní Johana zůstala katoličkou, což jí však nebránilo vzít si za manžela kališníka. Johana z Rožmitálu byla energická žena schopná porozumět politickým záležitostem a Jiřímu se tak stala vynikající partnerkou a pomocnicí.⁸⁴

V červnu roku 1451 se konal zemský sněm v Benešově.⁸⁵ Sněmu se účastnilo i poselstvo císaře Fridricha III. vedené biskupem Eneášem Sylviem Piccolominim, které projevovalo velký nesouhlas s vydáním Ladislava Pohrobka do Čech. Hlavním bodem jednání však byla volba zemského správce, stal se jím přirozeně Jiřího z Poděbrad.⁸⁶ Situace byla ulehčena tím, že Oldřich z Rožmberka odešel do politického důchodu a politických aktivit se ujali jeho synové Jindřich, Jan a Jošt, kteří se neodvážili zbrojit proti nejmocnějšímu šlechtici celé země a raději s Jiřím z Poděbrad uzavřeli spojenectví. Volba Jiřího z Poděbrad se stala pouhou formalitou a proběhla dne 27. dubna roku 1452 na zemském sněmu v Praze. Jiří se tak stal legitimním vladařem Čech, jenž měl právo

⁸² Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 78-79.

⁸³ Zřejmě kvůli porodu dvojčat Zdeňky a Kateřiny. (Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 79.)

⁸⁴ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 80.

⁸⁵ V Praze tehdy řádl mor, proto si tehdejší aristokracie vybrala venkov pro svou schůzi.

⁸⁶ Denis, A.: *Konec samostatnosti české*. S. 49.

osazovat úřady a soudy, spravovat královské důchody, jednat jménem země a pečovat o veřejné bezpečí.⁸⁷

3.6 LADISLAV POHROBEK

V roce 1452 se rakouští stavové bouřili proti císaři Fridrichu III. Aristokracie požadovala vydání Ladislava Pohrobka do jejich rukou a dokonce oblehla císaře ve Vídni a donutila jej kapitulovat. Rakouská šlechta⁸⁸ přijala Ladislava Pohrobka s nadšením a pokusila se mu naznačit, že získal svobodu. Skutečnost však byla jiná, jednalo se pouze o výměnu vězňů. Jiří z Poděbrad dokázal využít těchto zahraničních problémů ve svůj prospěch. Císař si chtěl naklonit mocného šlechtice a potvrdil proto 10. října 1452 kompaktáta.⁸⁹

S nepokojem ve Vídni souvisí i Jiříkovo dobytí Tábora. Kališnické město a na dálku i Rožmberkové byly poslední dva ostrůvky v zemi, které se stavěly proti Jiřímu, jenž v tomto případě opět použil Isti. Vyhlašoval, že jede na pomoc císaři, ve skutečnosti však jeho vojska dorazila do Tábora, který obsadila. Město nebylo dobře střeženo, jelikož většina jeho vojáků bojovala ve Vídni. V Táboře se nacházelo i mnoho měšťanů, obchodníků, řemeslníků, kteří se rádi přidali na stranu mocného správce.⁹⁰ Po obsazení města Tábor táhl Jiří s armádou na hrad Hluboká. Hlava rodu, Jindřich z Rožmberka, neměl dostatek sil na vzdor, a tak kapituloval.⁹¹

V této době na Jiřího straně stálo mnoho kališníků i katolíků. Jiří z Poděbrad si nevšímal náboženských rozdílů při obsazování důležitých postů, protože budoval koncepci vladaře dvojího lidu. Čechy měly po letech bezvládní opět ústřední vládu, zavládl vytoužený klid a mír.

⁸⁷ Denis, A.: *Konec samostatnosti české*. S. 50.

⁸⁸ Oldřich Selský, Eicinger ad.

⁸⁹ Pánek, J., Tůma, O. a kol.: *Dějiny českých zemí*. S. 128.

⁹⁰ Měšťané velice ochotně vydali Jiřímu z Poděbrad táborské kněží, jež nechal správce uvěznit na svých hradech, odkud nevyšel žádný z nich živý. Jiří z Poděbrad uměl využít i násilí, bylo-li třeba zbavit se politických odpůrců.

⁹¹ Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Epilog bouřlivého věku*. S. 85.

V důsledku vojenských i diplomatických vítězství dosáhl Jiří plného ovládnutí země.⁹²

Ladislav Pohrobek byl celé dětství vláčen od jednoho věznitele k jinému. Naučil se rychle přizpůsobit nové situaci a nasadit falešnou tvář. Vídeňská aristokracie pořádala jednu slavnost za druhou a zajistila Ladislavovi veškerý přepych, aby nekladl příliš velký odpor a aby se v něm neprobudily žádné vladařské ambice. Ladislav užíval těchto výhod, přestože byl ve skutečnosti vězněn. Zmatky, které doprovázely Ladislavovo dětství a dospívání, způsobily, že byl velmi nestálou osobností a snadno podléhal vlivu jiných osob. Jiří z Poděbrad toho využil a získal si Ladislavovu náklonnost. Dosáhl toho, že ho sám Ladislav ustavil zemským správcem. Jiří udržoval přátelské styky i s Ladislavovými poručníky s Oldřichem Celským a později i s Eicingerem, tudíž se mu podařila dojednat Ladislavova korunovaci v Praze.⁹³

Ladislav nejprve přesídlil do Brna, kde strávil celé léto roku 1453. Morava přijala svého krále jako dědice trůnu na rozdíl od Čech, které trvaly na tom, že Ladislav musí být za krále zvolen. Volba se uskutečnila na sněmu v Benešově roku 1451. Brno holdovalo budoucímu českému králi Ladislavovi Pohrobkovi a přijalo jej s veškerými poctami. Jiří z Poděbrad Ladislava v Brně nenavštívil, jelikož přísahal brněnským pomstu za zradu, které se dopustili vůči jeho strýci Heraltovi z Kunštátu. Brněnští jej nechali popravit, přestože mu předtím zaručili bezpečnost glejtem. Jiří do města nevstoupil, neboť nechtěl vyhrocovat situaci.⁹⁴

V září se Ladislav vydal do Prahy, kde byl 28. října korunován na českého krále. Období vlády Ladislava Pohrobka je v české historii označováno jako doba vlády krále Holce.⁹⁵ Letopisci na tuto etapu

⁹² Pánek, J., Tůma, O. a kol.: *Dějiny českých zemí*. S. 128.

⁹³ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 96.

⁹⁴ Tamtéž, s. 97.

⁹⁵ Takto se přezdívalo mladému králi Ladislavovi Pohrobkovi. Holec je mladík, jemuž ještě nenarostl vous.

vzpomínají jako na období klidu, míru a hojnosti. Nešlo ani tak o to, že by v Čechách byl větší blahobyť. Jedná se spíše o všeobecnou spokojenost, neboť země měla legitimního krále, skončily války a bylo více bezpečno. Této stabilizaci českých zemí značně napomohl Jiří z Poděbrad jako zemský správce a za vlády Ladislava Pohrobka nadále přispíval rozkvětu země.⁹⁶

Ladislav Pohrobek víceméně podléhal vlivu Jiřího z Poděbrad, jenž fakticky vládl. Pouze v jedné věci nešlo s Ladislavem manipulovat, a to v náboženské otázce. Ladislav byl přesvědčený katolík a příliš neskrýval svoji nesnášenlivost ke kališníkům. Jiří z Poděbrad se se shovívavostí pokoušel mírnit Ladislavovu averzi, čímž se ocital mezi dvěma mlýnskými kameny. Mnozí kališníci ho později obviňovali z přílišné mírnosti, naopak katolíci ze zatvrzelosti.⁹⁷

Ke konci roku 1454 se blížila chvíle, kdy musel Jiří souhlasit s Ladislavovým návratem do Vídně. Oddaloval ho, co nejdéle to bylo možné: nejprve varoval Ladislava před morem, který řádil ve Vídni, potom musel král rozhodnout spor poddaných, pak ho bylo zase potřeba při zemském sněmu atd. V listopadu se však už odjezd nedal odkládat, Ladislav se v doprovodu zemského správce vydal na cestu do Vídně, kde se Jiří věnoval turecké otázce, která děsila celou tehdejší Evropu. Našel si také čas pro jednání s Eneášem Sylviem Piccolominim ohledně kompaktát, nedošlo však k žádnému posunu. V květnu 1455 se Jiří vrátil z Rakous a věnoval veškerou energii zabezpečení vnitřního klidu českých zemí. Ujal se předsednictví zemského soudu, začal urovnávat šlechtické spory a věnoval se rozvoji obchodu a hornictví.⁹⁸

V letech 1455 až 1456 došlo k ochlazení vztahů mezi Jiříkem a Ladislavem, který se na čas dostal pod vliv uherského gubernátora

⁹⁶ Pánek, J., Tůma, O. a kol.: *Dějiny českých zemí*. S. 128.

⁹⁷ Denis, A.: *Konec samostatnosti české*. S. 56.

⁹⁸ Tamtéž, 55 – 56.

Jánoše Hunyadiho a sídlil v Budíně. V létě 1457 však Ladislav povolal Jiřího do Vídně, kam se dostavil s vojskem, neboť byla ve Vídni bouřlivá doba. Jiřík naléhal na českého krále, aby přesídlil do Prahy. Ladislav váhal, ale nakonec slíbil, že nejpozději do listopadu přijede.⁹⁹

Ladislav Pohrobek se opravdu koncem září 1457 vrátil do Prahy, kde však strávil pouze několik měsíců, jelikož 23. listopadu 1457, v pouhých sedmnácti letech, zemřel. Jeho smrt byla po staletí záhadou. Historikové Rulf Urbánek a Josef Macek se domnívali, že zemřel na dýmějový mor, což potvrzovaly některé historické prameny, zmiňující průběh posledních dnů králova života. Jan Bauer však správně namítá, že mor vždy postihoval širokou vrstvu obyvatelstva, a je tedy nepravděpodobné, že by se nenakazil nikdo další. K propuknutí morové epidemie v této době nedošlo.¹⁰⁰ Po Ladislavově smrti se také okamžitě vynořilo obvinění Jiřího z Poděbrad, které tvrdilo, že zemský správce krále otrávil, aby se mohl sám ujmout vlády. Osobně toto nařčení považuji za nelogické, Jiří z Poděbrad nemusel vraždit Ladislava, aby mohl panovat českým zemím, jimž de facto vládnul. Jméno českého krále Jiřího z Poděbrad definitivně očistil v roce 1984 až profesor Emanuel Vlček, jenž provedl podrobný lékařsko-antropologický průzkum ostatků Ladislava Pohrobka a došel k závěru, že král zemřel na jednu formu leukémie.¹⁰¹

3.7 JIŘÍ Z PODĚBRAD, ČESKÝ KRÁL

Smrt Ladislava Pohrobka vyvolala mnoho obav, neboť Čechy znovu ztratily krále. Jiří z Poděbrad ovšem okamžitě zasáhl a začal jednat o volbě českého krále.

⁹⁹ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 115-116.

¹⁰⁰ Bauer, J.: *Podezřelá smrt krále Holce*. In. 21. století, roč. V, č. 16, 2007. s. 83-90. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internetu: <<http://21století.cz/blog/2007/10/19/podezrela-smrt-krále-holce-z-vrazdy-je-obvinen-jiri-z-podebrad/>>.

¹⁰¹ Vlček, E.: *Jak zemřeli*. Praha: Akademie věd, 1993. S. 232-233.

O český trůn se ucházelo více kandidátů. Jiří z Poděbrad veřejně vystoupil se svou kandidaturou až začátkem roku 1458. Okamžitě se objevily pomluvy Jiřího nepřátel, které tvrdily, že se zbavil Ladislava Pohrobka stejně jako Menharta z Hradce a dalších. Jiří z Poděbrad měl však na své straně dostatek spojenců, kteří podporovali jeho záměry. Dne 2. března 1458 byl Jiří z Poděbrad v Praze zvolen českým králem.¹⁰²

Jiří z Poděbrad složil tajnou přísahu uherským katolickým biskupům, kteří přijeli za novým českým králem. Zavázal se, že budou spolu s manželkou Johanou „... *poslušni příkazů papežské stolice a že budou zachovávat jednotu církve.*“⁷⁷ A zároveň „*že budou bránit poddaným v kacířství a že budou hájit čistou víru křesťanskou.*“¹⁰³ Jiří v tom viděl pouze to, že bude nadále pánem katolíkům i kališníkům. Pod pojmem kacíř si Jiří nepředstavoval kališníky. Katolíci v přísaze však viděli slib, že se Jiří zřekne kališnictví a že bude potírat kacíře – kališníky. Tato přísaha byla mimo jiné předmětem pozdějších sporů Jiřího z Poděbrad a katolické církve.¹⁰⁴

Volba Jiřího z Poděbrad byla historicky první volbou muže z rodu panského, ne královského. Jiří z Poděbrad byl také po dlouhé době Čechem na českém trůně.

3.8 POSLEDNÍ OBDOBÍ VLÁDY JIŘÍHO Z PODĚBRAD

Jiří z Poděbrad nikdy nedokázal narovnat vztahy s Římem a přimět papežství, aby potvrdilo kompaktáta a respektovalo kališnictví jako právoplatnou součást křesťanství. V Čechách Jiří dokázal stabilizovat církevní poměry a prosadit své celoživotní úsilí vládnout dvojímu lidu. Tato snaha ovšem nikdy nebyla papežem doceněna. Za života Jiřího z Poděbrad se v Římě vystřídalo několik papežů, Jiří z Poděbrad však nejvíce soupeřil zejména s Piem II. a Pavlem II. Díky svým vynikajícím

¹⁰² Denis, A.: Konec samostatnosti české. S. 79-83.

¹⁰³ Urbánek, R.: Husitský král. S. 141.

¹⁰⁴ Macek, J.: Jiří z Poděbrad. S. 125.

politickým schopnostem jim dokázal dlouhý čas bránit, aby mohli vojensky zakročit proti Čechám. Jiří z Poděbrad byl respektovaným panovníkem a uzavřel mnohá spojení, díky nimž papež nemohl dlouhou dobu proti Jiřímu zasáhnout. Český král si dokonce zavázal i císaře Fridricha III., z čehož nějaký čas velmi těžil. Jiří z Poděbrad však věřil, že jeho zeť Matyáš Korvín, kterého považoval za spolehlivého spojence, bude stát při něm a že se společně pokusí prosadit kališnictví. Ve chvíli, kdy zemřela Matyášova manželka Kateřina, Jiříkova dcera, přešel uherský král na papežovu stranu a postavil se do čela křížové výpravy.

Od roku 1468 v Čechách probíhala křížová válka, kterou vyhlásil papež proti kacířskému králi Jiřímu z Poděbrad. Ačkoliv mnoho Jiříkových domácích přátel přešlo na druhou stranu, a to zejména z řad katolíků, dokázal Jiří z Poděbrad tomuto nátlaku čelit. Do rukou uherského krále Matyáše Korvína padla Morava, která byla převážně katolická, Čechy však Jiří udržel. Nepřátelská vojska se střetla u Vilémova, kde došlo k vyjednávání Jiřího z Poděbrad a Matyáše Korvína, kteří se dohodli na příměří a na konání sjezdu v Olomouci dne 24. března 1469,¹⁰⁵ kde se Matyáš nechal korunovat českým králem, čímž zradil českého krále, jenž však nepodleh emocím a hledal spojence jinde, což se mu poměrně dařilo, a to zejména ve vztahu k Polsku. Král Kazimír IV. Jagellonský byl silným spojencem Jiřího z Poděbrad a stále jej ujišťoval o přátelství. Jiří měl i další spojence, zejména v Sasku, a mohl si tedy dovolit nepřijmout návrh uherského krále, jenž mu v Praze v únoru 1471 nabídl,¹⁰⁶ aby si ponechal vládu v Čechách, Matyáš by pak panoval Moravě, Slezsku a Lužici. Český král Jiří z Poděbrad měl reálnou šanci na vítězství, 22. března roku 1471 však zemřel.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Kontler, L.: *Dějiny Maďarska*. Praha: NLN, 2001. S. 107.

¹⁰⁶ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 218-223.

¹⁰⁷ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 274.

Matyáš Korvín obsadil celou Moravu, Jiřímu zůstaly Čechy. Uherský vládce měl na své straně papeže, za českým panovníkem stál polský král a někteří další zahraniční spojenci. Není snadné určit, zda Jiří z Poděbrad uspěl či ne. Jeho předčasná smrt zabránila výhře či porážce jednoho zúčastněných. Já osobně si troufám tvrdit, že Jiří z Poděbrad byl vítězem, a to z toho důvodu, že po jeho smrti nastalo to, co sám osobně vyjednal. Dohodnul se se svým přítelem Kazimírem IV. Jagellonským, že příštím českým králem bude Vladislav Jagellonský, Kazimírův syn. Vladislav II. Jagellonský převzal po Jiřím z Poděbrad nejen trůn, ale také mocného soupeře Matyáše Korvína, který se nehodlal vzdát vedlejších zemí Koruny české, ani titulu český král. Ještě několik let se vedla válka mezi Vladislavem a Matyášem, která byla definitivně ukončena Matyášovou smrtí v roce 1490. Vladislav II. Jagellonský se po té stal nejen českým, ale také uherským králem. Vladislav nadále respektoval kališníky v českých zemích, i když jakožto katolík stranil katolíkům.

4 CÍRKEVNÍ POLITIKA

4.1 RODOVÁ TRADICE

Rod pánů z Kunštátu a na Poděbradech měl starobyrou tradici a patřil k nejvyšší vrstvě panstva. Páni z Kunštátu a na Poděbradech byli vlastenci a jejich jméno je spojeno s husitskou revolucí. Už Jiřího dědečka můžeme nalézt mezi Husovými stoupenci, otec českého krále Viktorin byl znám jako přítel Jana Žižky, jenž v roce 1424 zachránil Jana Žižku před pražany, kteří jej pronásledovali. Viktorin byl sice zpočátku přívržencem pražanů, ale později spolupracoval s radikály. Umírající Žižka dokonce podle letopisců sám zmiňuje pana Viktorina jako svého dobrého přítele.¹⁰⁸

Jiří z Poděbrad byl stoupencem kališnické církve, nestal se však nikdy radikálem. Vždy se snažil volit cestu vyjednávání před válečným tažením a na poli náboženském to platilo stejně. Jiří z Poděbrad znal dokonale poměry v českých zemích i napětí mezi katolíky a kališníky. Jeho celoživotním posláním se stalo budování koncepce dvojího lidu. Byl toho názoru, že obě strany spolu mohou žít v klidu a míru, a sám také dával celé zemi dobrý příklad. Jeho druhá manželka Johana z Rožmitálu zůstala katoličkou po celý život, přestože její manžel vyznával kališnictví. Tento náboženský rozdíl jim nečinil žádné problémy tvořit manželský pár a také silný politický blok.

4.2 JAN ROKYCANA

V době bezvládní se o moc v českých zemích ucházelo několik kandidátů. V prosinci 1439 se konal sjezd v Mělníku, kde se sešly dva nejvlivnější bloky. Strana Hynka Ptáčka z Pirkštejna, v níž působil také Jiří z Poděbrad, a přívrženci Oldřich z Rožmberka. Jiří z Poděbrad se zde sešel i s Janem Rokycanou.¹⁰⁹ Účastníci se zavázali dodržovat

¹⁰⁸ Plaček, M., Futák, P.: *Páni z Kunštátu*. S. 372-374.

¹⁰⁹ Jan Rokycana byl husitským teologem, jenž byl roku 1435 zvolen českým sněmem za pražského arcibiskupa, jeho volbu však papež nikdy nepotvrdil.

kompaktáta a dojednána byla také volba Jana Rokycany pražským arcibiskupem. Tato úmluva je nazývána *List mírný*, který měl být pak vložen do volební kapitulace novému českému králi.¹¹⁰

Nelze přeceňovat důležitost *Listu mírného*, významná však byla účast Jiřího z Poděbrad na sněmu. Jiří se zde setkal s Janem Rokycanou a začala tak jejich dlouholetá spolupráce.¹¹¹ Na sněmu u Mělníka byl Jiří z Poděbrad jedním z mnoha vlivných šlechticů, v následujících letech však rostly vážnost a důležitost Jiřího z Poděbrad v očích jeho soupeřů i spojenců. Po smrti Hynka Ptáčka z Pirkštejna se Jiří dostal do čela východočeského landfrídu a ovládl tak téměř celé východní Čechy.

Jan Rokycana patřil ke střednímu proudu husitů, jenž uznával kompaktáta. Rokycana si nepředstavoval, že by se kališnická církev odtrhla od katolické. Domníval se, že se s Římem domluví, a požadoval pro kališníky pouze určitá privilegia. Radikálové chtěli pravý opak - šlo jim o vybudování nové církve a odtrhnutí se od katolíků. Rokycanovi vyčítali umírněnost a toleranci vůči katolíkům. Těchto dvou vlastností, které charakterizují Rokycanovu osobu, si nesmírně vážil i Jiří z Poděbrad.

Rozdíl mezi pozdějším českým králem a předním kališnickým činitelem spočíval v tom, že Rokycana byl především knězem, jeho víra byla tedy mnohem hlubší. „*Však jest víra křesťanská nad veškerý rozum ...*“¹¹² – s touto větou, údajně vyslovenou Janem Rokycanou, by možná souhlasil Jan Hus, Jiří z Poděbrad nikoliv. Rokycana vyznával asketismus – hlásal zkrocení tělesných požitků. Jeho názor na ženy – jsou to „*pravá osidla ďáblova*“¹¹³, Jiří z Poděbrad jistě nesdílel. Už výše jsem vysvětlila, jak si český král svých manželek vážil. Obzvláště jeho druhá manželka pro něj byla významnou pomocnicí i na poli politiky. S tuhým asketismem, jenž Rokycana vyznával, souviselo i učení Kristovo, které bral Rokycana

¹¹⁰ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 50.

¹¹¹ Nevíme, kdy se Jiří z Poděbrad setkal s Janem Rokycanou poprvé.

¹¹² Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 52.

¹¹³ Tamtéž.

důsledně vážně. Domníval se, že hlavní je, aby byl člověk spasen. Poznání světa po vzoru velkých antických filosofů bylo pro něho zbytečné až přímo hříšné. Jan Rokycana opovrhoval antikou a pohanstvím.¹¹⁴

Dalším výrazným rysem Rokycanovy povahy byla jeho averze vůči bohatým a mocným. Často je veřejně kritizoval za rozmařilý život, což pro Jiřího z Poděbrad nebylo nic příjemného. Sám se jako aristokrat narodil, vystupoval a choval se jako šlechtic. K roztržce mezi Jiřím z Poděbrad a Janem Rokycanou došlo také v otázce úlohy kněžích ve společnosti. Kališníci vložili církevní správu pod dozor laiků, což však neznamená, že by se kněží smířili s podřízenou úlohou. Rokycana sám tíhnul k politice a často zasahoval i do čistě světských záležitostí, jako byla například volba konšelů nebo městská politika. Za to byl králem Jiřím z Poděbrad několikrát kritizován.¹¹⁵

17. srpna 1441 na sněmu v Čáslavi byl Jan Rokycana zvolen nejvyšším úředníkem v duchovním právě pro oblast východočeských landfrídků. V tom se politika Jiřího z Poděbrad shodovala s tou Rokycanovou.¹¹⁶

4.3 ZKUŠENOST S KARDINÁLEM JUANEM KARVAJALEM

Roku 1448 patřil Jiří z Poděbrad k nejvýznamnějším osobnostem českých zemí, v podstatě se stal hlavou kališnické církve, která neustále soupeřila s katolíky. Strana, teď už ji nazýváme poděbradskou,¹¹⁷ a rožmberský blok spolu ustavičně zápasily o vůdčí postavení v zemi. Jiří z Poděbrad se domníval, že se mu podaří ovládnout celé území českých zemí, a doufal, že poté už nebude problém prosadit kompaktáta i v Římě. Věřil, že jednou provždy prosadí kališnictví jako právoplatnou odnož křesťanství.

¹¹⁴ Urbánek, R.: *České dějiny. Věk Poděbradský*. Praha: Nakladatelství Jana Laichtera, 1930. S. 21, 64-70.

¹¹⁵ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 53.

¹¹⁶ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 62.

¹¹⁷ Tzv. poděbradská jednota.

Na jaře roku 1448 se Jiří poprvé sešel se zástupcem římské kurie kardinálem Juanem Karvajalem, jenž byl papežem pověřen k prozkoumání stavu církve v Čechách. Jiří v návštěvě z Říma viděl dobrou příležitost k narovnání vztahů. Karvajal se však nejprve obrátil na katolíka Oldřicha z Rožmberka, o němž se mylně domníval, že v českých zemích hraje prim. Začátkem května Karvajal zamířil v doprovodu Oldřicha z Rožmberka a Menharta z Hradce do Prahy, kde byl vřele přijat pražským katolickým patriciátem. I kališníci chtěli osobně jednat s kardinálem a nabídli mu patřičné přivítání. Římského zástupce navštívili v domě U slona, kde se ubytoval. Kališnické poselstvo tvořil Jan Rokycana společně s univerzitními mistry, kteří děkovali kardinálovi za potvrzení univerzitních privilegií a vyslovili prosbu, aby byla znovu potvrzena kompaktáta. I Jiří z Poděbrad jednal s kardinálem Karvajalem, jemuž předložil návrhy týkající se kompaktát a žádost, aby se Rokycana stal arcibiskupem. Kardinál jim však žádnou odpověď nedal a pouze požádal Jiřího z Poděbrad, aby mu vypůjčil originál kompaktát k důkladnému prostudování, což však nebylo nic platné. Karvajal dával čím dál víc najevo, že kališníky považuje za kacíře a že jimi opovrhuje. I kališníci projevovali vůči římskému diplomatovi silnou nevoli. *„Ulice už vše nenávisť k proradnému papeženci. Lidé se srocují pod okny jeho příbytku, v noci zmizí kola od jeho vozu a mezkyni té, na kteréž on jezdíval, vocas uřezali.“*¹¹⁸

23. května Karvajal narychlo odcestoval z Prahy, jeho odjezd se však jevil spíše jako útěk. Vzal s sebou originál kompaktát, který byl pro kališníky naprosto posvátný. V Benešově legáta zadržela ozbrojená hlídka a vyžádala si kompaktáta zpět. Kardinál Karvajal získal špatnou zkušenost s českým prostředím a v Praze nezanechal dobrý dojem.¹¹⁹

¹¹⁸ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 58.

¹¹⁹ Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Epilog bouřlivého věku*. S. 84.

Pro Jiřího z Poděbrad představoval Karvajalův pobyt významnou lekci. Doposud se domníval, že problematika kompaktát a kališnictví je ryze českou záležitostí. Nyní poznal, jak dalekosáhlý dopad má česká otázka. Tato věc byla součástí rozsáhlých evropských politických vztahů, neboť do sporu o kompaktáta zasahovali mimo Říma i další zahraniční činitelé. Historik Josef Macek se domnívá, že návštěva kardinála přímo ukázala Jiřímu z Poděbrad světovost problému kompaktát a potřebu mobilizace veškerých sil k jejich obhajobě.¹²⁰

O pár měsíců později, v září 1448,¹²¹ obsadil Jiří z Poděbrad svými vojsky Prahu. Hlavní město bylo do té doby pod katolickým vedením a papež jej považoval za výchozí bod rekatolizace. Nyní však Jiří z Poděbrad vládl městu. Je třeba zmínit, že ačkoliv byl Jiří z Poděbrad pánem Prahy, nevyhnal katolíky z města a nepovolil žádné jejich perzekuování. Stále zachovával koncepci dvojího lidu.

Do Prahy se také vrátil Jan Rokycana a ujal se pražského arcibiskupství. Došlo k jednání dvou kališnických skupin, které se dohodly na společném postupu. Ve městě zavládly přísné mravy podle biblických příkazů. Z Prahy byly vyhnány nevěstky a z hospod ležáci.¹²² Mezi smrtelné hříchy byla zahrnuta hra v kostky, vrhcáby, karty a jakákoliv hra o peníze. Městské zákonodárství dále zakazovalo, aby muži doprovázeli dívky při procházkách na zahradách a vinicích. Nelze si představit, že by ze dne na den zavládla v Praze přísná morálka, všechno se pravidly svázat nedalo, avšak je zřejmé, že na konci 40. let docházelo k zpříšňování každodenního života.¹²³

Kališníci se v této době víceméně shodovali na společném postupu, k jedné neshodě mezi skupinami kališníků však došlo. Seskupení kolem

¹²⁰ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 59.

¹²¹ Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Epilog bouřlivého věku*. S. 84.

¹²² Ležáci měli ve středověku podivnou funkci. Živili se tím, že lenořili a vysedávali v hospodách na účet strany, která prohrála soudní při. (Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 69.)

¹²³ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 69.

mistra Jana Příbrami bylo poměrně konzervativní. Jan Příbram byl odpůrcem Rokycanova názoru, že přijímání podobojí by se mělo týkat i dětí. Tento spor ovšem vyřešila smrt Jana Příbrami ke konci roku 1448. Jan Rokycana tak zůstal stát sám v čele kališnické církve po boku Jiřího z Poděbrad.¹²⁴

4.4 EPIZODA O STADICKÉM KRÁLI

Tato podkapitola úplně nezapadá do logické struktury, kterou sledují. Pro celkové pochopení doby je však důležité ukázat, jaké poměry panovaly v Čechách ve 40. letech 15. století. Nefungovala ústřední vláda, tudíž všude panovali místní šlechtici, kteří mezi sebou neustále bojovali o větší vliv. Tím více trpěl venkov než města. Ve městech stále fungoval obchod a řemesla, existovala zde městská rada, která v rámci možností vládla. Venkov byl sužován častými boji aristokracie. Dřevěné chalupy často shořely, několikrát ročně byly vybírány daně,¹²⁵ na cestách nebylo bezpečno, zvýšil se výskyt drobných lapků a lupičů. Lid zcela rezignoval a upadl do hluboké beznaděje. Je logické, že v takových dobách vystupuje do popředí víra v mystiku, v zázraky, které přinesou bezpečí, jak lidé tehdy doufali.

V Čechách byla v této době oživena Sibylina proroctví,¹²⁶ která mj. slibovala příchod nového krále, ochránce slabých. Věštba tvrdila: „*páni a rytíři v hanbu upadnou, nastoupí-li nový král*“.¹²⁷ Objevilo se také jiné proroctví – Rupercissovo, jenž vyprávělo o příchodu krále „*tichého a beze lsti, který sejde s hor vysokých a dúpnatých a pomůže lidem drobným, červům, roztrhati medvědy, orlice a sokoly*“.¹²⁸ Novým prvkem starobylých předpovědí byla přemyslovská tradice. Lidé doufali, že trůnu se ujme nový královský rod a přinese jim mír a blahobyt. Nový význam dostávaly

¹²⁴ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 77.

¹²⁵ Je sice nutné připustit, že se zmenšily poplatky církvi, avšak daně narostly. V době, kdy fungovala ústřední vláda, byly daně vybírány dvakrát ročně, ale když se páni neustále střídali u moci, bylo to mnohokrát více.

¹²⁶ Sibyla byla ve starověku bájná věštkyně.

¹²⁷ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 71.

¹²⁸ Tamtéž. Jména dravců jsou použita pro označení vrchnosti.

báje o Stadicích a lísce, která vykvetla na místě, odkud odešel Přemysl Oráč za Libuší. Očekával se příchod selského krále, který se jako vyslanec boží ujme přemyslovského dědictví.¹²⁹

Na jaře roku 1445 se ve Stadicích objevil tajemný stařec, jenž byl poddaným z jedné vsi u Teplic na panství Jakoubka z Vřesovic.¹³⁰ Tvrdil o sobě, že se mu zjevil svatý Václav a Jan Křtitel a pobídli ho k tomu, aby se stal českým králem. Proto prý přišel do Stadic usadit se v keři pod bájnou lískou. Tento stařec nosil hrubé, lněné roucho podobně jako sedláci v té době. Není divu, že na tomto místě, které bylo přesyceno lidovou tradicí, se k němu postupem času přidávalo více a více lidí. Stadický král, jak jej nazývali současníci, dokonce disponoval radou čtyř starců, písařem, kancléřem a posílal listiny i do ciziny, ve kterých se oslovoval nejen jako český král, ale také jako bájný král Artuš a král polský.¹³¹

Okolní šlechta nevěnovala zpočátku Stadickému králi větší pozornost, tato epizodka však začala přerůstat v lidové hnutí. Jan Smiřický,¹³² pán na Roudnici, zorganizoval sjezd, kterého se účastnil i Jiří z Poděbrad a na němž bylo svoláno vojsko, a Stadický král byl zajat. Jan Smiřický jej nenechal popravít, avšak věznil ho dlouho a časem ho poslal do Prahy, kde zmínky o tomto starci mizí.¹³³ Jiří z Poděbrad viděl v této události touhu lidí po novém králi a hlavně po pevné vládě, která by nastolila v Čechách mír a klid. Naznačovalo mu to potřebu stálé ústřední vlády, kterou později jako král budoval.

4.5 SETKÁNÍ S ENEÁŠEM SYLVIEM PICCOLOMINIM

Koncem 40. let vystupuje Jiří z Poděbrad již jako přední politik české země, od roku 1444, po sněmu v Kutné Hoře, kde byl zvolen správcem

¹²⁹ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S.

¹³⁰ Bývalý tábořský hejtman.

¹³¹ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 72.

¹³² Kolega a přítel Jiřího z Poděbrad.

¹³³ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 72.

východočeského landfrídu, stojí společně se svými předními rádci¹³⁴ v čele kališnického bloku. I ve světě se objevuje jméno českého pána Jiřího z Poděbrad jako schopného politika a vůdce českých zemí.

V červnu roku 1451 se konal zemský sněm v Benešově, kam byl přeložen z Prahy, kde právě propukla morová epidemie. Této nemoci podlehla i císařovna vdova Barbora,¹³⁵ což usnadnilo Jiřímu z Poděbrad situaci, jelikož většina jejich přívrženců přešla na jeho stranu. V Benešově se sešli čeští katolíci s kališníky, přítomno bylo také poselstvo císaře Fridricha III. v čele s císařovým sekretářem a biskupem Eneášem Sylviem Piccolominim, jenž pocházel ze starobylého rodu ze Sieny, patřil ke vzdělaným humanistům a předním evropským politikům. Doprovázeli ho český humanista Prokop z Rabštejna a rytířové Jindřich Truchser a Albrecht z Ebersdorfu. Smyslem účasti poselstva na českém zemském sněmu bylo uklidnění netrpělivosti českých stavů, kteří žádali, aby císař Fridrich III. poslal do Prahy Ladislava Pohrobka, jenž byl dědicem trůnu. Stavové sice trvali na tom, že krále musí zvolit, což však nakonec učinili, takže požadovali svého budoucího krále. Eneáš jim však vysvětlil, že Habsburkové uznávají plnoletost až ve čtrnácti letech a Ladislavovi bylo pouze jedenáct, proto jej císař nechtěl vydat. Eneášova slova na čas uklidnila situaci i přesto, že skutečnost byla jiná. Čeští páni platili císaři velkou výplatu za výchovu Ladislava Pohrobka. A těchto peněz se Fridrich III. nechtěl vzdát, držel proto budoucího českého krále jako rukojmí.¹³⁶

¹³⁴ Zde bych si dovolila jeden svůj poznatek. Když píší, že se Jiří obklopoval svými předními rádci, je nutné poznamenat, že ačkoliv Jiří vždy disponoval velkým množstvím schopných poradců, výhradně spoléhal na svůj úsudek. Nedá se říct, že by jim nedůvěřoval či že by je nepovažoval za dostatečně chytré, v tomto směru nebyl Jiří z Poděbrad arogantní. Potřeboval jejich názor pro větší objektivitu, ale vždy si vyvodil svůj vlastní úsudek, podle kterého jednal, což z něj činilo nejen schopného vladaře, ale i výborného politika evropského formátu. Dnes takové jednání považujeme za běžné, ale v 15. století bychom to mohli považovat za výjimečné. I když před ním nalezneme v historii také velké osobnosti. Vzpomeňme na antické filozofy nebo na filozofické velikány středověku svatého Augustina či Tomáše Akvinského.

¹³⁵ Manželka císaře Zikmunda Lucemburského.

¹³⁶ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 83.

V Benešově také došlo k osobnímu setkání dvou mužů, jejichž význam v následujícím desetiletí bude pouze stoupat. Jiří z Poděbrad se stane českým králem a Eneáš Sylvius Piccolomini příštím papežem Piem II. Obě tyto osobnosti měly společné to, že byly velice schopnými politiky a výborně se vyznaly v celoevropských vztazích. Jejich zájem byl však zcela rozdílný. Jiří z Poděbrad, vyznavač kališnictví, dítě české reformace, chtěl upevnit vládu v českých zemích a posílit a rozšířit reformu církve, jež proběhla během husitské revoluce. Své koncepce dvojího lidu se nikdy nehodlal vzdát. Zapřísáhlý katolík Eneáš Sylvius Piccolomini byl zastáncem strnulých dogmat a papežského universalismu a toužil vrátit českou církev pod římskou nadvládu a vymýtit tak kališnictví, které považoval za kacířství. Přes tyto rozdíly si jeden druhého vážil, oba dokázali ocenit přednosti a schopnosti svého protivníka. Jejich setkání byl přítomen tlumočník Prokop z Rabštejna, Jiří z Poděbrad se latinsky nikdy nenaučil a Eneáš zase neuměl česky. Obě strany se dohodly na volbě Ladislava Pohrobka českým králem, problém kompaktát však vyřešit nedokázaly. Eneáš považoval kompaktáta za neplatná, jelikož je žádný papež nikdy nepotvrdil. Jiřík s tím nesouhlasil, obecný církevní koncil kompaktáta stvrdil, což Jiří považoval za dostatečné, aby mohla být kompaktáta pokládána za platná. Eneáš si byl dobře vědom toho, že názor Jiřího z Poděbrad může ovlivnit smýšlení celé země, dokonce vliv předního českého šlechtice přeceňoval. Oslovoval proto Jiřího lichotkami a dával mu najevo svou úctu. Doufal, že se mu podaří získat Jiřího z Poděbrad, a mylně si vykládal jeho ochotu jednat a činit ústupky.¹³⁷ Pán z Poděbrad však neusnul na vavřínech. Dobře znal poměry v českých zemích a i po skončení benešovského sněmu ponechal jádro svého vojska ve zbrani. Věděl moc dobře, že vojenská síla pořád platí více než přátelské domluvy.¹³⁸

¹³⁷ Byl ochotný navrátit církvi majetek a dokonce netrval ani na volbě Jana Rokycany pražským arcibiskupem.

¹³⁸ Šmahel, F.: *Husitské Čechy*. Praha: NLN, 2001. S. 388-389.

Eneáš Sylvius Piccolomini odcestoval po skončení jednání v Benešově zpět do Říma, ale neodolal návštěvě „*satanova sídla*“ Tábora. Ačkoliv se Eneáš nevyvaroval pomluv a nadávek při popisu města, je nutné ocenit jeho pozorovatelský talent, sám totiž vylíčil i některé přednosti „*sídla kacířského*“. Navzdory situaci byl Eneáš ve městě velmi přátelsky přivítán, a to nejen městským patriciátem, ale i širší vrstvou obyvatelstva. Překvapila jej vysoká úroveň vzdělanosti, která zde převládala, a dokonce i jeho slova hany: „*kolik hlav, tolik kacířstev ...*“ nám napovídají, že město Tábor bylo v té době velmi tolerantním místem, vládla tu svoboda vyznání i názoru. Nutno poznamenat, že za krátko tomu učiní konec právě kališnický pan správce.¹³⁹

Za nedlouho po sněmu v Benešově se konal další, tentokrát už v Praze, kde byl 27. dubna 1452 Jiří zvolen českými stavy správcem českých zemí. Tuto volbu podporoval i císař Fridich III., mimo to také potvrdil platnost kompaktát.¹⁴⁰

4.6 NEÚSPĚCH ČECHŮ V ŘÍMĚ, NEÚSPĚCH ŘÍMA V ČECHÁCH

Kališníci neustále hledali nové možnosti, jak se dohodnout s katolickou církví. Potřebovali, aby papež potvrdil Jana Rokycanu arcibiskupem, neboť věřili v posloupnost svěcení kněžstva od Krista a apoštolů a neměli tudíž možnost vysvětit své nové kněžstvo. Museli proto nechávat vysvětit své kněží v zahraničí – na německém území, v Polsku, v Itálii, ve Francii a dokonce i v Byzanci. Jan Rokycana se dokonce koncem 50. let chystal sám osobně do Říma, zalekl se však varování, že prý bude jako kacíř lapen a potrestán. Raději cestu ukončil ještě na českém území a vrátil se do Prahy.¹⁴¹

¹³⁹ Šmahel, F.: *Husitské Čechy*. S. 389.

¹⁴⁰ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 87-88.

¹⁴¹ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 86.

Neoblomný Řím, který stále věřil, že se poměry v Čechách uklidní a kališnictví zanikne, poslal v červenci roku 1451 do kacířské země italského misionáře Jana Kapistrána. Kapistrán byl horlivý kazatel, jenž dbal o přísné mravy. Nechával postavit na náměstích českých a moravských měst hranice, na nichž nechal spálit karty, kostky, „nemravné“, tj. podle něj světské rukopisy. Sám osobně uřezával ženám vlasy a mužům vlasy i vousy, pokud je pokládal za nemravně dlouhé. Dokonce zkracoval špičky střevícům, jelikož i to považoval za hříšné. Pravdou však bylo, že tímto způsobem obrátil Kapistrán na katolickou víru jenom několik odpadlých kališníků, kteří neměli žádný vliv a nebyli nijak významní. Navíc papežský legát mohl působit pouze na místech ovládaných katolíky, na kališnickém území nebyla jeho misie tolerována. Katolická církev si naopak rozhněvala majoritu českého obyvatelstva, a to nejen kališníky, ale i katolíky. Většina českého lidu bez ohledu na vyznání totiž věřila, že zemský mír přinese jedině náboženská tolerance, nikoliv násilné obracení na víru. Kapistrán byl z českého území nakonec vyhnán a vrátil se do Říma, kde podal papeži opět nelichotivou zprávu o českých poměrech.¹⁴²

Nezdar Kapistránovy misie v Čechách naznačoval katolické církvi, že není naděje na změnu ve smýšlení kališníků. O násilném obracení na katolickou víru nemohlo být v roce 1452 ani uvažováno. Řím neměl velkou oporu v císaři Fridrichovi III., jenž sám kompaktáta potvrdil a navíc musel řešit nepokoje ve Vídni. Papež Mikuláš V. psal dokonce sám osobně ponížené dopisy Jiřímu z Poděbrad, ve kterých velebil českého šlechtice a prosil jej, aby nepomáhal protivníkům císaře a naopak, aby stál věrně po jeho bohu. To politická situace zahнала papeže do úzkých, nikoliv jeho přesvědčení.¹⁴³

¹⁴² Heymann, F. G.: *George of Bohemia. King of Heretics*. New Jersey: Princeton, 1965. S. 71.

¹⁴³ Tamtéž, s. 75.

4.7 MĚSTO TÁBOR

Po pražském sněmu v roce 1452 se Jiří stal pánem celé země, pouze dva ostrůvky zemi ještě zemskému správci vzdorovaly. Tábor a panství Rožmberků se nehodlaly Jiřímu podřídít.

Město Tábor představovalo nejextrémnější skupinou kališníků. Mezi táborskými a Rokycanovými přívrženci nespočíval rozdíl pouze v tom, že Jan Rokycana na rozdíl od radikálních táboritů volil cestu umírněnosti, nýbrž také v náboženských otázkách, např. v pojetí eucharistie. Rokycana věřil stejně jako katolíci ve skutečnou přítomnost Kristova těla a krve v hostii, radikálové však neskrývali pochybnosti. Nevěřili, že by ve svátosti oltární byl Kristus reálně přítomen, považovali to pouze za symboliku.¹⁴⁴

Jiří z Poděbrad však potřeboval zemi sjednotit, proto musela jít náboženská tolerance stranou. Už na kutnohorském sněmu v roce 1444 bylo Rokycanovo pojetí eucharistie vyhlášeno jako zemský zákon a jiný přístup byl postaven mimo zákon. V srpnu 1452 obsadil Jiří z Poděbrad svými vojsky město Tábor, které se ovšem příliš nebránilo. Táboorské měšťanstvo s Jiříkem sympatizovalo a vítalo jej jako svého pána. Skutečným poraženým bylo radikální kališnické kněžstvo, mezi jehož hlavní představitele patřili Mikuláš z Pelhřimova a Václav Koranda. Do města přišli kališníci z okruhu Jana Rokycany a zaujali jejich místo. Táboorské kněze správce zajal a naložil s nimi s nebývalou krutostí. Jiří nechal kněžstvo převést do Prahy, kde je uvěznil. Po nějakém čase je přepravil na svoje hrady ve východních Čechách, odkud ani jeden již nevyšel živý. Neznáme přesné důvody, které pana správce vedly k tomuto činu. Potřeboval se zbavit svých odpůrců, kteří byli velice radikální

¹⁴⁴ Urbánek, R.: *České dějiny. Věk Poděbradský*. S. 699-702.

ve svém smýšlení. V každém případě to bylo politické rozhodnutí, které učinil jako vladař.¹⁴⁵

Od Tábora zamířila Jiříkova armáda k hradu Hluboká. Rožmberkové neměli dostatek sil vzdorovat správci, za nímž stála celá zem. Pan Jindřich z Rožmberka, hlava rodu, slíbil, že se zúčastní zemského sněmu a uzná svrchovanost Jiřího z Poděbrad.¹⁴⁶

Rychlé a nekrvavé sjednocení celé země představovalo velký úspěch pana správce. Znamenalo to, že země měla po letech bezvládí a neklidu opět ústřední vládu, která zajistila mír a bezpečnost obyvatel českých zemí. Výborné vlastnosti Jiříkovy osoby, moudrost, důvtip, ale také energičnost a rozhodnost, si dokázaly získat úctu a obdiv všech vrstev obyvatelstva.

4.8 ČESKÝ KRÁL LADISLAV POHROBEK

V následujících letech si Jiří z Poděbrad získal respekt nejenom na poli domácí politiky, ale také v zahraničí. Zemský správce začal vyjednávat o propuštění Ladislava Pohrobka do Čech, trávil proto mnoho času mimo české území, a to především ve Vídni.

Jiříkova zahraniční politika přinesla úspěchy na konci října roku 1453, kdy přijel mladičkový následník trůnu do Prahy, kde byl vřele přijat. Obyvatelé českých zemí, přestože už tvůrce zemského míru měli, toužili po králi, který by definitivně nastolil klid v českém království. 28. října 1453 byl Ladislav Pohrobek korunován na českého krále, vládl však pod vlivem zemského správce Jiřího z Poděbrad. Ten ale dokázal vytvořit dojem, že Ladislav je svobodný. V otázce náboženského cítění ovšem nedokázal Jiří z Poděbrad s Ladislavem manipulovat. Mladý český král mnohokrát urazil kališnické kněze a nevynechal jedinou příležitost, aby

¹⁴⁵ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 92.

¹⁴⁶ Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Epilog bouřlivého věku*. S. 85.

jim dal najevo, jak jimi opovrhuje. Ačkoliv slíbil dodržovat kompaktáta, neskrýval své antipatie.

Ani jednou za svůj roční pobyt v Praze nenavštívil Ladislav Pohrobek kališnický chrám. Naopak každý den okázale projížděl Prahou na Hrad ke svatému Vítu, aby se účastnil katolických ceremoniálů. O Velikonocích 1454 se dokonce stala vážná událost, při níž Ladislav vyhnal kališnického kněze z Kaple Všech svatých a poručil, aby kaple byla vyhrazena královské mši. Jeho kaplan však nemohl přistoupit k oltáři, protože v kapli zrovna probíhal kališnický obřad. Ladislav nechal osobně vykázat kališníky z kaple. A k podobným střetům docházelo častěji. Jiří z Poděbrad sledoval rozbroje mezi Ladislavem a kališníky s velkou shovívavostí. Sám byl velmi tolerantní a považoval neshody za chlapecké vrtochy a věřil, že časem napětí odezní. Některým kališníkům se přirozeně Jiřího netečnost nelíbila. Jiří však stále budoval koncepci dvojího lidu a snažil se eliminovat střety katolíků a Ladislava s kališníky.¹⁴⁷

Koncem listopadu 1454 odcestoval Ladislav Pohrobek společně s Jiřím z Poděbrad zpět do Vídně, kde došlo ke krátkému ochlazení vztahů mezi Ladislavem a Jiřím. Jiří se ve Vídni musel věnovat zahraniční politice, jelikož celou křesťanskou Evropu zaměstnávala turecká otázka a pád Cařihradu. Císař Fridrich III. svolal do Vídně sjezd evropských panovníků, na kterém se Jiří z Poděbrad opět sešel s Eneášem Sylviem Piccolominim, s nímž znovu jednal o kompaktátech, ale ani tentokrát nedošlo k žádnému posunu, neboť žádný z nich nehodlal ustoupit ze svých požadavků. Sněm se rozešel kvůli smrti papeže Mikuláše V. v Římě, kam Eneáš odcestoval a kde se posléze stal novým papežem Piem II.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 109.

¹⁴⁸ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 111.

Ladislav Pohrobek si prostřednictvím svých vyslanců dojednal sňatek s Magdalenou, dcerou francouzského krále Karla VII. Svatba se měla konat v Praze, což byla příležitost pro Jiřího z Poděbrad, aby si Ladislava opět získal pod svůj vliv. Ladislavův návrat však současně povzbudil české katolíky, což zavedlo k příčinám dalších střetů katolíků a kališníků. Zemský správce se v této době příliš nezabýval rovnáním náboženských vztahů, neboť byl plně zaměstnán péčí o Ladislava Pohrobka a přípravami jeho svatby, která se však již nekonala. Ladislav Pohrobek nečekaně zemřel 23. listopadu 1457 v Praze.¹⁴⁹

V posledních událostech můžeme vidět první odcizení Jiřího z Poděbrad a kališníků. Mnozí pokládali jeho politické snahy týkající se Ladislava Pohrobka za nezáměr o dobro kališníků. Problém byl také v tom, že Jiří z Poděbrad nepovažoval za nutné před někým obhajovat svoje jednání.

4.9 SPOR S ŘÍMEM

Po smrti Ladislava Pohrobka byl dne 2. března 1458 v Praze zvolen novým českým králem Jiří z Poděbrad, jenž pokračoval v obratné zahraniční politice a získal mnohé spojence. Problematika kompaktát však zůstala nevyřešena, i když papež momentálně příliš nezasahoval do českých poměrů, neboť řešil tureckou otázku.

Nový papež Pius II. žil představou, že vyhlásí křížovou výpravu proti Turkům a osvobodí Svatou zemi od pohanů. Svolal proto v říjnu 1458 kongres do Mantovy, kam pozval evropské vladaře. Český král se však sjezdu nezúčastnil, byť ho Pius II. zval dokonce dvakrát a pokaždé mu v dopisech projevoval úctu. Měl respekt z Jiřího z Poděbrad a také znal jeho tajnou korunovační přísahu, kterou si vysvětloval tak, že se Jiří postupně vzdá kalicha a pomůže navrátit českou církev do katolické

¹⁴⁹ Urbánek, R.: *České dějiny. Věk Poděbradský*. S. 189-190, 211.

náruče. To byl také důvod, proč byl prozatím tolerantní vůči české otázce. Na Jiříkovu neúčast v Mantově však nezapomněl.¹⁵⁰

Nestabilita církevních poměrů, která byla vyvolána papežským schizmatem, se urovnala počátkem 60. let, kdy se papežství podařilo posílit, a papež prohlásil za kacíře každého, kdo nadále vznášel požadavek konciliarismu. Pius II., jenž posílil svou pozici, vyžadoval, aby mu český král Jiří z Poděbrad složil hold, což byla tehdejší tradice.¹⁵¹ Král Jiří respektoval tento zvyk a vyslal poselstvo do Říma, které k papeži však dorazilo až na jaře roku 1462. Český král doufal, že deputace také dokáže v Římě prosadit kompaktáta a volbu Jana Rokycany za arcibiskupa. V čele králových zástupců stáli Zdeněk Kostka z Postupic, Prokop z Rabštejna a nový Jiříkův rádce Antonio Marini. Poslední jmenovaný pobýval v Římě už dříve, kde sondoval, do jaké míry jsou tamější poměry nakloněny českému problému. Když uslyšel Pius II. slova Prokopa z Rabštejna, který mu složil přísahu poslušnosti jménem krále Jiřího, byl na chvíli s průběhem slyšení spokojen. Následně však došlo na problematiku kompaktát. Papež veřejně v přítomnosti 4 000 lidí prohlásil kompaktáta za neplatná. Dále pak v tajném jednání slíbil vratislavským delegátům, kteří pobývali v Římě ve stejnou dobu jako české poselstvo, ochranu před všemi kacíři – tedy před králem Jiřím. České poselstvo se vrátilo zpátky s nepříznivým výsledkem.¹⁵²

Jiří z Poděbrad se však nedal odradit neúspěchem v Římě a nadále zachoval kališníkům i katolíkům všechna jejich práva. Počátkem 60. let se český král zabýval problémem dalších církevních sekt, které tvrdě stíhal.¹⁵³ Za všechny lze zmínit Jednotu bratrskou, jejímž zakladatelem se

¹⁵⁰ Heymann, F. G.: *George of Bohemia. King of Heretics*. S. 184.

¹⁵¹ Ostatní křesťanští panovníci mu složili hold nedlouho po jeho usednutí na papežský stolec v roce 1458.

¹⁵² Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 149-150.

¹⁵³ Pamatoval při tom na svou korunovační přísahu.

stal bratr Řehoř.¹⁵⁴ V této době netvořila ještě Jednota bratrská církev, můžeme ji považovat spíše za sektu, kterou postihly tvrdé represe.¹⁵⁵

Kroky českého krále však papeže v Římě nijak neuklidnily. Pius II. poslal do Prahy svého legáta Fantina de Valle, jenž dal Jiřímu jasně na srozuměnou, že mu nepřísluší vykládat si korunovační přísahu po svém a že je na čase, aby splnil své sliby. Jiří měl přestoupit na katolictví a stíhat skutečné kacíře – kališníky. Ale ani tato výzva nepřiměla Jiřího z Poděbrad ustoupit od podpory kališnictví. Navíc obvinil papeže z toho, že nemá právo rušit kompaktáta. Vše se odehrálo na zemském sněmu 10. srpna 1462 v Praze, kde dostali slovo i čeští katolíci, jejichž mluvčí Zdeněk ze Šternberka vyhlásil věrnost české koruně, avšak zároveň deklaroval bezpodmínečnou poslušnost vůči papeži.¹⁵⁶

Zemský sněm pokračoval 13. srpna v Praze, kde se svým názorem vystoupil i vratislavský biskup Jošt, jenž v podstatě zopakoval slova Zdeňka ze Šternberka. Nejradiálnějším vystoupením si ovšem dovolil Fantin de Valle, který znovu vyzval českého krále, aby odstoupil od kališnictví, a dovolil si zajít ještě dál, když tvrdil, že stavové musí poslouchat Svatého otce i za cenu odstoupení od krále. Takový výstup již nemohl trpět ani jinak velice tolerantní Jiří z Poděbrad. Nechal Fantina zatknout a obvinil jej z urážky královského majestátu a nabádání panstva ke vzpouře. Uvěznit dal také Prokopa z Rabštejna, neboť jej podezříval z toho, že se v Římě potají domlouval s kardinály. Král se velmi hněval, což zapříčinilo strach katolíků z útlaku, k němuž ovšem nedošlo. Jiří z Poděbrad zachoval klidnou hlavu a vyhověl žádosti papeže Pia II., aby propustil

¹⁵⁴ Je nutné vyzdvihnout náboženskou toleranci, která v Jednotě bratrské panovala. Když porovnáme náboženskou snášenlivost bratra Řehoře a Jiřího z Poděbrad, můžeme pouze konstatovat, že český král zůstával v zajetí středověkých předsudků. Můžeme jej obdivovat za jeho přístup ke katolíkům a za jeho celoživotní snahu držet se koncepce dvojího lidu, což je skutečně pro středověk výjimečné, avšak jeho tolerantnost vedle Řehořovy poněkud bledne. Bratr Řehoř ospravedlňuje existenci Jednoty bratrské bytím všech ostatních náboženství, mezi které nezahrnuje jenom kališníky a katolíky, ale také Turky a Židy. (Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Epilog bouřlivého věku*. S. 115-118.)

¹⁵⁵ Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Epilog bouřlivého věku*. S. 115.

¹⁵⁶ Heymann, F. G.: *George of Bohemia. King of Heretics*. S. 286.

věžně. Nechtěl jít proti Římu a toužil se smířit s papežem, kališnictví a kompaktát se však nehodlal vzdát.¹⁵⁷

Jiří z Poděbrad nepodceňoval nebezpečí, které mu hrozilo z Říma. Začal proto upevňovat svoje pozice u zahraničních spojenců. Dozrával plán Všeobecné mírové organizace.

4.10 ZKLIDNĚNÍ SITUACE

Koncem října 1462 se císař Fridrich III. dostal opět do sporu se svými habsburskými příbuznými a potřeboval Jiříkovu pomoc. Český král poslal svá vojska do Vídně, kde zasáhla ve prospěch Fridricha III. Císař na oplátku za včasný zákrok slíbil, že zprostředkuje smíření Jiříka s Piem II. a přimluvil se u papeže za českou věc, čímž bylo napětí mezi Římem a Prahou opravdu na čas zmírněno. Neznamená to však, že by Pius II. změnil své stanovisko, pouze neměl dostatek sil vzdorovat českému králi, který byl mezi evropskými panovníky značně respektován.

Papež Pius II. žádal Jiřího z Poděbrad, aby nepodnikal žádné vojenské akce proti katolickému městu Vratislavi, která odmítala uznat svrchovanost českého krále, ačkoliv na to měl nárok už od dob Jana Lucemburského, kdy bylo Slezsko připojeno k českému území. Katoličtí obyvatelé města ovšem nechtěli být poddanými kališnického vládce, mezi nímž a Vratislaví existovaly již dlouhou dobu spory, které papež přizívoval. Papež sice neměl dostatek sil na otevřenou ofenzívu proti českému králi, vyvíjel však všechny síly k tomu, aby narušil mír mezi Jiřím a Vratislavskými. Sám dokonce zrušil mírovou smlouvu mezi nimi s odůvodněním, že se český král neobrátí na katolickou víru. Zatím však ani Vratislav neměla dostatek sil na otevřenou vzpouru vůči kališnickému králi. Nesnášenlivost mezi nimi prozatím tlumila duchovní hlava města

¹⁵⁷ Heymann, F. G.: *George of Bohemia. King of Heretics*. S. 287-288.

biskup Jošt, jenž byl synem Oldřicha z Rožmberka.¹⁵⁸ Pokud šlo o spor s kališníky, zaujímal umírněné stanovisko. Toužil po míru a soužití s kališníky a udržoval i přátelské styky s jejich politickým vůdcem Jiřím z Poděbrad. Biskup Jošt tak fungoval jako prostředník mezi místními katolíky a kališnickým králem.¹⁵⁹

Obratná politika Jiřího z Poděbrad neumožňovala papeži zahájit útok proti kacířským zemím. V červenci 1463 na brněnském sněmu Jiří dokázal ještě udržet katolíky i kališníky na své straně. Katolíci se sice vyjádřili ve smyslu, že zůstanou věrni papeži, ale respektovali i krále. Čeští katolíci se sami obrátili na papeže s žádostí, aby se usmířil s českým králem. Papež však proseb Čechů nedbal a rozhodl se, že dříve, než se postaví „*proradnému Mohamedovi, vyřízne ze svého těla český vřed.*“¹⁶⁰ V létě roku 1464 prohlásil papež Jiříka za kacíře a povolal jej do Říma před papežský soud. Problematiku českého kacířství ovšem vyřešit nestihl, neboť 14. srpna 1464 v Anconě zemřel, čímž byla česká otázka na čas odložena.¹⁶¹

4.11 PANSKÁ JEDNOTA PROTI KRÁLI

Nástupcem Pia II. se stal kardinál Pietro Barbo, jenž pocházel z bohatého benátského rodu a přijal jméno Pavel II. Nový papež byl mnohem radikálnější ve svých názorech než Pius II., nepřipouštěl žádné kompromisy a toužil po moci. Chtěl vymýtit všechny české kališníky, které považoval za kacíře. Navíc jej rozzlobila skutečnost, že Jiří z Poděbrad nevyslal poselstvo s blahopřáním k jeho zvolení. Český král to neučinil z toho důvodu, že byl jako zločinec povolán do Říma před papežský soud.¹⁶²

¹⁵⁸ Biskup Jošt proslul zálibou ve vynikající pokrmu a stal se slavným českým gurmánem, jehož znali v celé střední Evropě. Kromě toho také miloval literaturu a patřil k předním českým vzdělancům. (Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 188-189.)

¹⁵⁹ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 188-189.

¹⁶⁰ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 168.

¹⁶¹ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 193-194.

¹⁶² Tamtéž, s. 195.

Papež nabádal české panstvo k tomu, aby se postavili proti kacířskému králi. Šlechta byla nespokojená už delší dobu, neboť požadovala po českém králi, jemuž dopomohla k českému trůnu, větší podíl na vládě. Jiří se sice obklopoval rádci, avšak veškerá důležitá rozhodnutí dělal sám, jelikož byl zastáncem centralizované monarchie, v jejímž čele stál panovník, který dohlíží na celou zemi. Pro tuto představu neměla česká aristokracie pochopení. Navíc Jiří rozladil panstvo už v roce 1459, kdy vybral vysokou daň, bez které by se české země nezotavily. České panstvo také velice žárlilo na nižší šlechtu a zejména na města, s nimiž král úzce spolupracoval. Jiří neváhal dát přednost schopnému méně urozenému člověku před neschopným, byť by byl sebeurozenější. Největším trnem v oku byl pro panstvo Zdeněk Kostka z Postupic, člen královské rady. Nepřátelé jej nazývali povýšenec, jelikož jej král nechal povýšit z rytířského stavu do panského.¹⁶³

Další problematickou otázkou byly spory ohledně nástupnictví. Jiří z Poděbrad snil o tom, že založí královskou dynastii, která bude dědičně vládnout. Čechy však nebyly dědičnou monarchií a šlechta dala králi jasně najevo, že další panovník bude také volen. Jiřímu se nepodařilo prosadit na český trůn ani jednoho ze svých čtyř synů, čímž jeho naděje na založení nové královské dynastie zmizely.¹⁶⁴

Do čela panského odboje proti českému králi se postavil jeho dávný přítel Zdeněk ze Šternberka, který pocházel ze starobylého katolického rodu. Se svými spojenci vytvořil tzv. zelenohorskou jednotou, jež neřešila otázky náboženské, nýbrž stavovské. Králi vytýkali dynastické zájmy, lehkomyšlné zacházení s korunovačními klenoty a zemskými privilegii, dále si stěžovali na vysoké daně, na mincovní zmatky, na zemskou

¹⁶³ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 173.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 174.

hotovost atd. Tyto argumenty posloužily spíše jako záminka pro vytvoření odboje, zřejmě jim šlo zejména o osobní obohacení.¹⁶⁵

Jiří z Poděbrad nejdříve čelil nátlaku šlechty posilováním spojení v zahraničí a současně se opětovně pokusil nalézt kompromis s Římem. V listopadu 1465 se český král sešel s olomouckým biskupem Tasem a ostřihomským arcibiskupem Vitozem ve slovenské Trnavě. Jiří z Poděbrad se vyslovil pro možnost navrácení církevních majetků, slíbil, že složí slib poslušnosti papeži, a souhlasil s ustavením nového pražského arcibiskupa. Jediné, co požadoval, bylo znovu potvrzení kompaktát. Řím však Jiřímu odpověděl neústupností.¹⁶⁶

Jiří naposledy poslal do Říma svého vyslance rytíře Jaroslava, který se na vlastní oči přesvědčil o nenávisti Pavla II. vůči Jiříkovi. Delegát se údajně pokusil oslovit papeže slovy: „*Nejsvětější otče! Toto psaní posílá Vaší svátosti věrný syn, král český, pán můj milostivý.*“¹⁶⁷ Papež prý odpověděl: „*Kterak ty, šelmo, opovažuješ se před námi nazývatí králem kacíře od nás odsouzeného?*“¹⁶⁸ Jiříkovy listiny nepřijal a nechal českého posla o Vánocích 1466 vyhnat z chrámu sv. Petra. Následně v přítomnosti 4 000 osob vyloučil českého krále z církve a sesadil jej z trůnu. Dále vyzval všechny poddané, aby se zřekli kacíře na trůně a zdvihli proti němu zbraně. Na výzvu papeže odpověděla panská jednota, která se už nějaký čas chtěla vzepřít králi. V následujících letech přerostl panský odboj v Čechách ve válku.¹⁶⁹

4.12 VÝHLED KONCEPCE DVOJÍHO LIDU

Během života Jiřího z Poděbrad existovaly v českých zemích dva hlavní křesťanské náboženské proudy, katolíci a kališníci, které mezi sebou zápasili o moc. Jiřímu z Poděbrad se podařilo na čas tyto spory

¹⁶⁵ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. New Jersey: New Brunswick, 1965. S. 194-195.

¹⁶⁶ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 215.

¹⁶⁷ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 184.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Tamtéž.

urovnat a v Českém království nastolit mír. Dokázal také zakročít proti Římu, aby nebyl schopný proti Čechám zasáhnout. Po Jiřího smrti sice byli kališníci katolickou vládou trpěni, což se však pozvolna změnilo s nástupem Habsburků na český trůn. Roku 1526 vymřeli Jagellovci po meči a na český trůn nastoupil Ferdinand I. Habsburský. Ačkoliv Ferdinand slíbil, že bude dodržovat kompaktáta, své závazky v plnosti nedodržel. Zahájil postupnou rekatolizaci, která byla plně dokončena v době pobělohorské, kdy všechny nekatolíky postihla tvrdá represe. Bylo jim umožněno, aby si vybrali mezi konverzí ke katolictví a emigrací. Výjimečná koncepce dvojího lidu, jak se ji snažil prosadit český král Jiří z Poděbrad, nepřežila. Během následujících staletí se také vytratila náboženská fanatičnost husitské doby, naopak si troufám tvrdit, že v českém národě spíše zakořenila jistá dávka náboženské tolerance.

5 ZAHRANIČNÍ POLITIKA

5.1 POLITICKÉ ZAČÁTKY JIŘÍHO Z PODĚBRAD

Za první významné vystoupení Jiřího z Poděbrad můžeme považovat jeho účast v bitvě u Lipan roku 1434. Jiřího otec Viktorin patřil k přívržencům sirotků a táboritů, jeho syn se ovšem přidal ke družině moravského pána Heralta z Kunštátu,¹⁷⁰ jež bojovala proti táborským. Heralt z Kunštátu převzal poručnictví nad nezletilým Jiříkem po smrti pána Viktorina. Roku 1434 bylo Jiřímu z Poděbrad čtrnáct let,¹⁷¹ stěžď můžeme tedy hovořit o politickém rozhodnutí či činnosti. Poděbradský šlechtic byl pod vlivem svého poručníka Heralta z Kunštátu a stál na stejné straně jako on.

Významnější událostí byla Jiřího účast na jednání u Mělníka roku 1439, které vyústilo v podepsání *Listu mírného* z roku 1440. U Mělníka stál Jiří z Poděbrad po boku Hynka Ptáčka z Pirkštejna jako jeden z mnoha jeho spojenců, v následujících letech si však postupně získal úctu důležitých šlechticů a postupně si vydobyl postavení respektovaného aristokrata a politika, čemuž mimo jiné napomohla i skutečnost, že koncem 40. let a začátkem 50. let dokázal Jiří z Poděbrad nabýt velký majetek, čímž se stal jedním z nejbohatších feudálů v zemi. Za zmínku stojí koupě hrabství Kladského z roku 1455 a knížectví Minsterberského z roku 1456, díky čemuž Jiří z Poděbrad získal titul hrabě kladský a kníže minsterberský. Mocenský růst vyvolal mezi jeho soupeři a konkurenty značné znepokojení. Jiříkův protivník Aleš z Šternberka např. prosil Oldřicha z Rožmberka: „*Ruš to, jakož muožeš, neboť z toho vznikne pro nás mnoho zlého!*“¹⁷² Jiřího soupeři si byli dobře vědomi toho, že poděbradský šlechtit získává stále větší vliv.

¹⁷⁰ Strýc Jiřího z Poděbrad.

¹⁷¹ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 39.

¹⁷² Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 39.

5.2 JIŘÍ Z PODĚBRAD A SASKO

Vztah Jiří z Poděbrad se Saskem měl dlouhý vývoj a představuje dobrý příklad úspěšné zahraniční politiky pozdějšího českého krále. Z velkého nepřítele dokázal Jiří z Poděbrad udělat spolehlivého spojence.

Prvním problematickým okamžikem se stala událost, která se odehrála koncem 40. let. Českým hejtmanům se dostalo křivdy od saských vévodů Viléma a Fridricha, kteří v červnu 1447 naverbovali asi 5000 žoldnérů v Čechách a táhli s nimi proti městu Soestu ve Vestfálsku. Tato výprava byla velmi špatně zorganizována a ztroskotala. Saští vévodové potom odmítli vyplatit vojákům žold, čímž vznikla v Čechách velká nespokojenost a začalo se říkat, že vévoda Vilém zradil Čechy a zanechal je v bídě. Jiří z Poděbrad později využil této zrady jako záminku pro formování vojska k obsazení Prahy.¹⁷³

Tato krátká epizoda však nepředstavovala hlavní bod dané problematiky. Saští vévodové se v době interregna zmocnili některých území na severozápadě Čech a zasahovali i do českých vnitřních poměrů. Uvádí se, že ovládali více než šedesát českých hradů a měst. Důležitá pohraniční sídla – Most, Osek, Duchcov a Rýzmburk byla pod saskou nadvládou. Jednota poděbradská v tom viděla ohrožení celistvosti českého území a nebezpečí trvalého zakotvení Sasů na českém teritoriu. Další obavy se objevily, když vešlo ve známost spojenectví vévody Fridrich Saského s císařem Fridrichem III. a s Oldřichem Rožmberským.¹⁷⁴

Jiří z Poděbrad v této situaci poprvé osvědčil svoje schopnosti politika a dobré znalosti mezinárodních vztahů. Spor o dědictví po Güntherovi ze Schwarzburku,¹⁷⁵ jež mezi sebou měli vévodové Vilém a Fridrich, byl Jiřímu z Poděbrad dobře znám. Jiřík tohoto konfliktu využil

¹⁷³ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 62.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 76.

¹⁷⁵ Saský vévoda.

k rozdělení saských bratrů a sblížil se s vévodou Vilémem, s nímž uzavřel příměří. Následně sjednal spojenectví také s markrabětem Albrechtem z rodu Hohenzollernského¹⁷⁶ a bavorským vévodou Otou, a to skrze tzv. spojeneckou smlouvu wunsiedelskou z roku 1450. Tomuto mohutnému bloku se postavili Fridrich Saský, císař Fridrich III. a Jednota strakonická, čímž české vnitřní spory nabývaly mezinárodních rozměrů. Vojska Jednoty poděbradské a strakonické se střetla u Rokycan, vítězem se stal poděbradský svaz. Příměří bylo sjednáno na hradě Vildštejně na jaře roku 1451 a podmínky při tom diktoval Jiří z Poděbrad. Vyloučil z jednání vévodu Fridricha Saského, Koldu ze Žampachu¹⁷⁷ a Bedřicha ze Strážnice,¹⁷⁸ dále bylo dojednáno uznání kompaktát a momentální příměří.¹⁷⁹

Vítězství nad jednotou strakonickou umožnilo Jiřímu z Poděbrad plně se věnovat saské problematice. Shromáždil armádu o 15 000 pěšáků a 1 200 válečných vozů a vytáhl s nimi proti městům Most, Duchcov a Osek.¹⁸⁰ Jiříkova vojska úspěšně území ovládla a dál pokračovala do Saska, kde Jiří z Poděbrad vystupoval jako spojenec vévody Viléma Saského a jako mstitel českých žoldnéřů. I když tehdy uvažoval o rozšíření svého území do Saska, tento plán nezrealizoval. Poděbradská vojska obsadila saské město Pegov a u města Gera se spojila s armádou vévodů Viléma Saského a Albrechta Braniborského a společně jej 15. října 1450 dobyla. V Podkrušnohoří však nadále zůstala místa pod nadvládou vévody Fridricha Saského, a město Most se navrátilo pod saskou moc, když česká armáda opustila toto území.¹⁸¹

¹⁷⁶ Tento markrabě byl údajně tak statečný, že jej současníci zvali německý Achilles.

¹⁷⁷ Český šlechtic a táborský hejtman.

¹⁷⁸ Táborský kněz a hejtman.

¹⁷⁹ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 80.

¹⁸⁰ Nutno poznamenat, že Jiří sám osobně vojskům nevedl. Byl vynikajícím politikem, avšak ne tak dobrým vojevůdcem.

¹⁸¹ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 81.

Jiří z Poděbrad z toho tažení velmi těžil. Vyplaceno mu bylo 300 kop českých grošů¹⁸² a 1000 rýnských zlatých, které mu poslalo město Cheb z obavy, aby na něj také nezaútočil. Česká armáda se v Sasku chovala nelítostně a krutě - páčila chalupy, usekávala ruce, loupila, ničila a do Čech si ze Saska přivezla velkou kořist. Kališniční kněží se pohoršovali nad tím, jak vojáci zacházeli s církevním majetkem, jak nakládali se zbožím sedláků a měšťanů je už příliš nezajímalo. A kněžím stačilo, když se vojáci přišli vyzpovídat.¹⁸³

V roce 1454 se Jiří pokusil vyjednávat o navrácení českých území, utužoval proto spojenectví s Vilémem Saským, jenž zapudil svou legitimní manželku, a žil s milenkou Kateřinou z Brandenštejna. Tato skutečnost velmi popuzovala církev i jeho bratra Fridricha, Jiří z Poděbrad však sledoval svůj záměr a morální otázka pro něho nebyla dostatečným důvodem, aby přerušil s Vilémem přátelství. V Praze a v Lounech se uskutečnila jejich jednání, která však prozatím nepřinesla výsledky. Jiříkovým záměrem bylo přesvědčit Viléma, aby zprostředkoval jednání s Fridrichem Saským o navrácení českých lén. Po diplomatických nezdarech svolal Jiří armádu a v září 1455 obsadil město Most bez boje.¹⁸⁴

K definitivnímu ukončení sporu mezi Saskem a Jiřím z Poděbrad došlo 7. dubna 1459 na sjezdu v Chebu, kam přicetovalo značné množství evropských panovníků: Fridrich Falcký, Ota Bavorský, Albrecht Braniborský, saští vévodové Vilém a Fridrich a mnoho dalších. Český král Jiří z Poděbrad přijel v doprovodu předního českého panstva a s početnou armádou, která čítala 900 jezdců a 100 vozů. Jiří z Poděbrad pořádal honosné hostiny, rytířské turnaje, různé slavnosti a hry. Smysl těchto okázalých ceremoniálů spočíval v tom, aby Jiřík zanechal dobrý dojem v očích všech účastníků. Jiřímu z Poděbrad se podařilo dohodnout

¹⁸² Což by stačilo na koupi dvou měst.

¹⁸³ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 78.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 112.

se saskými vévody Vilémem a Fridrichem, aby se vzdali práva na česká území, a Jiří na oplátku slíbil, že nebude požadovat žádné území v Sasku. Dohoda byla stvrzena sňatkem Jiříkovy dcery Zdeňky s Albrechtem, synem Fridricha Saského, a Jiřího syn Hynek se oženil s Kateřinou, dcerou Viléma Saského.¹⁸⁵

Dohodu se saskými bratry můžeme považovat za velký úspěch zahraniční politiky Jiřího z Poděbrad. Podařilo se mu udržet celistvost českého území a zachovat přirozené hranice české země v Krušných horách tak, jak je máme dodnes.¹⁸⁶ Navíc si Jiří z nepřítele udělal mocného spojence, který bude v následujících letech stát na jeho straně.

5.3 CÍSAŘ FRIDRICH III. A ČESKÝ KRÁL LADILAV POHROBEK

Když se Fridrich III. Habsburský ujímal vlády nad rakouskými zeměmi, musel nejprve upevnit svoji pozici,¹⁸⁷ což se mu nakonec podařilo a byl roku 1452 zvolen císařem Svaté říše římské. Jeho postavení ve Vídni bylo však nadále problematické.¹⁸⁸ V říši panoval chaos a ve Vídni se stavy často bouřily. Fridrich chápal postavení císaře spíše jako funkci smírčího soudce a svým vladařským povinnostem se příliš nevěnoval. Nebyl dostatečně ambiciózní, aby se pokoušel vládnout v nábožensky rozdělených Čechách nebo v Turky ohrožených Uhrách.¹⁸⁹ Fridrich III. nebyl silným panovníkem, který by udržel v říši pořádek, klid a mír.¹⁹⁰

Císař Fridrich III. byl strýcem pozdějšího českého krále Ladislava Pohrobka, jehož otec Albrecht II. Habsburský, jenž byl roku 1438 zvolen českým králem, zemřel několik měsíců před Ladislavovým narozením. I

¹⁸⁵ Heymann, F. G.: George of Bohemia. King of Heretics. S. 190.

¹⁸⁶ I když v dalších stoletích se česká hranice ještě několikrát posouvala. Např. odstoupení pohraničí Adolfu Hitlerovi roku 1938.

¹⁸⁷ Největším nepřítelem se mu stal rod Celských.

¹⁸⁸ Müller, H., Krieger, K. F.: Dějiny Německa. Praha: NLN, 1995. S. 59.

¹⁸⁹ Přestože se v roce 1459 nechal odbojnými uherskými stavy zvolit tamním králem, fakticky Uhrám nikdy nevládnul.

¹⁹⁰ Müller, H., Krieger, K. F.: Dějiny Německa. S. 76-77.

Ladislavova matka Alžběta Lucemburská zemřela během jeho dětství, když mu byly pouhé dva roky.¹⁹¹ Poručníkem nezletilého následníka trůnu se stal císař Fridrich III., který držel Ladislava jako rukojmí a nechal si za péči o něj a za jeho výchovu platit vysokou výplatu. Ladislavův „strýček“ ukazoval svého svěřence společně s korunovačními klenoty poselstvům z Čech a z Uher, která požadovala vydání budoucího krále. Většinu dětství strávil však Ladislav na štýrských hradech jako vězeň svého strýce.¹⁹²

Jiří z Poděbrad poslal roku 1451 deputaci do Vídně a žádal Fridricha III. o vydání Ladislava Pohrobka, poselstvo ovšem nezaznamenalo úspěch.¹⁹³ Ani na sjezdu v Benešově konaném o pár měsíců později Češi nepřemluvili císařského vyslance Eneáše Sylvia Piccolominiho, aby byl Ladislav vydán do Čech. Eneáš argumentoval Ladislavovou nezletilostí.

V roce 1452 se však situace více zkomplikovala. Císař Fridrich III. nebyl dlouho přítomen ve Vídni, jelikož si jel do Říma pro císařskou korunu, odkud si přivezl také manželku Eleonoru, princeznu portugalskou. Ve Vídni se ovšem mezitím chystala vzpoura, protože rakouští stavové nebyli spokojeni s vládou císaře Fridricha III. a požadovali vydání Ladislava Pohrobka. Na stranu císaře se stavěl papež Mikuláš V., jenž stíhal všechny, kdo se rozhodli postavit vladařské moci císaře z boží milosti, církevními tresty. Jiří z Poděbrad chtěl vytěžit maximum z nejistého postavení císaře Fridricha III., který se zase pokoušel získat mocného českého spojence. Slíbil mu proto, že potvrdí kompaktáta, což se také 10. října 1452 stalo, a že za ně bude lobovat i v Římě.¹⁹⁴

Situace ve Vídni se vyhroutil koncem srpna 1452, kdy rakouské stavovské vojsko obleklo císaře ve Vídeňském Novém Městě a pomocí důkladné dělostřelby jej donutilo kapitulovat. 1. září podepsal císař

¹⁹¹ 19. prosince roku 1442.

¹⁹² Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 44.

¹⁹³ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 82.

¹⁹⁴ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 86.

smlouvu o příměří, v níž se zavázal vydat Ladislava Pohrobka. Mladého prince vítalo mnoho rakouských šlechticů, Eincinger, Oldřich Celský a další, Ladislav však vyměnil jednoho věznitele za druhého.¹⁹⁵

Jiří z Poděbrad zachoval v tomto sporu neutralitu, chtěl si totiž ponechat všechny možnosti otevřené, což se mu skutečně vyplatilo. Jiřík měl v plánu sám osobně dojet do Vídně k Ladislavu Pohrobkovi, dojednat s ním volební kapitulaci¹⁹⁶ a zároveň před ním vystoupit jako první muž českých zemí. V dubnu 1453 předstoupil český zemský správce před třináctiletého Ladislava, složil mu hold a rytířský slib věrnosti. Osobně spolu projednali volební kapitulaci a Ladislav ustavil Jiřího z Poděbrad správcem českých zemí. Jiří už tedy nebyl pouze voleným správcem, nýbrž také gubernátorem ustaveným budoucím králem.¹⁹⁷

Jiří z Poděbrad strávil ve Vídni tři dny, během kterých mohl sledovat osobnost Ladislava Pohrobka. Viděl, jak během tří dnů stíhala jedna hostina druhou, jeden výlet druhý. Ladislav žil ve víru radovánek a okázalých slavností a byl zvyklý na přepych, který mu zajistili jeho věznitelé, zejména Oldřich Celský, aby nekladl velký odpor. Jiří z Poděbrad pozoroval, jak poručníci dokážou s Ladislavem manipulovat, a byl si dobře vědom, že pokud získá Ladislava pod svůj vliv, bude i on schopen ovlivňovat veškerá jeho rozhodnutí. Domníval se, že, když zachová domnělou auru svobody kolem Ladislava, získá si jeho sympatie, v čemž se nemýlil. Ladislav Pohrobek naslouchal Jiřímu z Poděbrad a dokonce jej oslovoval pane otče.¹⁹⁸ Tento projev zvláštní přízně chlapce vláčeného od jednoho věznitele k druhému, můžeme považovat za triumf Jiřího z Poděbrad.

¹⁹⁵ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*. České Budějovice: Veduta, 2009. S. 39.

¹⁹⁶ Již výše jsem zmínila, že Čechy trvaly na tom, aby byl český král zvolen. Stav se dohodly na volbě Ladislava Pohrobka, před tím než však bude korunován českým králem, musel podepsat podmínky, které si sama šlechta určila. Volební kapitulace obsahovala mimo jiné také slib dodržování kompaktát a volbu Jana Rokycany arcibiskupem.

¹⁹⁷ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 97.

¹⁹⁸ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 95.

Jiří z Poděbrad také udržoval přátelské vztahy s Oldřichem Celským, což se záhy ukázalo jako velmi prospěšné, neboť ve stejné době připravovali pražští měšťané Zikmund Sláma a Václav Duršmíd povstání proti Jiřímu z Poděbrad, jenž se o spiknutí včas dozvěděl a zakročil. Zikmund Sláma z Prahy utekl a Václav Duršmíd byl popraven. Během jeho výslechu však vyšly najevo důkazy o zradě Jiříkova přítele Jana Smiřického,¹⁹⁹ který záviděl svému příteli úspěchy, a sám se chtěl stát správcem českých zemí. Za zády zemského správce napsal do Vídně Ladislavovi dopis, ve kterém ho varoval před Jiřím z Poděbrad. Jan Smiřický v dopise tvrdil, že jestli nechce přijít o život, ať se s panem správcem neschází. Jan Smiřický ovšem netušil, že Oldřich Celský předá dopis přímo Jiřímu z Poděbrad, který svolal do Prahy zasedání správcí rady, a přečetl tam dopis Jana Smiřického. Otázal se všech přítomných, jak by naložili s tímto zrádcem. Nejprve se jednomyslně shodli na popravě a až po té prozradil Jiří jméno Jana Smiřického, který byl zajat přímo na zasedání a 7. září 1453 veřejně popraven na Staroměstském náměstí.²⁰⁰ Jiří z Poděbrad prokázal, že plně ovládá všechny nástroje středověké politiky – zrádců je potřeba se zbavit.

Zemský správce naléhal na Ladislava Pohrobka, aby přijel do Prahy a nechal se korunovat českým králem. Ladislav uposlechl výzvy Jiřího z Poděbrad a v létě 1453 se vydal na cestu, nejprve však navštívil Moravu a až v říjnu vstoupil do Prahy, kde byl zdvořile uvítán. Ladislav byl však udiven střídavým ošacením lidí, ve Vídni totiž přivykl větší pompéznosti. Nerozuměl ani tomu, co lidé volají, jelikož neuměl česky. Tato situace nejspíš v Ladislavovi vyvolala rozpaky, naučil se však během svého života nasadit si masku přetvářky, usmíval se tedy, přijal uvítací delegaci a plně naslouchal panu správcí, vzápětí byl 28. října Ladislav Pohrobek korunován českým králem. Jiří z Poděbrad se snažil zajistit Ladislavovi veškerý přepych, na který byl zvyklý, a nechal dokonce přestavět

¹⁹⁹ Boleslavský hejtman a pán Roudnice.

²⁰⁰ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 97.

komnaty v Králově dvoře a zřídit zahradu. Přijal také vychovatele, kteří Ladislava učili česky, což bylo velmi důležité, jelikož Jiří z Poděbrad uměl velmi málo německy a doposud s Ladislavem komunikoval prostřednictvím tlumočnicka. Pokud chtěl znásobit svůj vliv na Ladislava, musel s ním komunikovat osobně. Pro královu výuku byly dokonce vybírány i zvláštní daně. Po několika měsících se Ladislav naučil dostatečně česky, aby se mohl dorozumět se zemským správcem i se svými novými dvořany.²⁰¹

Jiří z Poděbrad si dokázal získat Ladislavovu náklonnost, mohl tedy ze zákulisí vládnout Čechám sám. Vztah kališnických kněží a Ladislava byl značně komplikovaný, ale i v tomto ohledu byl Jiří z Poděbrad trpělivý a nevyvíjel na českého krále nátlak. Ladislavovu náklonnost ovšem Jiřímu záviděla vídeňská šlechta, která požadovala Ladislavův návrat. A navíc pražská korunovace ještě Ladislavovi nezaručila vládu ve vedlejších zemích Koruny české. Lužičtí a slezští stavové žádali, aby je král navštívil a přijal hold.²⁰² Koncem listopadu 1454 už nemohl Jiří z Poděbrad oddalovat Ladislavův odjezd z Prahy. Před návratem do Vídně navštívil Ladislav v doprovodu pana správce Zhořelec,²⁰³ kde krále přijali jako dědice trůnu a složili mu slib věrnosti, král pak pokračoval v cestě.²⁰⁴

Cestou do Vídně se Ladislav zastavil ještě ve Vratislavi.²⁰⁵ Vztah mezi Jiřím z Poděbrad a Vratislaví byl velmi napjatý, důvodů jejich neshod existovalo několik. Vratislav byla obchodní metropolí, která těžila z podnikání ruských a polských obchodníků, navíc měla ekonomické styky se Saskem, Bavorskem a Porýním. Jiří z Poděbrad tyto styky však, jakožto hrabě kladský a kníže minsterberský, který měl do Slezska přímý přístup, narušoval.²⁰⁶ Dalším problémem byla nesnášenlivost, kterou

²⁰¹ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 99-102.

²⁰² Moravu Ladislav navštívil ještě před příchodem do Čech.

²⁰³ Hlavní město Lužice.

²⁰⁴ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 101-102.

²⁰⁵ Hlavní město Slezska.

²⁰⁶ Urbánek, R.: *České dějiny. Věk Poděbradský*. S. 123.

vratislavský patriciát pociťoval vůči všem šlechticům. Nejkomplikovanější otázkou představovalo náboženství. Vratislav patřila ke katolickému proudu. V roce 1420 vyhlásil papež křížovou výpravu proti Čechům právě v tomto městě, které Svatý otec vyznamenal zvláštní přízní. Navíc zde žili čeští katoličtí emigranti. Vratislav pociťovala nenávisť vůči kališníkům a vůči Praze a Čechům vůbec. Tato metropole představovala hlavní středisko odporu proti kališníkům i proti Jiřímu z Poděbrad. Českého krále Ladislava Pohrobka přijala ovšem Vratislav se všemi poctami, připravila pro něj slavnosti a rytířské turnaje, avšak své nesympatie vůči panu správci neskrývala.²⁰⁷

Z Vratislavi se Ladislav Pohrobek vrátil už rovnou do Vídně, kam s ním přicestoval i Jiří z Poděbrad, který zde zůstal až do května 1455. Jiří se snažil držet Ladislavova doprovodu a utužovat jejich vzájemný vztah. Zaměřil se také na udržování přátelských vazeb s Oldřichem Celským, jenž hrál ve Vídni prim. Dále se zde také řešila zahraniční politika. Pan správce podporoval se sympatiemi Ladislavovy pokusy opět k české koruně připoutat Lucembursko, které jeho matka Alžběta zastavila v roce 1439 Vilémovi Saskému, jenž jej prodal Filipovi Burgundskému. A ten zase loboval u císaře, aby potvrdil připojení Lucemburska k Burgundsku. Ladislav Pohrobek s pomocí Jiřího z Poděbrad proti tomu protestoval s argumentem, že není možné zastavovat králův majetek bez jeho souhlasu. Teoreticky měl pravdu, ve skutečnosti však Lucembursku vládl mocný Filip Burgundský.²⁰⁸

Hlavním tématem v rakouské metropoli se stala turecká otázka. 29. května roku 1453 padl Cařihrad do rukou tureckého sultána Mohameda II. Křesťanští panovníci se Turků zalekli, a konali proto mnoho sněmů, kde však padlo nesčetné množství slibů, ale nikdo nezakročil a o křížové výpravě se pouze diskutovalo. I Jiří z Poděbrad jednal jménem Ladislava

²⁰⁷ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 109.

²⁰⁸ Urbánek, R.: *České dějiny. Věk Poděbradský*. S. 157-160, 189-190.

Pohrobka s císařem o tureckém problému. Ujišťoval ho, že je ochoten se svým mocným vojskem táhnout proti sultánovi. Navrhoval ovšem, že by bylo lepší s ním uzavřít mír.²⁰⁹ Zde se nám ukazuje Jiříkova povaha, která vždy dávala přednost mírovému jednání před vojenským tažením a to i v případě, že se jednalo o nekřesťana.

Jiří z Poděbrad musel také narovnat vztahy mezi císařem Fridrichem III. a Ladislavem Pohrobkem, který planul nenávistí vůči svému strýci. Pan správce byl v tomto případě poměrně úspěšný a zabránil otevřenému sporu mezi císařem a českým králem. Nepodařilo se mu však Ladislava přimět k návratu do Prahy, jenž se cítil ve Vídni pod ochranou Oldřicha Celského bezpečný a nejevil ochotu vrátit se mezi kališníky.²¹⁰

5.4 OCHLAZENÍ A OŽIVENÍ VZTAHU JIŘÍHO Z PODĚBRAD A LADISLAVA POHROBKA

V září 1455 musel pan správce Vídeň opustit a řešit domácí záležitosti, následně však došlo k ochlazení vztahů mezi Jiřím z Poděbrad a Ladislavem Pohrobkem. Český král byl vystaven vlivu vídeňského dvora, tamní šlechtici mu našeptávali pomluvy o panu správci, varovali jej před kacíři – kališníky, upozorňovali jej na vladařské ambice pana správce. Jiří z Poděbrad současně věnoval v letech 1455-1456 velkou péči povznesení pravomocí stavů. Udržoval přátelské styky s Oldřichem Celským a rakouskou šlechtou a pokoušel se spolupracovat i s uherskými stavy a s Jánošem Hunyadim. Vídeňský dvůr Ladislavovi našeptával, že Jiří z Poděbrad osnuje spiknutí proti němu.²¹¹ A není těžké si představit, že emocionálně nestabilní Ladislav těmto vlivům často podléhal.

²⁰⁹ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 115.

²¹⁰ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 112.

²¹¹ Urbánek, R.: *České dějiny. Věk Poděbradský*. S. 159-162.

Ladislava Pohrobka však na čas zaměstnaly události v Uhrách. Uherský gubernátor Jánoš Hunyadi byl schopným vládcem a podařilo se mu zmobilizovat celou zemi a dát ji pod žezlo Ladislavovi, který se přes veškerá varování rozhodl odcestovat do Budína, kde jej čekala uherská koruna. Jakmile přijel do města, stal se ovšem zajatcem uherského správce. Uhersko bylo trvale ohroženo tureckou expanzí a Jánoš Hunyadi musel stát v čele vojsk, aby zabránil muslimům vpadnout do Uher. V roce 1456 však při obraně Uher zemřel a jeho místa se ujal Jánošův nejstarší syn Ladislav Hunyadi, jenž se stal novým poručníkem uherského krále.²¹² Prvním jeho činem byla vražda Oldřich Celského v Bělehradě. Ladislav Pohrobek ovšem pomalu dospíval a ukázal, že je mistrem přetvářky. Děkoval Ladislavovi Hunyadi, že jej vysvobodil ze spárů Oldřicha Celského, a dobrovolně se dal pod ochranu nového uherského gubernátora.²¹³ Ladislav Pohrobek se tak stal opět vězněm, nedisponoval žádnými finančními prostředky, o cokoliv musel prosit Ladislava Hunyadiho a neměl ani volnost pohybu. Na všechny strany se však usmíval, i když už potají osnoval pomstu. 14. března 1457 uspořádal slavnostní večeři pro uherského správce, pro jeho mladšího bratra Matyáše a další šlechtu. Během hostiny zavolal Ladislav česky smluvené heslo veliteli královské stráže, panu Jiskrovi z Brandýsa,²¹⁴ a z hostů se stali zajatci.²¹⁵ Čeští žoldněři nechali na králův rozkaz popravit Ladislava Hunyadiho, a jeho bratra Matyáše a další aristokraty převezli do Vídně jako vězně.²¹⁶

Ladislav Pohrobek se dostal do obtížné situace. Sice unikl z Uher, neměl však žádné finanční prostředky, jeho vídeňský ochránce Oldřich Celský byl mrtev, v Uhrách se bojovalo proti Turkům a ve Vídni byli stavové trvale neklidní. Ladislav Potřeboval pevný bod, ochránce, na

²¹² Kalous, A.: *Matyáš Korvín*. S. 40.

²¹³ Kontler, L.: *Dějiny Maďarska*. S. 103.

²¹⁴ Pan Jiskra z Brandýsa byl spojencem Habsburků a ochráncem práv Ladislavovy matky v Uhrách.

²¹⁵ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 116-117.

²¹⁶ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*. S. 40.

kterého se může spolehnout, a tím se stal Jiří z Poděbrad. Ladislav osobně necítil vůči Jiřímu nevoľi, pouze na čas podlehl pomluvám. Navíc pan správce měl mnohé přednosti, kterých si Ladislav vážil. Předně byl český správce výborným hospodářem a vždy disponoval velkým majetkem, uměl tedy kdykoliv sehnat finanční obnos pro českého krále. Dále pak nejevil žádný zájem o ztenčení královské moci, naopak v nepřítomnosti krále vybudoval silný systém ústřední vlády. Praha se tak stala Ladislavovou nadějí na pevné a klidné zázemí.²¹⁷

Jiří z Poděbrad se musel pro Ladislava Pohrobka vydat do Vídně, kde jej držel Eincinger, jenž nehodlal českého krále vydat. Zemský správce tentokrát pohrozil vojenskou silou, která jej doprovázela. Ladislav Pohrobek přesídlil do Prahy koncem září 1457. V hlavním městě Čech panovala příjemná atmosféra. Jiří seznamoval Ladislava s činností vrcholných úřadů královské rady a zemského soudu a dbal na dodržování ceremonálu a povznesení královského majestátu. Snažil se o to, aby se Ladislav s českým prostředím sžil a byl důstojným panovníkem celému království. Jeho cílem se stalo obnovení lesku a slávy zemí Koruny české tak, jak tomu bylo za Karla IV.²¹⁸ Můžeme se domnívat, že Ladislav Pohrobek pociťoval spokojenost a bezpečnost, protože neexistovaly žádné známky napětí či rozporů mezi českým králem a panem správcem. Tato rodinná atmosféra však netrvala příliš dlouho, jelikož Ladislav onemocněl. Těsně před smrtí se ještě stačil rozloučit s Jiřím z Poděbrad a svěřil mu do rukou celou zem. Český král Ladislav Pohrobek zemřel 23. listopadu 1457 v pouhých sedmnácti letech.²¹⁹

5.5 ČESKÝ KRÁL JIŘÍ Z PODĚBRAD

Po smrti Ladislava Pohrobka došlo opět k nepříjemné situaci, kdy země Koruny české byly bez krále. Ladislav nezanechal žádné potomky,

²¹⁷ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 116.

²¹⁸ Už dříve vidíme snahy směřující k tomu to cíli. Např. vybudování ústřední vládní moci nebo snaha připoutat k české koruně bohaté Lucemburské.

²¹⁹ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 118-119.

kteří by přicházeli v úvahu při volbě českého krále. Jiří z Poděbrad už v den královy smrti svolal zástupce stavovské obce a sjednal s nimi podmínky vlády v době nového bezkráloví. Jako zemský správce k tomu měl Jiří veškerá pověření – od stavů i od samotného krále. Jiří z Poděbrad se také začal zajímat o ostatní Ladislavovy země, zejména o Uhry. V Praze byl vězněn Matyáš Hunyadi,²²⁰ k němuž byl správce velmi štědrý. Nechal ho propustit z vězení a dopomohl mu k tomu, aby se jako domácí šlechtic stal uherským králem, což se později 24. ledna 1458 skutečně stalo. Jiří z Poděbrad dal také svou dceru Kateřinu zasnoubit s Matyášem Korvínem, jenž Jiřímu oplatil jeho pomoc vysokým finančním obnosem.²²¹

O český trůn se ucházelo mnoho kandidátů: vévoda Vilém Saský, císař Fridrich III., polský král Kazimír, vévoda Albrecht Rakouský, Albrecht Braniborský, francouzský král Karel VII. Ze všech uchazečů nakonec zbyli saský vévoda Vilém a francouzský král Karel VII., jehož podporoval Zdeněk ze Šternberka. Jiří z Poděbrad v roce 1457 ještě nevystoupil se svojí kandidaturou, ale začal nejprve připravovat půdu pro jeho zvolení českým králem. Začátkem roku 1458 konal mnohé schůzky s českými šlechtici – sliboval jim posty, peníze, majetek. Za příklad dával volbu v Uhrách, kde se uherským králem stal domácí šlechtic. Tento argument mu přišel velice vhod, jelikož se tak do popředí dostávala otázka národní. Jiříkovým programem se stalo heslo – Čecha na český trůn. V únoru už pan správce neskrýval svůj záměr a uveřejnil svou kandidaturu, s čímž se také objevily doma i ve světě lživé pomluvy, které tvrdily, že se proradný kacíř zbavil českého krále Ladislava Pohrobka, aby mohl zaujmout jeho místo. Tato nepravdivá nařčení však nedokázala zastavit pana správce v boji o českou korunu. Na přelomu února a března roku 1458 se v Praze konal volební sněm. Jiří z Poděbrad dokázal

²²⁰ Podle rodového znaku – havran v erbu – se Matyáš Hunyadi začal zvat Matyášem Korvínem.

²²¹ Kontler, L.: *Dějiny Maďarska*. S. 103-104.

přesvědčit téměř všechny české šlechtice. Jeho vojsko však čekalo v záloze. Koho nepřesvědčily peníze, bál se ozbrojené síly. 2. března byl Jiří z Poděbrad zvolen českým králem.²²²

Po volbě měl nový český král slavnostní projev, při němž děkoval šlechtě za důvěru, Bohu za přízeň a sliboval, že bude chránit kališníky i katolíky a dodržovat kompaktáta a zemské zákony. Po té přijal nového krále pražský arcibiskup Jan Rokycana v Týnském chrámu. Následně se Jiří odebral do svého sídla v Králově dvoře, kde přijal katolické biskupy a složil tajnou přísahu, která umožnila, aby 7. května proběhl slavnostní korunovační obřad podle ceremoniálu, jak jej ustavil Karel IV.²²³

Předchozí dva čeští králové byli Němci, Jiří z Poděbrad byl ovšem Čechem. Volba Jiřího z Poděbrad českým králem tedy usadila na trůn po letech opět Čecha, otázka národnostní se tak dostala do popředí. Poprvé však stavové zvolili kandidáta z panského rodu, nikoliv z královského. Poprvé se také stal králem kališník.

5.6 ÚSPĚŠNÁ LÉTA POLITICKÉ KARIÉRY JIŘÍHO Z PODĚBRAD

Po pražské korunovaci bylo nezbytné, aby nový český král získal uznání i ve vedlejších zemích Koruny české. Jiří se rozhodl, že si nejprve politicky podrobí Moravu, kde měl mnoho přívrženců, jelikož jeho rod pocházel z Kunštátu. Nespočet Jiříkových příbuzných zastával stejný politický názor jako on a podařilo se jim získat i další spojence. Katolická moravská města, která hájila tradiční prohabsburskou politiku, nemohla vzdorovat Jiříkovi příliš dlouho. Český král byl pouze jeden, a tak města Znojmo i Brno otevřela brány Jiřímu z Poděbrad, který od nich přijal hold. Nejdéle se bránila Jihlava, český král však disponoval silnou armádou, a tak se i toto město podrobilo Jiřímu z Poděbrad. Do konce roku 1458 přešly na stranu českého krále i Horní Lužice a hrabství Kladské. Pouze

²²² Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 122-124.

²²³ Urbánek, R.: *České dějiny. Věk Poděbradský*. S. 279-280.

Slezsko, zejména Vratislav, odmítalo přijmout kališnického krále. Jiří z Poděbrad se rozhodl odložit tento spor a nejdříve upevnil svoji pozici v zahraničí.²²⁴

Prvním krokem českého krále na poli zahraniční politiky bylo jednání s císařem Fridrichem III. ve Vídni. Jiří z Poděbrad mocensky převyšoval Fridricha, formálně byl však jako český král vazalem císaře, vrchního lenního pána. Jiří tedy dodržel svou povinnost a složil Fridrichovi III. slib poslušnosti, čímž si získal císařovu náklonost a finanční odměnu. Fridrich III. byl stále ohrožován rakouskými stavy a spojení s mocným českým vládcem mu přišlo vhod.²²⁵

V dubnu 1459 se v Chebu konal slavný sjezd, kam přijelo mnoho významných evropských panovníků. Český král přicestoval s celou rodinou a v kruhu předního českého panstva. Doprovázela je rovněž početná armáda. Několik dní se zde pořádaly hostiny, slavnosti a turnaje, které byly střídány diplomatickými schůzemi. Jiří z Poděbrad urovnal spor se Saskem a uzavřel další spojení s Braniborskem a s rodem Hohenzollernů. Na sjezdu byla také diskutována otázka Lucemburska. Český král dokázal dobře odhadnout své možnosti a vzdal se veškerých nadějí na připoutání této země k české koruně. Ponechal si sice titul lucemburského vévody, podporoval však převod Lucemburska na francouzského krále Karla VII., čímž se snažil vytvořit půdu pro další spolupráci s francouzskou korunou, a zároveň se stavěl proti skutečnému pánovi Lucemburska, burgundskému vévodovi Filipovi.²²⁶

V Chebu se Jiří z Poděbrad setkal také s humanistou Martinem Mirem, jenž byl právníkem a německým humanistou. Jiří z Poděbrad se s Mirem znal už od roku 1455, kdy Mair sloužil u císařského dvora. Do Chebu přijel Mair ve službách Fridricha Falckého, ale přihlásil se do

²²⁴ Heymann, F. G.: George of Bohemia. King of Heretics. S. 173.

²²⁵ Tamtéž, s. 178.

²²⁶ Tamtéž, s. 190.

služeb českého krále, jehož obdivoval za to, jak se z něj stal správce českých zemí a český král, a spatřoval v něm příštího římského krále. Císař Fridrich III. nedokázal sjednat v říši pořádek a ve skutečnosti panoval na německém území obdobný chaos jako v českých zemích před nástupem Jiříka. Martin Mair věřil, že Jiří z Poděbrad je tou správnou osobou, která dokáže zabezpečit pořádek, nastolit mír a upevnit ústřední vládu. Českému králi tato myšlenka velice lichotila, nepovažoval však tento plán za realistický. Přestože v Čechách momentálně vládli klid a Jiří upevnil své postavení i v zahraničí, stále zde existoval tlak z Říma a také z Vratislavi. Jiří z Poděbrad potlačil své vladařské ambice a raději utužoval spojení s císařem Fridrichem III., než aby se stal jeho sokem.²²⁷

Počátkem roku 1459 se nechal císař Fridrich III. odbojnými uherskými stavy zvolit uherským králem, čímž vyhlásil válku Matyášovi Korvínovi. Jiří z Poděbrad zpočátku zachovával neutralitu a otázka, zda bude podporovat svého zete Matyáše nebo císaře Fridricha III., ho příliš netrápila. Oba se na něj obrátili s prosbou o pomoc. Jiří z Poděbrad sliboval spojení a vojenskou podporu jak císaři, tak uherskému králi, neboť jako obratný politik si chtěl ponechat všechny možnosti otevřené. Nakonec se rozhodl pro císaře a společně naplánovali vojenskou výpravu. Jiří z Poděbrad dostal na oplátku značnou finanční odměnu, císařovu podporu v Římě a navíc císař vyzval Slezsko, aby se pokořilo před jejich pánem, českým králem. Spor mezi císařem a uherským králem však neskončil. Matyáš Korvín nedokázal prohlédnout oboustrannou politiku Jiřího z Poděbrad a znovu se na něj obrátil s prosbou na zprostředkování míru. Jiří se s Matyášem sešel v Olomouci a slíbil mu, že se pokusí dojednat smír.²²⁸

²²⁷ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 132.

²²⁸ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 153-154.

Jiří z Poděbrad v dalších letech nadále upevňoval spojení s evropskými mocnáři. I bavorští Wittelsbachové uzavřeli přátelskou smlouvu s českým králem, který podstoupil vévodovi Ludvíkovi bývalá česká léna v Bavorsku za 30 000 zlatých. Mezi Čechami a Bavorskem se v příštích letech vyvinuli velmi prospěšné obchodní styky. V listopadu 1459 Jiřík pokračoval s utužováním přátelských styků a svolal sjezd opět do Chebu, z něhož se stalo centrum říšské politiky českého krále a kde se slavily dohodnuté sňatky dětí Jiřího z Poděbrad s potomky saských vévodů. O důležitosti Jiřího z Poděbrad svědčí fakt, že se svatby jeho dětí zúčastnilo mnoho významných evropských panovníků. I do Vratislavi dorazily zprávy o úspěších Jiřího z Poděbrad, obyvatelé města se proto rozhodli poddat se svému zákonnému pánovi, což jim ostatně radil i papež Pius II. Počátkem roku 1460 odcestoval Jiří do Prahy, kde zástupci města Vratislavi konečně složili hold českému králi.²²⁹

Jiří z Poděbrad se v těchto letech stal respektovaným politikem, jehož si mnozí vážili a ostatní měli obavy z jeho vojenské síly. Český král se také stal soudcem mnoha konfliktů. Každý, kdo žádal spravedlnost, obrátil se na Jiřího z Poděbrad, který tak zasáhl do sporu saských Wettinů a braniborských Hohenzollernů, urovnal rozepři rakouského vévody Albrechta s císařem Fridrichem III. a opět zajel do Olomouce za Matyášem Korvínem, kde se pokusili nalézt cestu ke smíření uherského krále s císařem.²³⁰

Matyáš Korvín pocházel z rodu Hunyadů, jenž neměl dlouhou šlechtickou tradici. Matyášovi předkové získali šlechtický titul až počátkem 15. století, dokázali však nabít majetek, upevnit své společenské postavení a stát se uherskými gubernátory.²³¹ Ladislav Pohrobek nechal popravit uherského správce, Matyášova bratra, Ladislava a samotného Matyáše vsadil do vězení. Český král Jiří

²²⁹ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 137.

²³⁰ Heymann, F. G.: *George of Bohemia. King of Heretics*. S. 186-189.

²³¹ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*. S. 28-30.

z Poděbrad později Matyáše propustil a podporoval jej v boji o uherský trůn. Matyáš Korvín se stal 24. ledna 1458 uherským králem a následně si vydobyl respekt nejen mezi uherskou aristokracií, ale také mezi evropskými panovníky.²³² Matyáš na ně udělal dojem tím, jak se dokázal vypořádat s nepokojnými houfy žoldnéřů, které se usídlili na Slovensku v době bezvládní. Jádro těchto žoldnéřů tvořily zbytky husitských vojsk, jež po bitvě u Lipan a po dobytí Sionu utekly do slovenských hor. Matyáš Korvín se rozhodl s nimi nebojovat, věděl, že by pravděpodobně neuspěl, jelikož protivník znal velmi dobře tamní terén. Vyjednával proto s jejich politickým vůdcem Janem Jiskrou z Brandýsa a přijal ho do svých služeb. Společně pak porazili vojáky, kteří se nechtěli Matyášovi poddat. Korvín na sebe dále poutal pozornost předních evropských vládců nejen jako obránce křesťanského světa před náparem Turků, ale také jako vzdělaný humanista, jenž kolem sebe shromáždil italské básníky, kronikáře, malíře a architekty. Z Budína se v této době stalo centrum humanistické vzdělanosti, která se šířila do dalších zemí, např. i na Moravu.²³³

Matyáš Korvín se začátkem 60. let snažil urovnat vztahy s císařem Fridrichem III., které byly doposud napjaté. Jiří z Poděbrad musel na tuto situaci zareagovat, jelikož by mu nepřišlo vhod, kdyby vyšlo najevo, jak Jiří podpořil císaře v boji o uherskou korunu. Český král proto naléhal na Matyáše, aby se oženil s Jiříkovou dcerou Kateřinou, jejich sňatek byl dojednán už dříve. Svatba se konala v červnu 1461 v Trenčíně. Jiřík spatřoval v příbuzenském sňatku pevnou záruku Matyášova přátelství.²³⁴

Vztah mezi českým a uherským králem byl momentálně stabilizován, Jiřík se tedy mohl věnovat budování dalších spojeneckých styků. Na jaře roku 1462 se český král pokusil vyvinout spolupráci s polským králem Kazimírem, s nímž vedl spor o některá území ve Slezsku. Panovníci se sešli v Hlohově, kde urovnali pohraniční spory a postarali se o rozvoj

²³² Kontler, L.: *Dějiny Maďarska*. S. 103-104.

²³³ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*. S. 57-59.

²³⁴ Tamtéž, s. 61-62.

vzájemného obchodu. Jiří z Poděbrad se musel vzdát Osvětimi, Zátoru a dalších slezských území, na která si činil nárok Kazimír, získal však mocného spojence, s nímž mohl společně postupovat proti Vratislavi. Král Kazimír také hájil Jiříkova práva proti Římu.²³⁵

O několik dní později ukončil Jiřík dlouholetý spor o Dolní Lužici, který vznikl mezi ním a braniborským kurfiřtem Fridrichem. Český král uznal Fridrichova dědičná práva na město Chotěbuz²³⁶ a jeho okolí, Fridrich ustoupil ze zbytku Dolní Lužice a následně 5. června 1462 zavřeli spojenectví.²³⁷

5.7 NEÚSTUPNOST ŘÍMA

Český král Jiří z Poděbrad stabilizoval domácí poměry a upevnil svou pozici i v zahraničí, jeho postavení ohrožovali pouze papež a věrní přívrženci Říma, obyvatelé města Vratislavi. Papež Pius II. stál ze začátku v pozadí, znal tajnou korunovační přísahu českého krále a vykládal si ji tak, že se Jiřík obrátí na katolictví a vymýtí kališnictví, což neměl král dvojího lidu nikdy v úmyslu. Od roku 1462 Pius II. stále intenzivněji naléhal na Jiřího, aby splnil svou přísahu, a nabádal ostatní panovníky, aby se postavili proti králi kacíři. Jiří se pokusil čelit tomuto nátlaku návrhem všeobecné mírové organizace křesťanských panovníků, který vznikl ve spolupráci českého krále a jeho rádce Antonia Mariniho. Členy tohoto spolku se měli stát všichni evropští křesťanští panovníci, společně měli čelit turecké hrozbě a také fungovat jako nadnárodní útvar zabezpečující mír po celé křesťanské Evropě. Jiří z Poděbrad se pro svůj projekt pokoušel získat mnohé spojence: polského krále, francouzského krále, uherského krále, Benátčany, Bavorsko, Sasko aj. Některé zaujal, ale návrh nakonec padl, protože žádný z panovníků se nechtěl otevřeně postavit proti Římu.

²³⁵ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 177-178.

²³⁶ Město nacházející v Dolní Lužici.

²³⁷ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 147-148.

Za Jiřím z Poděbrad stálo dosud dost spojenců, obzvlášť císař Fridrich III. byl Jiřímu zavázán za vojenskou pomoc. V říjnu 1462 se ve Vídni opět bouřily stavy a císař by bez Jiříkovy intervence situaci nevyřešil. Fridrich III. povýšil Jiříkovy syny mezi říšská knížata a opět loboval v Římě za českou věc. Jiří z Poděbrad také urovnal konflikt mezi císařem a Ludvíkem Bavorským a rozsoudil spor rakouských vévodů. Za odměnu žádal pouze přímluvu u papeže, nikdo z nich však v Římě neuspěl.²³⁸

Neústupnost Říma povzbudila ovšem město Vratislav k dalšímu zbrojení proti českému králi. Tamní biskup Jošt jen s vypětím všech sil bránil obyvatelům města, aby zahájili ozbrojený útok proti králi. Vratislavští posílali najaté vrahy, aby zavraždili Jiřího z Poděbrad. Český král jim však také hrozil vojenskou akcí. Měl k dispozici silnou armádu, což byl dostatečný důvod k tomu, aby Vratislav prozatím ustoupila od otevřeného konfliktu.²³⁹

V létě 1464 papež Pius II. dospěl k rozhodnutí, že nebude nadále přihlížet počínání Jiřího z Poděbrad, a vyzval křesťanstvo k boji proti českému kacíři. Papež povolal českého krále do Říma před soud, aby se zodpovídal ze svých činů. Pius II. sice 14. srpna téhož roku zemřel, jeho plány však převzal nový papež Pavel II., který byl ve svém přesvědčení mnohem důslednější než Pius II. Pavel II. dále nabádal evropské panovníky, aby se spojili proti Jiřímu z Poděbrad, a zesílil tlak na české katolické panstvo, které se snažil přesvědčit, aby odstoupilo od krále a přispělo svou pomocí papežské kurii. Česká aristokracie byla nespokojená už delší dobu. Jiří z Poděbrad je zatěžoval výběrem daní a navíc hojně spolupracoval s měšťany a nižší šlechtou, což vyšší panstvo považovalo za urážku jejich majestátu. Dalším problematickým bodem byly Jiříkovy dynastické plány, od kterých později musel ustoupit. Největší

²³⁸ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 184-185.

²³⁹ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 167.

problém spočíval v Jiříkově koncepci dvojího lidu, neboť katolíci a kališníci nakonec nenašli společné východisko. Katolíci vyčítali králi jeho kališnické vyznání a domnívali se, že kališníkům straní. Kališníci naopak Jiříkovi vytýkali jeho shovívavost vůči katolíkům. Ani jeden proud nedokázal docenit Jiříkovu představu společného soužití. Katolické panstvo nakonec podlehló nátlaku Říma a postavilo se proti králi. Je nutné poznamenat, že také mnozí kališníci zradili Jiříka, a přešli na stranu jeho soupeře.

Jiří z Poděbrad čelil tomuto nátlaku posilováním zahraničních spojenectví. Společně se svým rádcem Martinem Mairem připravil říšský sjezd knížat. Ludvík Bavorský stál na straně českého krále a zasazoval se o co největší účast na říšském sněmu. Knížata se na sjezdu dohodla, že se společně přimluví u papeže za českého krále a navrhnou mu, aby nehnal soudní při proti oblíbenému panovníkovi do krajností. Sám Jiří z Poděbrad nabízel Pavlovi II. kompromis a v listopadu 1465 se sešel s jeho zástupci v Trnavě. Nabízel, že nechá papeže vybrat nového pražského arcibiskupa, a naznačoval i další ústupky, trval pouze na kompaktech, český král však opět narazil na tvrdou neústupnost Říma.²⁴⁰

Jiří z Poděbrad dobře věděl, že české země mají v zahraničí už od dob husitských válek velmi špatnou pověst a katolická církev měla možnost přizívit tyto pomluvy ze svých kazatelen. Zdeněk Kostka z Postupic vedl roku 1464 poselstvo do Francie a po návratu domů mohl Jiříkovi potvrdit, že české země mají v zahraničí opravdu špatnou reputaci. Jiřík spatřoval v předsudcích o kacířských Čechách vážnou překážku v pronikání vlivů jeho dosavadní politiky. Zorganizoval proto novou výpravu, která je z díla Aloise Jiráska známá jako *výprava z Čech až na konec světa*. Poselstvo, vedené Jiříkovým švagrem panem Lvem z Rožmitálu, vyrazilo z Prahy 26. listopadu 1465. Český král nepověřil

²⁴⁰ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 178.

pana Lva konkrétním úkolem, smysl výpravy spočíval v tom, aby poslové ukázali Evropě českou mírumilovnost, dobrou vůli a ochotu ke spolupráci. Pan Lev byl katolíkem, mohl tedy snáze vyvrátit pomluvy o nesnášenlivosti kališnického krále a o pronásledování katolíků. Poselstvo navštívilo panovnické dvory německých krajů, Burgundska, Francie, Anglie a Španělska, odkud zamířilo do Itálie a přes Alpy zpátky do Čech, kde bylo vřele uvítáno slavnostním průvodem, v jehož čele stál král Jiří.²⁴¹

Diplomatická výprava do ciziny přinesla některé úspěchy, zejména ve Francii byla připravena půda pro pozdější poselstvo z roku 1467, které se snažilo získat stoupence pro mírový projekt. Pozitivním výsledkem bylo také, že se bavorští vévodové v čele s Ludvíkem Bavorským znovu pokusili obhájit českého krále v Římě a žádali papeže, aby odvolal soudní při. Pavel II. byl ovšem neoblomný, posunul pouze termín, kdy se má Jiřík nejpozději dostavit do Říma před soud, z července 1466 do konce roku 1466. Ludvík Bavorský ve spolupráci s Martinem Mairem navrhli však papeži další kompromis. Český král byl ochoten ustoupit z požadavku, aby Jan Rokycana vedl pražské arcibiskupství, žádal pouze potvrzení kompaktát. Martin Mair ovšem předložil Pavlovi II. ještě jeden zcela nerealistický plán. Král Jiří by se měl stát velitelem křesťanských vojsk proti Turkům a papež by měl Jiříka ustavit císařem cařihradským. Pavel II. nejevil žádný zájem na tom, aby z kacíře udělal byzantského císaře, a jednání ztroskotala.²⁴²

Po neúspěchu Martina Maira povolal král Jiří do služby německého humanistu Řehoře z Heimburku, jenž zasvětil svůj život boji proti římské kurii. Řehoř z Heimburku radil českému králi, aby ukázal nezákonnost a protiprávnost papežova postupu proti králi Jiřímu. Ani Pius II. ani Pavel II. nezahájili jednání, nýbrž jednostranně povolali před soud korunovaného panovníka a dokonce jej odsoudili ještě dříve, než se soud sešel. Jiří

²⁴¹ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 187.

²⁴² Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 183.

z Poděbrad s Heimburkovým plánem souhlasil a v červenci 1466 vydal manifest evropským panovníkům, v němž obhajoval své názory, postup a práva. Mnoho úspěchu manifest však nepřinesl. Vyjednávání s Benátčany o vytvoření protitureckého spolku ztroskotala a ani jednání s uherským králem Matyášem Korvínem nevedla k uzavření spojenectví. Matyáš byl přívržencem papeže, jelikož v něm spatřoval záruku své královské pozice. Ani na říšském sněmu nedokázali Jiříkovi spojenci, saští a braniborští vévodové, čelit vlivu papežského legáta Fantina de Valle, jenž prosadil, že české poselstvo nebylo ani vyslechnuto. Ačkoliv se Wettini i Hohenzollernové přimlouvali za českého krále, většina účastníků říšského sněmu se neodvážila vzepřít papeži. Dokonce i císař Fridrich III. zvažoval, jestli se mu přátelství s českým králem stále ještě vyplatí.²⁴³

Jiří z Poděbrad se dostával do velice komplikované situace, kterou se pokusil řešit vysláním dalšího poselstva do Francie roku 1467. Opíral se o myšlenku konciliarismu, jelikož věděl, že francouzský král Ludvík XI. uvažoval už delší dobu o svolání církevního koncilu. Jiří prostřednictvím diplomatů tedy navrhoval zorganizovat církevní koncil a vytvořit spolek křesťanských panovníků. Pozice Ludvíka XI. ve Francii však nebyla příliš silná i on se potýkal s panským odbojem a nechtěl vystoupit veřejně proti papeži. Slíbil pouze, že se u Pavla II. přimluví za českou věc.²⁴⁴

Jiří z Poděbrad se pozvolna dostával do politické izolace a v Čechách mezitím přerostl panský odboj v křížáckou válku.

5.8 VÁLKA

Počátkem roku 1467 se odbojně katolické panstvo zformovalo do opozičního bloku, který nazýváme Zelenohorská jednota, v jejímž čele stál Zdeněk ze Šternberka. I moravská katolická města se přidala k odboji a v létě 1467 se spojila se Zelenohorskou jednotou. Záštitu nad povstání

²⁴³ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 218-221.

²⁴⁴ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 190–191.

proti králi převzal papež Pavel II., v čemž panstvo vidělo oprávněnost svého postupu.

Jiří z Poděbrad se nejprve pokusil zahájit jednání a konflikt vyřešit mírovou cestou. V únoru 1467 se s katolickým panstvem sešel v Jindřichově Hradci a snažil se s nimi uzavřít dohodu. Zdeněk ze Šternberka dal však jasně najevo, že se Jiří z Poděbrad musí podříditi papeži a také císaři s argumentem, že oba jsou nadřazeni českému králi. Císař Fridrich III. nedisponoval dostatečnými prostředky, aby mohl zakročit proti českému králi, a navíc nebylo zatím zcela jasné, zda Jiřík spor vyhraje nebo prohraje. Císař prozatím tedy vyčkával a stál v pozadí.²⁴⁵

Jiří z Poděbrad neuspěl mírovou cestu, rozhodl se tedy vyhlásit odbojnému panstvu a papeži válku. 19. dubna 1467 vyzval veřejně papeže k boji na život a na smrt, přičemž se odvolal na budoucí obecný koncil, který se má sejít a zakročit proti papeži, jehož kroky Jiří z Poděbrad považoval za neoprávněné. Současně s vyhlášením války papeži vydal český král opovědné listy všem odbojníkům, kde jim oznámil, že porušili své sliby poddanské poslušnosti,²⁴⁶ a rovněž jim vyhlásil válku. Jiří z Poděbrad také odvolal odbojné panstvo ze zemských úřadů a na jejich místo dosadil své přívržence. Na straně českého krále stála většina kališnického panstva, ale i mnozí katolíci zůstali věrni králi, např. Lev z Rožmitálu, Jindřich z Michalovic,²⁴⁷ Prokop z Rabštejna,²⁴⁸ Vilém z Rábí ad.²⁴⁹

²⁴⁵ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 191.

²⁴⁶ Jiří z Poděbrad ani slovem nezmínil, že by válka z jeho strany měla náboženské důvody, jelikož stále zachovával koncepci dvojího lidu.

²⁴⁷ Pán Mladé Boleslavi.

²⁴⁸ Prokop z Rabštejna byl sice dříve uvězněn Jiřím z Poděbrad, jenž ho podezříval ze zrady, nyní však bylo jeho jméno očištěno a Prokop z Rabštejna stál znovu na straně českého krále.

²⁴⁹ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 188.

Vojska českého krále oblehla koncem dubna šest hradů²⁵⁰ Zelenohorské jednoty, které postupně dobyla. Tento první úder měl poškodit zejména vůdce odboje Zdeňka ze Šternberka, jenž byl vlastníkem většiny hradů. Zdeněk ze Šternberka společně se svými spojenci mezitím vyhlásil válku králi kacíři u Jindřichova Hradce. V roce 1467 neměla však ještě jednota Zelenohorská dost spojenců, přestože Pavel II. nabádal říšská knížata, aby se postavili proti kacířskému králi, nikdo z nich ovšem nevyslyšel papežovy prosby. Český král byl mocným vládcem a váženým politikem, říšská knížata buď vyhlášovala neutralitu, nebo uzavírala s Jiříkem spojenectví. Odbojná šlechta hledala také sama spojence v zahraničí, když neuspěla v Říši, obrátila se na polského krále Kazimíra,²⁵¹ který stál však pevně na straně Jiřího z Poděbrad a pouze dojednal krátkodobé příměří mezi českým králem a Zelenohorskou jednotou, jež však trvalo pouze do května 1468.²⁵²

Zdeněk z Šternberka se nakonec obrátil na uherského krále Matyáše Korvína, který zpočátku váhal uzavřít spojenectví s odbojnou aristokracií, protože musel čelit turecké expanzi a teprve až se mu podařilo situaci uklidnit, byl ochotný s českou šlechtou jednat. Matyáš Korvín přijal panské poselstvo v Trnavě, uzavřel s nimi spojenectví a vyhlásil válku knížeti Viktorinovi, jenž byl synem Jiřího z Poděbrad, za to, že vpadl do Rakous a ohrozil císaře.²⁵³ Matyášovo prohlášení v Trnavě se rovnalo vyhlášení války českému králi. Zelenohorská jednota našla silného spojence a papež měl velitele křížácké armády, která se chystala dobýt kacířské Čechy.²⁵⁴

Král Jiří po vyhlášení války okamžitě poslal vojsko na moravsko-rakouskou hranici, odkud se očekával útok. Sám v dubnu 1468

²⁵⁰ Roudnice, Helfenburk, Šternberk, Konopiště, Lesno a Kostelec nad Sázavou.

²⁵¹ Kazimír viděl správně v panském odboji neposlušnost vůči králi, nikoliv náboženskou válku, kterou česká aristokracie použila jako záminku pro povstání proti králi.

²⁵² Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 241.

²⁵³ Všimněme si, že dřívější rival císaře, nyní hájí jeho práva.

²⁵⁴ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 204.

odcestoval do Znojma, kde připravoval obranu země. Ani v této chvíli se nevzdal naděje, že by spor vyřešil mírovou cestu, a poslal dopis Matyášovi Korvínovi, v němž mu nabízel diplomatické jednání, uherský král však tuto možnost zavrhnul a tak se nepřátelská vojska střetla na moravsko-rakouské hranici. Matyášova armáda měla početní převahu a skládala se z vycvičených profesionálů, jelikož uherský král disponoval dostatkem finančních prostředků a mohl jim tedy platit žold.²⁵⁵ Jiřík neměl tolik vojáků a spoléhal především na zemskou hotovost, kterou mu poskytli šlechtici. Uherská armáda tedy tlačila na české vojsko a zabrala téměř celou Moravu. Znojmo, Třebíč, Olomouc a Brno postupně ovládl Matyáš Korvín. Jiří z Poděbrad udělal také jednu taktickou chybu, sám vojskům nevedl, jelikož to ani nedovoloval jeho zdravotní stav, do čela českých armád však postavil své syny, Viktorina a Jindřicha, kteří nebyli schopnými veliteli a několikrát se zachránili z bojiště na poslední chvíli. V létě 1468 Matyáš už ovládl téměř celou Moravu, pouze poslední tři místa se ubránila uherské převaze: brněnská pevnost Špilberk, Uherské Hradiště a klášter Hradiště u Olomouce. Postup uherských vojsk dokázala Jiříkova vojska zastavit až u Kutné Hory. Početná vítězství krále Matyáše ovšem přesvědčila mnohé váhavé šlechtice, aby přešli na stranu uherského krále, řady Jiříkových stoupců tak řídly. Do konce roku 1468 se Jiříkova vláda omezila pouze na Čechy.²⁵⁶

Současně s postupem uherské armády na Moravě vpadly do Čech oddíly lužických a slezských katolíků,²⁵⁷ které se dostaly až k Turnovu, kde je však porazil pan Jindřich z Michalovic, čímž jim zabránil dostat se k Praze. Mezitím bratr vůdce Zelenohorské jednoty, Jan ze Šternberka, porazil Jiříkova vojska u Telče a u Vodňan. Jiří z Poděbrad přesunul svá

²⁵⁵ Na straně Matyáše Korvín bojoval např. i Jan Jiskra z Brandýsa, schopný husitský velitel. (Kalous, A.: *Matyáš Korvín*. S. 58.)

²⁵⁶ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 209-210.

²⁵⁷ Lužičtí a slezští stavové zradili českého krále bez váhání. Jednak k tomu měli náboženské důvody, jelikož to byly katolíci, a jednak většina z nich byla německé národnosti a sympatizovali spíše s císařem. Navíc si král Jiří uškodil, když do zemských úřadů jmenoval převážně českou aristokracii, kterou tento krok sice uklidnil, lužické a slezské šlechtice však ne.

vojska ke Kutné Hoře, kterou se rozhodl ubránit, jelikož se zde nacházely stříbrné doly a mincovna. V této době Jiřík utrpěl nejenom těžké územní ztráty, nýbrž také přišel o dva blízké přátele a rádce, s nimiž Jiřík řešil problémy domácí i zahraniční politiky. Pan Jindřich z Michalovic a Zdeněk Kostka z Postupic zemřeli na bojištích.²⁵⁸

Začátkem roku 1469 se v Čechách kolem anonymního manifestu, jenž vybízel české měšťany a sedláky, aby se vydali do boje k obraně rodné země, zformovalo lidové hnutí, které Jiří z Poděbrad přímo nepodporoval. Přišlo mu však vhod, když se mnozí váhaví jedinci, rozhodli na základě vydání manifestu bránit zemi proti cizím vojskům. Jiří z Poděbrad musel také mírnit konflikty mezi většinovými kališníky a katolíky, kteří ještě zůstali na straně českého krále. Většina sporů se odehrála v Praze, kde se dokonce Jan Rokycana dožadoval vydání chrámu sv. Víta, jenž patřil tradičně katolíkům. Král Jiří však tvrdě zakročil proti tomuto záměru, nadále totiž hájil politiku dvojího lidu.²⁵⁹

Koncem roku 1468 musel král Matyáš na několik měsíců zastavit ofenzívu, jelikož mu došly finanční prostředky a jeho armáda nechtěla pokračovat bez žoldu. Jiří z Poděbrad zatím posiloval své vojsko v Kutné Hoře. Počátkem roku 1469 se obě armády daly do pohybu a v únoru se setkaly u Vilémova, kde se odehrála velmi zajímavá scéna, o které však nemáme doposud přesné informace. Toho roku byla krutá zima a postup vojáků byl komplikován hlubokými závějemi, česká armáda zde měla výhodu, jelikož znala výborně terén. K boji však nakonec nedošlo. Neznáme přesné důvody, proč Matyáš Korvín vyslal prostředníka k Jiřímu z Poděbrad. Zřejmě se domníval, že jeho vojsko bylo v nevýhodě a že by utrpěl velké ztráty. Poslal k němu českého diplomata Albrechta Kostku

²⁵⁸ Odložilík, O.: The Hussite King. Bohemia in European Affairs. S. 214.

²⁵⁹ Macek, J.: Jiří z Poděbrad. S. 196.

z Postupic, jenž padl do zajetí uherskému králi a nabídl českému králi možnost mírového setkání, kterou Jiří z Poděbrad přijal.²⁶⁰

Panovníci se sešli v polorozpadlé chalupě ve vsi Uhrov, kde společně jednali beze svědků. Nevíme tedy přesně, jak toto jednání probíhalo. Výsledkem bylo dohodnuté příměří a Matyášův slib, že se přimluví u papeže za prosazení kompaktát. Pozdní české prameny považují tento závěr za vítězství Jiřího z Poděbrad,²⁶¹ současníci ovšem hovořili spíše o kompromisním řešení. Oba dva panovníci si zřejmě dobře uvědomovali, že v takovýchto krutých podmínkách by došlo k velkým ztrátám na obou stranách a ani jeden z nich si nemohl být jistý výsledkem. Kdybychom uvěřili pozdním legendám o Jiříkově vítězství, museli bychom takto zkušeného evropského panovníka považovat za velmi naivního, jelikož by tak lehce uvěřil slibům Matyáše Korvína a nechal by jednoduše odejít hlavního velitele nepřátelských vojsk. Spíše se skutečně jednalo o dohodnutý kompromis, při němž král Jiří dobře odhadnul své možnosti a tušil, že dosáhnout vítězství by nebylo snadné.²⁶²

Po tomto zajímavém setkání se konala ještě bizarnější hostina, kterou zorganizoval Matyáš Korvín, jenž pozval Jiříka a jeho rodinu na oběd do Uhelné Příbrami u Chotěboře. Soupeři byli obklopeni rodinou a svými nejbližšími přáteli, hostiny se účastnil i Zdeněk ze Šternberka, který jako jediný nepodal králi kacířskou ruku. Setkání se odvíjelo v přátelském duchu a bylo ujednáno příměří a dohodnuto, že se 24. března 1469 bude konat sjezd v Olomouci, kde se panovníci domluví na společném postupu v Římě. Je možné, že v tomto okamžiku český král uvěřil slibům uherského krále, následně bylo totiž vyhlášeno příměří po všech zemích Koruny české a zakrátko i sousední země věděli, že křížová výprava do

²⁶⁰ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 217.

²⁶¹ Vzpomeňme na slavný obraz Mikoláše Alše.

²⁶² Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 198.

Čech skončila. Jiří z Poděbrad se potom vydal do Prahy, kde bylo nutné uklidnit napjatou atmosféru, která panovala mezi katolíky a kališníky.²⁶³

5.9 DOČASNÉ PŘÍMĚŘÍ

Ještě před uzavřením příměří zaznamenal český král Jiří z Poděbrad některé úspěchy – po dlouhém obléhání dobyla jeho vojska Konopiště, sídlo Zdeňka ze Šternberka, a Jiříkův syn Viktorin se zmocnil města Ostrov u Uherského Hradiště a mohl tak posílit statečnou posádku v Uherském Hradišti, která se doposud ubránila nepříteli. Vojenské zdary dávali Jiříkovi naději na úspěch, který byl posílen i faktem, že se českému králi dařilo i na poli zahraniční politiky. Polský král Kazimír stál na straně Jiřího z Poděbrad, který už v této době začal uvažovat o budoucím českém králi, v úvahu podle něj přicházeli polští princové. Kromě toho, že král Kazimír byl věrný Jiříkův spojenec, měl k polské kandidatuře Jiřík ještě další důvod a tím byla blízkost polského a českého národa a jazyka, možná zde můžeme hovořit o myšlence slovanství.²⁶⁴

Někdejší Jiříkův spojenec císař Fridrich III. neměl dostatek energie, aby sám otevřeně bojoval proti Jiříkovi, byl však zcela pod vlivem papeže Pavla II., s nímž trávil i mnoho času v Římě. Ze strany císaře ovšem nehrozilo žádné nebezpečí, jelikož sám neměl žádné ambice jakkoliv zasáhnout. V únoru se konal říšský sněm v Řezně, kde se papežovi legáti pokoušeli vyzvat říšská knížata k boji proti kacířskému králi. Jejich pokusy byly však marné, jelikož říšští šlechtici neměli zájem jít do války. Navíc začátkem března dorazili do Řezna zprávy o příměří mezi Jiříkem a Matyášem, což v účastnících vyvolalo rozruch, a papežovi legáti se vydali do Olomouce k uherskému králi.²⁶⁵

I Jiří z Poděbrad odcestoval z Prahy k Olomouci, usídlil se na Šternberku, na hradě pana Albrechta Kostky. Matyáš Korvín zatím

²⁶³ Macek, J.: Jiří z Poděbrad. S. 200.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 201.

²⁶⁵ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 218-219.

pobýval v Olomouci. Český a uherský král jednali společně opět beze svědků v polích mezi Šternberkem a Olomoucí, výsledek toho setkání však neznáme, po jednání se každý z nich vrátil do svého útočiště. Ke králi Matyáši mezitím dorazilo papežské poselstvo, které mu téměř nařizovalo, aby přestal jednat s králem Jiřím a zajal jeho i Jiříkovi syny. Matyáš neposlechl papežovi příkazy a zatím ve válce nepokračoval.²⁶⁶

Papežští vyslanci svolali katolické panstvo a začali s ním vyjednávat o příštím českém králi. Zdeněk ze Šternberka přišel s návrhem, aby odbojní stavové zvolili českým králem Matyáše Korvína. Tento plán byl nejprve schválen katolickým panstvem i římskými vyslanci, poté nabídl Zdeněk ze Šternberka uherskému králi českou korunu. Matyáš zpočátku váhal, nakonec nabídku přijal.²⁶⁷ Několik dní na to se však sešel s Jiřím z Poděbrad, jenž neznal skutečné záměry krále Matyáše, a dále s ním vyjednával společný postup v Římě, sliby, které dal tehdy králi Jiřímu, ovšem nikdy nesplnil. 3. května 1469 v Olomouci se nechal Matyáš Korvín odbojným panstvem korunovat českým králem.²⁶⁸

Jiří z Poděbrad údajně reagoval na Matyášovu korunovaci slovy: *„Udělalj-li v Olomouci jednoho krále českého, udělám jich v Praze čtyři, a bude jich pak šest; však víme, že také více jest králů uherských, a známe lidi, ježto se píší králi jeruzalemskými, nemajíce ani hrstky země v Jeruzalémě.“*²⁶⁹ S ironií a nadsázkou přijal český král zradu svého zetě Matyáše Korvína, nenechal se ovládnout emocemi a začal jednat. Na sněmu v Praze v červnu 1469 uveřejnil svůj záměr, nominovat polského prince Vladislava na příštího českého krále. Musel se vzdát své představy, že založí nový královský rod, který bude český trůn dědit, zájmy země však nadřadil osobnímu prospěchu. Jiří z Poděbrad také na sněmu potvrdil, že zachová práva kališníkům i katolíkům, zároveň slíbil,

²⁶⁶ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 204.

²⁶⁷ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*. S. 136.

²⁶⁸ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 220.

²⁶⁹ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 207.

že prosadí, aby příští král dodržoval kompaktáta. Spojenectví s Polskem bylo také stvrzeno zasnoubením Jiříkovi dcery Ludmily s Vladislavem. Těmito kroky si Jiří z Poděbrad pojistil silného spojence, který nadále setrval při králi Jiřím. I další silné přátele měl Jiří na své straně, jednalo se zejména o saské vévody, kteří prosazovali Jiříkovy zájmy.²⁷⁰

Když vešla ve známost olomoucká korunovace, vyhlásil český král Jiří z Poděbrad válku Matyáši Korvínovi, už se necítil vázán dohodou o příměří a na zradu odpověděl vojenským útokem proti panským hradů a uherským posádkám na Moravě.²⁷¹

5.10 VÁLKA

Na začátku nových bojů padl u Veselí nad Moravou do zajetí Jiříkův syn Viktorin a byl odvečen uherskými vojáky na hrad Trenčín. Kníže Viktorin znovu ukázal svoji nezkušenost a padl do léčky.²⁷² Další Jiříkovy vojenské akce však zaznamenaly úspěch. Druhý Jiříkův syn Jindřich dobyl velkou část Lužice a Slezska a koncem října 1469 už zásoboval nebojácnu posádku, která doposud ubránila Uherské Hradiště. Matyášova armáda se neúspěšně pokusila zatlačit na české vojsko, to však odpovědělo protiútokem a zahrnala uherské žoldáky na Slovensko. Král Matyáš dokonce žádal Jiřího z Poděbrad o příměří, tentokrát však Jiřík návrh nepřijal, jelikož se Matyáš nechtěl vzdát titulu českého krále. Navíc se uherský král Matyáš Korvín koncem roku 1469 opět rozešel s císařem Fridrichem III. a dokonce mezi sebou začali válčit, což přišlo vhod českému králi Jiřímu z Poděbrad.²⁷³

Začátkem roku 1470 vydal Jiří z Poděbrad nový mírový manifest, v němž znovu obhajoval svoje kroky a poukazoval na neoprávněnost papežova postupu. Manifest směřoval zejména k říšským knížatům a vyzýval je, aby se společně zasadili o práva českého krále Jiřího

²⁷⁰ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 258.

²⁷¹ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 223.

²⁷² Kalous, A.: *Matyáš Korvín*. S. 139.

²⁷³ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 211.

z Poděbrad, který mezitím reformoval armádu,²⁷⁴ neboť uherská vojska opět vpadla na Moravu.²⁷⁵

V roce 1470 válka v českých zemích pokračovala, Jiří z Poděbrad proto nadále svolával zemskou hotovost do Kutné Hory, odkud se armáda v červenci vydala k Brnu, kde se nacházela vojska uherského krále. Mezitím byla jiná česká posádka poražena u Hodonína. I Jiří z Poděbrad postupoval se svou armádou k Brnu, s níž se zastavil v Rajhradě u Brna, přičemž Matyášovo vojsko se usídlilo přímo v Brně. Čekalo se na rozhodující bitvu, ke které však nedošlo. Byl to znovu Jiří z Poděbrad, jenž nabídl možnost uzavřít příměří tentokrát však prostřednictvím vybraných zástupců nikoliv osobně. Český král poslal Matyášovi listinu, ve které navrhuje příměří, pokud by uherský král mír nepřijal, vyzýval Jiřík Matyáše na osobní souboj s argumentem, že už nechce dál prolívat krev křesťanů. Zda návrh osobního souboje byl myšlen vážně, můžeme těžko posoudit. Jiřímu z Poděbrad bylo tehdy už padesát let, trpěl obezitou a měl potíže se žlučníkem a s ledvinami, navíc nikdy nevyňikal v osobních soubojích. Naproti tomu byl Matyáš o dvacet let mladší, zdravý a jeho pověst udatného rytíře se šířila celou Evropou. Domnívám se, že nabídka byla myšlena spíše jako symbolické gesto, jinak bychom museli Jiřího z Poděbrad považovat za velmi naivního až hloupého člověka, těžko mohl věřit, že by souboj přežil a jen stěží se mohl domnívat, že by po jeho smrti vojáci složili zbraně. Matyáš Korvín nakonec nepřijal podmínky, za kterých se měl souboj konat, a poslal Jiřímu z Poděbrad rovněž dopis, v němž českého krále urážel, obviňoval ho z kacířství a svůj postup označil za oprávněný. Jiřík odpověděl válečnou ofenzívou.²⁷⁶

²⁷⁴ Jednotlivé kraje měly postavit stálou armádu a vyzbrojit ji zbraněmi a válečnými vozy a nejschopnější velitelé se měli stát hejtmany jednotlivých krajů. Smyslem reformy bylo posílení jádra stálé armády, která měla odrazit hrozící vpád uherského vojska. (Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 248.)

²⁷⁵ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 267.

²⁷⁶ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 217.

Vojska českého krále zamířila k Uherskému Hradišti, kde osvobodila vyčerpanou posádku, která dosud dokázala ubránit města. I město Hodonín bylo vysvobozeno z uherské nadvlády. V srpnu 1470 se česká i uherská armáda vydala k Olomouci, kde se opět čekalo na velkou bitvu, z níž však znovu sešlo. Ani Jiřík ani Matyáš nechtěli začít otevřený boj, současníci tomu říkali podivná válka, kdy se jeden soupeř vyhýbal druhému. Český král táhl do Slezska, které se mu podařilo obsadit. Matyáš Korvín mezitím pomýšlel na dobytí Kutné Hory a se svou armádou vpadnul do Čech. Pohotová česká královna Johana svolala zemskou hotovost, sama se postavila do čela vojska a poslal zprávy králi Jiřímu, aby se neprodleně vrátil do Čech. Uherská armáda se stáhla z Čech do konce srpna.²⁷⁷

Jiří z Poděbrad zaznamenával úspěchy nejenom na bojištích, ale také na poli zahraniční politiky. Polský král Kazimír definitivně potvrdil, že jeho syn Vladislav převezme trůn po smrti Jiříka,²⁷⁸ a skutečně se zasazoval o Jiříkova práva v Římě. Také Sasko a Braniborsko stálo pevně na straně Jiřího z Poděbrad, přestože je papež stále nabádal, aby zakročily proti králi kacíři. Konflikt mezi císařem Fridrichem III. a uherským králem Matyášem Korvínem se vyvinul ve válku a císař musel opět poníženě žádat českého krále o pomoc. Za společný postup proti uherskému králi, nabízel císař Jiříkovi opět přímělu v Římě, český král proto znovu uzavřel spojení s císařem. A navíc se do Uher zase tlačili Turci. Nyní to byl spíše Matyáš Korvín, který se dostával do politické izolace.²⁷⁹

Koncem roku 1470 se saský vévoda Albrecht vydal do Prahy, kde dohodl s králem Jiřím jeho návrhy, které měl Albrecht projednat v Římě, kam se následně vydal. Albrecht Saský navrhnul papeži, aby odvolal

²⁷⁷ Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 219.

²⁷⁸ Dohodnutý sňatek Jiříkovi dcery Ludmily a Vladislava Jagellonského se ovšem neuskutečnil. Byl to zřejmě ústupek Jiřího z Poděbrad polskému králi Kazimírovi.

²⁷⁹ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 251-252.

klatbu a uznal Jiřího z Poděbrad českým králem, dále pak má povolit v Čechách uznávat kališnictví. Jiří z Poděbrad by pak navrátil církvi majetek a nechal papeže, aby jmenoval nového pražského arcibiskupa. Jiřík také nadále rovnal konflikty kališníků a katolíků, kterým zachoval jejich práva. Papež Pavel II. slíbil Albrechtovi, že s Jiřím z Poděbrad dohodu uzavře a jeho návrhy přijme. Ve skutečnosti to však neměl v úmyslu a nadále verboval panovníky, aby se zřekli krále kacíře.²⁸⁰

Papežův spojenec Matyáš Korvín ovšem neměl dostatek spojenců a musel čelit tureckému náporu. Uherský král tedy požádal prostřednictvím Zdeňka ze Šternberka českého krále o mír, který vyjednávali zástupci panovníků na hradě Polná. Matyáš nabídl, že se zasadí o prosazení kompaktát v Římě, když se Jiřík vzdá vlády nad vedlejšími zeměmi Koruny české a ponechá si pouze Čechy. Jiří z Poděbrad, který měl za sebou mnoho spojenců, návrh nepřijal, jelikož se považoval za krále všech zemí Koruny české a chtěl zachovat celistvost českého území. I později v únoru 1471, kdy se o stejných podmínkách znovu jednalo v Praze, dohodu Jiří odmítl.²⁸¹

5.11 SMRT

Jiří z Poděbrad byl už dlouhou dobu velice obézní a měl potíže se žlučníkem a s ledvinami. Ke konci života nebyl už prakticky schopen pohybu a sluhové ho museli přepravovat vozem. I přes pokročilost choroby, si však Jiří z Poděbrad zachoval zdravý rozum a snažil se pracovat, jelikož mu lékaři alespoň umožnili, aby mohl sedět za pracovním stolem.²⁸²

Naposledy, kdy byl Jiří z Poděbrad schopen samostatného pohybu, bylo u lůžka umírajícího Jana Rokycany, s nímž se český král přišel rozloučit. Přestože se Jan Rokycana a Jiřík v posledních letech politicky

²⁸⁰ Urbánek, R.: *Husitský král*. S. 272.

²⁸¹ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 256-257.

²⁸² Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. S. 224.

rozešli, zůstali přáteli a král Jiří zachoval úctu umírajícímu starci, když ho navštívil. Jan Rokycana zemřel 22. února 1471.²⁸³

22. března 1471 zemřel český král Jiří z Poděbrad, jehož tělo bylo vystaveno dva dny v Králově Dvoře. 25. března se konal Jiříkův pohřeb, jehož tělo bylo uloženo v chrámu svatého Víta, vedle Karla IV., Ladislava Pohrobka a ostatních katolických králů. Vnitřnosti Jiříkovy jsou však umístěny v Týnském chrámu vedle Jana Rokycany. Tedy i po smrti zůstává Jiří z Poděbrad králem dvojího lidu.²⁸⁴

5.12 NÁSTUP JAGELLONCŮ NA ČESKÝ TRŮN

Zanedlouho po smrti Jiřího z Poděbrad se sešli stavové v Kutné Hoře a zvolili Vladislava II. Jagellonského za českého krále.²⁸⁵ Potvrdili tím snahu krále Jiřího, jenž dojednal s Vladislavovým otcem Kazimírem možnost Vladislavova nástupu. Vladislav II. Jagellonský přijal volební podmínky českých stavů a zavázal se, že bude dodržovat zemské svobody a kompaktáta, čímž ovšem upoutal pozornost římské kurie, a papež označil mladého krále za kacíře. Klatby se Vladislav zbavil teprve roku 1487 a až tehdy ho papež uznal za českého krále.²⁸⁶

Vláda Vladislava II. Jagellonského v českých zemích byla značně komplikována ambicemi Matyáše Korvína, jenž se nehodlal vzdát svých dobytých pozic. Uherský král ovládal téměř celou Moravu, Slezsko a Lužici, Vladislav tedy panoval pouze v Čechách. Obě strany ovšem pokračovaly ve válce až do roku 1478, kdy byl uzavřen mír v Olomouci, a soupeři se dohodli na kompromisu, podle něhož si Vladislav ponechal vládu nad Čechami a Matyáš Korvín dále panoval ve vedlejších zemích Koruny české, přičemž si oba dva nechali českou královskou titulaturu. V případě smrti krále Matyáše mohly být vedlejší země Koruny české

²⁸³ Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. S. 261.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 262.

²⁸⁵ 21. května 1471.

²⁸⁶ Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Epilog Bouřlivého věku*. S. 93-94.

vykoupěny za 400 000 uherských zlatých a opět připojeny k Českému království pod vládou jednoho panovníka.²⁸⁷

Matyáš Korvín zemřel roku 1490 a uherští stavové si za krále zvolili rovněž Vladislava II. Jagellonského, který tedy převzal vládu i ve vedlejších zemích Koruny české, jejichž postavení bylo značně problematické. Uherská šlechta je považovala za součást uherského království, jelikož země nebyly vyplaceny dohodnutou sumou. Česká aristokracie však argumentovala tím, že vládu nad všemi českými i uherskými zeměmi převzal jeden panovník a proto tedy patří tyto země opět ke Koruně české. Obě strany se přitom odvolávaly na olomoucký mír z roku 1478. Vladislav nakonec vyhověl Uhrům a zaručil se, že nepřipojí Moravu, Slezsko a Lužici k Českému království, dokud nebudou vyplaceny dojednanou částkou.²⁸⁸

Vladislav II. Jagellonský nakonec převzal vládu v Českém i Uherském království, jeho moc však byla silně oslabena stavy, zejména uherská šlechta si na králi vynutila mnohá práva a privilegia. Král Vladislav přesídlil do Budína, kde trávil většinu času a zabýval se především uherskými záležitostmi. Uherská aristokracie měla tedy ke králi blíže, tudíž byla více schopná ovlivňovat krále než Češi, kteří se tak dostávali do pozadí a české země se z hlediska politiky staly periférií, kde moc převzala česká šlechta.

²⁸⁷ Pánek, J., Tůma, O. a kol.: *Dějiny českých zemí*. S. 136.

²⁸⁸ Tamtéž.

6 MÍROVÝ PROJEKT ČESKÉHO KRÁLE JIŘÍHO Z PODĚBRAD

Všeobecná mírová organizace krále Jiřího z Poděbrad vyvolává spory mezi historiky i mezi historickými právníky. Někteří přeceňují historický význam mírového projektu, jiní jsou zase vůči němu velice skeptičtí. Je nesmyslné v této neshodě pokračovat, můžeme bezesporu říci, že mírový projekt je na svoji dobu vsutku pokrokový, jeho myšlenky, které dnes považujeme za běžné, však byly doceněny až několik staletí po jeho vzniku. Jiří z Poděbrad byl velmi inteligentní člověk, schopný politik a diplomat a vždy dával přednost mírové diplomacii, tomu odpovídá obsah všeobecné mírové organizace.

6.1 DŮVODY VZNIKU MÍROVÉHO PROJEKTU

Všeobecná mírová organizace vznikala v letech 1462 až 1464, kdy papež Pius II. vyvíjel veškeré úsilí k tomu, aby dostal českého krále Jiřího z Poděbrad do politické izolace. *„Bezprostředním podnětem pro české návrhy na všeobecnou mírovou organizaci byl konflikt, v němž se král Jiří na počátku šedesátých let 15. století octl s papežskou kurií.“*²⁸⁹ Papež roku 1462 zrušil basilejská kompaktáta a vyzval krále Jiřího, aby se zřekl kališnictví, aby navrátil církvi majetek a aby v Čechách znovuustavil katolickou církev. Papež tedy po Jiříkovi požadoval, aby zrušil výsledky, kterých dosáhla husitská revoluce na bojištích třicet let zpátky, což bylo pro českého krále naprosto nepřijatelné. V Čechách nabyli kališníci převahy, je tudíž velice pravděpodobné, že by tento krok vyvolal minimálně vlnu nepokojů, ba dokonce novou revoluci, což Jiří z Poděbrad nehodlal riskovat.

Českému králi hrozilo nebezpečí, že náboženské sankce,²⁹⁰ které na krále Jiřího papež Pius II. uvalil, jej dostanou do politické izolace. Jiří

²⁸⁹ Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464*. Praha: Československá akademie věd, 1964. S. 11.

²⁹⁰ Zrušení kompaktát roku 1462 a povolání Jiříka do Říma před soud na jaře roku 1464.

z Poděbrad tomuto nátlaku čelil posilováním spojenectví se zahraničními partnery, do čehož můžeme zařadit i vypracování mírového projektu. Český král byl plně oprávněn k tomu, aby podal důležitým evropským panovníkům návrh všeobecné mírové organizace,²⁹¹ neboť byl přes veškerou snahu římské politiky v Evropě uznávaným panovníkem, jehož znali jako krále, který nastolil mír v nábožensky rozbouřené zemi, jež se mu do určité míry podařilo ekonomicky konsolidovat. Jiří z Poděbrad stál také v čele mocné armády, která už dokázala rozhodnout důležité konflikty. Je rovněž dobře známo, že král Jiří vystupoval jako soudce sporů zahraničních zemí. Mnoho panovníků se s žádostí o pomoc obracelo na českého krále, v němž spatřovali záruku spravedlivého soudu.

6.2 VZNIK PROJEKTU

Mírový projekt českého krále Jiřího z Poděbrad se vytvářel ve dvou etapách. V první fázi vznikl návrh protiturecké aliance křesťanských panovníků, jehož autorem je bezesporu králův rádce Antonio Marini. Druhé stádium vzniku reaguje na politickou situaci z let 1462 až 1463 a navazuje na Mariniho koncepci, důraz na protiturecký spolek ovšem ustupuje do pozadí a uvažuje se o vzniku obecné mírové organizace křesťanských panovníků.²⁹²

S první fází vzniku mírového projektu je spojeno jméno Antonio Marini z Grenoblu, jenž pocházel z Itálie. O Mariniho dětství a o studiiích nemáme žádné přesné informace. Poprvé je jeho činnost doložena až v roce 1444, kdy pobýval v Benátkách, kde mu byl svěřen úkol vyzkoušet účinnost větrných mlýnů, který zřejmě nesplnil podle očekávání, jelikož se následně ujal jiné činnosti. Předložil benátské radě návrh na nový způsob čištění a hloubení kanálů, s čímž evidentně uspěl, neboť mu tato činnost vynesla monopol na dvacet let. Marini však dále působil i v jiných

²⁹¹ Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464*. S. 13.

²⁹² Tamtéž, s. 31.

odvětvích, např. vynalezl zařízení pro spouštění velkých lodí na moře nebo dřevěný stroj na přepravu člunů po řece proti proudu. Antonio Marini cestoval po Evropě, aby nabídl své vynálezy i dalším panovníkům, uspěl zejména ve Štýrsku, kde mu císař Fridrich III. udělil privilegium na řadu stavebních i jiných aktivit. Ve všech císařových zemích mohl Marini po dobu 25 let výhradně pálit cihly a vápno, dále zřizovat mlýny a průplavy. Ve Vídni dokonce Antonio Marini založil vápenici s cihelnou, která denně vyrobila až 4000 cihel.²⁹³

Tento pestrý výčet podnikatelské činnosti Antonia Mariniho nezahrnuje zdaleka všechny jeho aktivity. Na jaře roku 1459 se Marini objevil v Praze, kde se pokoušel uplatnit v oblasti mincovní techniky.²⁹⁴ Marini dokonce předložil českému králi Jiřímu z Poděbrad spis *Rady králi Jiřímu o zlepšení kupectví v Čechách*, na základě čehož král prohlásil za jediné platné platidlo stříbrné mince ražené v Kutné Hoře, což opravdu na čas v Čechách stabilizovalo měnu. Tímto krokem si Marini u Jiřího z Poděbrad získal pověst všestranně užitečného rádce, jehož vzhledem k jeho jazykovým schopnostem král využil i v oblasti diplomacie.²⁹⁵

Počátkem roku 1462 Marini v Římě zjišťoval pro českého krále, zda by byly příznivé podmínky pro vyjednávání a zda by byl papež Pius II. ochoten postupovat v české otázce shovívavěji. Společně s Marinim dorazilo do Říma také poselstvo vedené Prokopem z Rabštejna a Zdeňkem Kostkou z Postupic, které mělo jménem českého krále složit papeži opožděný slib poslušnosti. Antonio Marini se už nezúčastnil veřejného slyšení českých diplomatů, protože odcestoval zpět do Prahy. Vyslanci však sklidili značný neúspěch, v jejich přítomnosti vyhlásil papež

²⁹³ Šmahel, F.: *Antonio Marini z Grenoble a jeho „Memorandum“ o nutnosti protiturecké aliance*. In. Soukup, P., Svátek, J. a kol.: *Křížové výpravy v pozdním středověku*. Praha: NLN, 2010. S. 171.

²⁹⁴ Mincovna se sice nacházela v Kutné Hoře, Antonio Marini však musel nejprve získat pověření krále Jiřího.

²⁹⁵ Šmahel, F.: *Antonio Marini z Grenoble a jeho „Memorandum“ o nutnosti protiturecké aliance*. S. 172.

31. března 1462 basilejská kompaktáta za neplatná a vyzval krále Jiřího, aby sebe i české země navrátil ke katolické církvi.²⁹⁶

Je pravděpodobné, že myšlenka protitureckého spolku evropských panovníků napadla Antonia Mariniho již v Římě, bezprostředním podnětem k sepsání jeho návrhu však bylo setkání českého a polského krále v Hlohově, kde panovníci v květnu 1462 podepsali spojeneckou smlouvu, v níž se již v úvodu připomíná hrozivá turecká expanze. O širším protitureckém svazu se zde ještě nemluví, nicméně byl to zajisté podnět pro Mariniho k sepsání *Memoranda Antonia Mariniho z Grenoblu o udatném postupu proti Turkovi*, jež předložil českému a následně i polskému králi. Marini zde vytýká křesťanským panovníkům jejich sváry a konstatuje, že autorita katolické církve značně poklesla v důsledku krize dvojpapežství. Další důvod špatného stavu katolictví spočívá podle něj v expanzi Turků. Marini se domnívá, že by bylo zapotřebí, aby panovníci ukončili svoje konflikty a spojili se proti islámu do protiturecké aliance. Spis je adresovaný českému a polskému králi, od nichž se očekává, že se ujmou iniciativy. Pozice papeže a císaře je do značné míry marginalizována, ačkoliv se jim zachovává náležitá úcta. Marini sám uvádí, že se nedá očekávat náprava poměrů ani od jednoho z nich, neboť: „... náš pán svatý papež nemá ve světě náležitou poslušnost ve věcech duchovních ani světských.“²⁹⁷ A ani „... nejjasnější císař nemá náležitou poslušnost ani příslušnou moc.“²⁹⁸ Dále bylo počítáno s uherským králem, který by měl vstoupit do trojspolku s českým a polským panovníkem, a společně by se pak měli obrátit na francouzského krále, jenž by se stal také členem aliance a jemuž Marini určil vůdčí úlohu. Také se uvažovalo o bavorském vévodovi Ludvíkovi a o vládci

²⁹⁶ Martínková, A.: *Mírová Evropa Jiříka z Poděbrad*. In. 21. století, roč. II, č. 10, 2004. s. 1-8. [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné na internetu: <<http://www.21stoleti.cz/blog/2004/09/21/evropske-poselstvi-krale-jiriho/>>.

²⁹⁷ František Šmahel v knize *Křížové výpravy v pozdním středověku* publikoval překlad vlastního textu *Memoranda Antonia Mariniho z Grenoblu*, ze kterého zde přímo cituji. (Soukup, P., Svátek, J. a kol.: *Křížové výpravy v pozdním středověku*. Praha: NLN, 2010. S. 179.)

²⁹⁸ *Memorandum Antonia Mariniho*. In. Soukup, P., Svátek, J. a kol.: *Křížové výpravy v pozdním středověku*. S. 180.

Benátek, po nichž by do spolku měli vstupovat další panovníci. Jednotliví členové by pak společně zasáhli proti tureckému vpádu do Evropy a také proti dalším činitelům, jež by ohrožovaly křesťanství. Antonio Marini jakožto zkušený podnikatel neopomněl zařadit do svého *Memoranda* otázku financování. Hlavní zdroj peněz spatřoval v desátcích, které měli ze svých příjmů platit všichni preláti a kněží bez rozdílu, dále pak počítal s daní ve výši jednodenního výdělku, povinnost ji platit by pak měli šlechtici, kupci i řemeslníci.²⁹⁹

Antonio Marini svým návrhem zaujal českého krále, jenž jej v červenci 1462 poslal s pověřením projednat návrh aliance do Benátek, které byly přímo ohroženy tureckou expanzí. Benátčané zaujali s ohledem na zachování dobrých vztahů s papežem vyčkávací stanovisko, Marini však pravděpodobně jejich postoj vylíčil Jiřímu z Poděbrad značně optimisticky, jelikož byl následně zmocněn, aby získal také uherského krále Matyáše Korvína, jehož země byla rovněž ohrožena vpádem muslimů. Mariniho projekt se nepodařilo utajit před římskou kurií, díky zprávám papežských legátů se však dozvídáme, že Marini jednal také v Miláně a na francouzském dvoře. Počátkem roku 1463 se Marini vrátil do Prahy, kde začala vznikat konečná verze mírového projektu.³⁰⁰

Historické bádání o autorech mírového projektu není zdaleka ještě ukončeno. Původní návrhy Antonia Mariniho, tzv. *Memorandum*, se úplně neshodují s definitivní verzí mírového projektu, který máme poprvé doložený z léta roku 1463, kdy byl text zapsán do registru polské královské kanceláře. Historik František Šmahel se domnívá, že Antonio Marini by mohl být autorem i druhé verze mírového projektu. Připisuje mu mnohem větší podíl na autorství než předchozí historikové s argumentem, že již ve své *Radě králi Jiřímu o zlepšení kupectví*

²⁹⁹ Šmahel, F.: *Antonio Marini z Grenoblu a jeho „Memorandum“ o nutnosti protiturecké aliance*. S. 173-175.

³⁰⁰ Martínková, A.: *Mírová Evropa Jiříka z Poděbrad*. In. 21. století, roč. II, č. 10, 2004. s. 1-8. [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné na internetu: <<http://www.21stoleti.cz/blog/2004/09/21/evropske-poselstvi-krale-jiriho/>>.

v *Čechách* zmiňuje nový parlament, o kterém se mluví dále také v mírovém projektu.³⁰¹ Historik Václav Vaněček však roli Antonia Mariniho považuje více za okrajovou, přestože jeho spoluúčast připouští, předpokládá ovšem mnohem větší podíl samotného krále Jiřího z Poděbrad, přestože český král neuměl latinsky, což ale nebyl nepřekonatelný problém, jelikož Jiří z Poděbrad měl k dispozici nespočet kvalitních překladatelů.³⁰² I František Šmahel nepochybuje o účasti Jiříka na vlastní tvorbě mírového projektu, jeho úlohu však marginalizuje. Václav Vaněček předkládá ještě hypotézu o účasti německého právníka a diplomata Martina Maira, o němž můžeme jednoznačně říct, že v letech, kdy mírový projekt vznikal, působil ve službách krále Jiřího z Poděbrad. Václav Vaněček uvádí skutečnost, že v roce 1463 se objevily snahy o reformu říše, za jejíhož iniciátora je považován právě Martin Mair, jenž se pokoušel uskutečnit smlouvu mezi říšskými knížaty, která se velice podobala myšlenkám mírového projektu.³⁰³ Vzhledem k právnícké podobě vlastního textu mírového projektu, je více než pravděpodobné, že spolupráce nějakého právníka na finální verzi proběhla, a je skutečně možné, že tím právníkem byl právě Martin Mair.

6.3 SMLOUVA O NASTOLENÍ MÍRU V CELÉM KŘESŤANSTVU

Mírový projekt Jiřího z Poděbrad se skládá z úvodní preambule a z 23 článků. Hlavním cílem je vytvoření mezinárodní organizace křesťanských panovníků, kteří se mají postarat o udržení míru. Jedním z motivů vzniku byla obrana proti turecké mocnosti, ale nastolení a udržení všeobecného míru se později stalo hlavním mottem.³⁰⁴

³⁰¹ Šmahel, F.: *Antonio Marini z Grenoblu a jeho „Memorandum“ o nutnosti protiturecké aliance*. S. 176.

³⁰² Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464*. S. 33.

³⁰³ Tamtéž, s. 33.

³⁰⁴ Václav Vaněček se ve své knize přiklání k názoru, že cílem mírového projektu bylo opravdu udržení trvalého míru a nastolení spravedlnosti, věnuje tomu celou kapitolu (Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464*. S. 25-30.)

Hned v úvodu *Smlouvy o nastolení míru v celém křesťanstvu* je zmiňováno, že křesťanství, jehož sláva byla kdysi veliká, se dnes nachází v úpadku. Je zde obviňován *proradný Mohamed*, který získal mnohé *zbloudilé duše*, a jehož náboženství velice přispívá ke zkáze křesťanství. Ovšem to podle projektu není jediným problémem, dochází také k vnitřním bojům v rámci křesťanství, což podle autora návrhu oslabovalo křesťanství natolik, že se nebylo schopno ubránit dalším mocnostem. Autor proto sám nabádá: „ ... *vytvořit takový svaz spojenectví, míru, bratrství a svornosti, jenž by pro úctu k Bohu a pro zachování víry neotřesitelně trval ...*“³⁰⁵

Vlastní smlouvu tvoří 23 článků, ve kterých nalezneme kromě hlavních myšlenek a cílů také administrativní náležitosti, což je z dnešního hlediska docela zajímavé, jelikož se zde popisují instituce, se kterými se běžně setkáváme až v současnosti. Prvních 8 článků se však věnuje především detailnímu vylíčení předpisů o odstranění válek, o mírovém vyřizování sporů a také o trestech pro ty, jenž mír poruší. Představa byla taková, že se veškeré konflikty budou řešit mírovou cestou, má se tudíž využít diplomacie, případně soudu. Je tedy nutné, aby zneprátelené strany vyslaly ihned: „ ... *své slavnostní vyslance k urovnání sporů a obnovení míru na místo stranám vhodné a tam za přítomnosti sporných stran nebo jejich vyslanců, vybavených plnou mocí ...*“³⁰⁶ má dojít k vyřešení sporů mírovou cestou. Je zajímavé, že už i ve středověku se myslelo na to, aby panovníci vyslance vybavili plnou mocí, aby bylo možné se odvolávat na listiny, které budou případně podepsány. Za zmínění stojí ještě článek 5 věnující se konfliktům, jež by vznikly mezi

Naproti tomu Alena Martínková ve svém článku *Mírová Evropa Jiříka z Poděbrad* pojednává o tom, že se Jiří tímto snažil vyhnout politické izolaci a využil k tomu hrozbu vpádu Turků do Evropy. (Martínková, A.: *Mírová Evropa Jiříka z Poděbrad*. In. 21. století, roč. II, č. 10, 2004. s. 1-8.)

³⁰⁵ Jiří Kejř publikoval v knize Václava Vaněčka *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464* překlad vlastního textu *Smlouvy o nastolení míru v celém křesťanstvu*. (Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464*. Praha: Československá akademie věd, 1964. S. 71-79.)

³⁰⁶ *Smlouva o nastolení míru v celém křesťanstvu*. In. Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464*. S. 73.

křesťanskými panovníky, kteří nejsou členy mírové organizace. V takovém případě se přímo hovoří o tom, že by mírová organizace měla na náklady všech členských států vyslat své zástupce, aby dojednávají mír mezi spornými panovníky či státy. Jiřího organizace by pak hrála takovou úlohu, jakou dnes plní USA na západní hemisféře, případně EU na naší polokouli. Už mnohem dříve, než vznikl mírový projekt, si evropští panovníci vybírali Jiřího z Poděbrad jako prostředníka při řešení svých sporů, což se odrazilo i ve všeobecné mírové organizaci.

V následujících třech článcích (čl. 9, 10, 11) se jasně hovoří o zřízení mezinárodního soudu, u kterého by bylo možné se dovolat spravedlnosti, a také se zde předpokládá vznik jakéhosi nadnárodního práva, jenž by bylo nadřazeno, podobně jako právo EU, právům jednotlivých států. Článek 12 se věnuje přijímání nových členů, které je do budoucnosti také předpokládáno. Nalezneme zde dvě podmínky přijetí. Za prvé: je nezbytné, aby noví členové přijali zásady mírové organizace. Za druhé: o nově přijatých se zde mluví jako o křesťanských králích, knížatech apod. Tento bod mi připomněl myšlenku mnohem starší, než je projekt sám - Evropan rovná se křesťan - tedy od středověku se za Evropany považují zejména křesťané, což v projektu můžeme také objevit. V následujících článcích (13, 14) se hovoří o tom, že a jak je nutné bránit se turecké expanzi. Sice na konci 13. článku se přímo hovoří o možnosti uzavřít trvalý mír i s Turky, avšak v žádném případě se nepřipouští možnost, že by byli přijati do evropského mírového spolku.³⁰⁷ Jak víme, tento zastaralý předsudek vyvstává v hlavách mnoha Evropanů ještě dnes při pomyšlení na vstup Turecka do EU.

Ve zbývajících článcích se popisuje především administrativní členění. V 16. článku se navrhuje vznik světové mírové organizace, jejímiž hlavními orgány by byly: valné shromáždění delegátů, kteří by měli plnou moc, rada panovníků, již zmíněný mezinárodní soud a úřednický

³⁰⁷ *Smlouva o nastolení míru v celém křesťanstvu.*

aparát. Nutnou podotknout, jak moc to připomíná hlavní instituce EU. Předpokládalo se, že sekretariát by měl nějaké stálé sídlo a že vše potřebné by bylo financováno z desátků. Mírový projekt se také lehce zmiňuje o možnosti zavedení společné měny a společného pracovního trhu, realizaci však blíže neurčuje. Důležitý článek 22 ustavuje: „... *v případě, že někdo z nás bude povolán do nebeské vlasti, nebude žádnému jeho dědici nebo nástupci dovoleno ujmout se království...*“³⁰⁸, pokud nepřijme zásady všeobecné mírové organizace a musí to dokonce stvrdit podpisem.³⁰⁹

S osobou císaře a papeže se v podstatě vůbec nepočítá. Pouze ve článku 21 se píše, že má papež právo vybírat desátky pro financování mírové organizace.³¹⁰ Je tedy patrné, že nejde už o vytváření jediné nadnárodní křesťanské monarchie, kde by byli všichni panovníci pouze služebníci papeže či císaře, o což se ostatně celý středověk katolická církev pokoušela. Jedná se o vytvoření mezinárodní mírové organizace, kde by se zachovala suverenita státu, „... *zásada mezinárodně právní rovnosti států, princip vyřizování konfliktů pokojnou cestou, výslovné odsouzení válek, postavení agresora mimo zákon, princip kolektivní bezpečnosti atd.*“³¹¹

³⁰⁸ *Smlouva o nastolení míru v celém křesťanstvu.* In. Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464.* S. 79.

³⁰⁹ Tamtéž.

³¹⁰ Tamtéž.

³¹¹ Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464.* S. 16.

6.4 ZÁVĚREČNÁ JEDNÁNÍ O MÍROVÉM PROJEKTU

Mírový projekt českého krále Jiřího z Poděbrad zmiňuje den 26. února roku 1464, kdy se měl uskutečnit sjezd křesťanských panovníků v Basileji, kde by byla založena všeobecná mírová organizace. Únor 1464 uplynul, projekt byl sice už napsán, avšak o jeho realizaci se teprve jednalo. Mezi českým a polským králem došlo již k dohodě o společném postupu v této záležitosti, bylo ovšem nezbytné, aby projekt podpořil i uherský král. U něho se na základě předchozích jednání dalo předpokládat, že s plánem protiturecké ligy souhlasit bude, neboť Uhry byly přímo ohroženy tureckou expanzí. V konečné verzi projektu však důraz na obranu proti islámu ustupoval do pozadí.³¹²

Antonio Marini byl pověřen vyjednávat i s uherským králem Matyášem Korvínem, k němuž dorazil v březnu 1464. V té době právě zemřela Matyášova manželka Kunhuta, dcera českého krále Jiřího z Poděbrad, čímž mírně ochladly vztahy mezi českým a uherským panovníkem. Průběh diplomatického jednání nebyl zcela příznivý, Marini neprozradil uherskému králi všechny body projektu, což bylo později českému králi Matyášem Korvínem vytknuto. Uherský král se domníval, že o tak rozsáhlém projektu měl být dopředu informován, aby mohl podrobněji projednat všechny body. Matyáš Korvín, jehož s největší pravděpodobností značně ovlivňovala římská kurie, nezaujal jednoznačné stanovisko. Návrh zcela neodmítl, avšak vyjádřil se ve smyslu, že pokud by měl mírový projekt podpořit, musel by jej schválit i papež a císař. Pozitivním výsledkem jednání ovšem bylo, že Antonio Marini dostal plnou moc od Matyáše Korvína, aby mohl jeho jménem jednat s francouzským králem Ludvíkem XI. o svolání sjezdu všech křesťanských panovníků.³¹³

³¹² Vaněček, V.: Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464. S. 44.

³¹³ Tamtéž, s. 45.

Poselstvo k francouzskému králi Ludvíkovi XI., o němž máme zprávy z dochovaného deníku,³¹⁴ vedli Albrecht Kostka z Postupic a Antonio Marini, kteří disponovali pověřovacími listinami od českého, polského a uherského krále. Hlavní úkol diplomatů spočíval v tom, aby přiměli francouzského krále ke svolání sjezdu všech křesťanských panovníků, na němž by se dále projednával vznik mírové organizace. Dalším cílem bylo dohodnout uzavření smlouvy o přátelství mezi českým a francouzským králem.³¹⁵

Poselstvo, jež vyrazilo z Prahy 16. května 1464 a dále pokračovalo přes německou říši až do Francie, jednalo s Ludvíkem XI. koncem června 1464. Antonio Marini vedl předběžný neoficiální rozhovor s francouzským králem sám a až 30. června, tedy asi až po týdenním pobytu, byla česká deputace oficiálně přijata. Albrecht Kostka z Postupic a Antonio Marini navrhovali Ludvíkovi XI., aby svolal sjezd křesťanských panovníků.³¹⁶ „*K tomu král Franský skrze svého kancléře odpovědi kázal, že ta věc a žádost krále Českého, kterouž jest pan Albrecht Kostka mluvil, jest věc veliká, a že tak brzo na to odpovědi neslušie dáti, než s dobrým rozmyslem.*“³¹⁷ Času, který si vzal Ludvík XI. na rozmyšlenou, využila papežská strana, jež ovlivnila královo rozhodnutí. Francouzský král potřeboval spojence proti svým odpůrcům ve Francii, avšak přímo vstoupit do spolku s králem, jenž byl papežem označen za kacíře, se neodvážil. 15. července došlo ještě k jednomu veřejnému slyšení českého poselstva, kde francouzský král, i přes námitky biskupů

³¹⁴ *Deník českého poselstva ke králi francouzskému*, jenž byl nalezen roku 1826 Františkem Palackým, který jej roku 1827 vydal, představuje jedinečný historický pramen, jenž popisuje průběh jednání poselstva s francouzským králem Ludvíkem XI. Autorem deníku je s největší pravděpodobností panoš Jaroslav. (Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464*. S. 46.)

³¹⁵ Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464*. S. 46.

³¹⁶ Historik Rudolf Urbánek vydal v roce 1940 *Deník panoše Jaroslava o poselstvu pana Albrechta Kostky z Postupic k Ludvíkovi XI., králi francouzskému, r. 1464* v knize s názvem *Ve službách Jiříka krále*. (Urbánek, R.: *Ve službách Jiříka krále*. Praha: Evropský literární klub, 1940. S. 3-11.)

³¹⁷ *Deník panoše Jaroslava*. In. Urbánek, R.: *Ve službách Jiříka krále*. Praha: Evropský literární klub, 1940. S. 14.

zasedajících v královské radě, rozhodl, aby byla uzavřena přátelská smlouva mezi českým a francouzským králem. Alespoň jeden bod se tedy podařilo diplomatům splnit.³¹⁸

Diplomaté se vrátili do Prahy v září 1464, Antonio Marini s nimi však do hlavního města Čech již nepokračoval, jelikož po jednání ve Francii odešel ze služeb českého krále a už nikdy do nich nevstoupil. Jeho návrh nebyl realizován a projekt všeobecné mírové organizace byl na několik století zapomenut.³¹⁹

³¹⁸ Lassalmonie, J. F.: *Ludvík XI., Jiří z Poděbrad a křížová výprava*. In. Soukup, P., Svátek, J. a kol.: *Křížové výpravy v pozdním středověku*. Praha: NLN, 2010. S. 193.

³¹⁹ Šmahel, F.: *Antonio Marini z Grenoblu a jeho „Memorandum“ o nutnosti protiturecké aliance*. S. 177.

7 ZÁVĚR

Husitské války, které probíhaly v 15. století, značně změnily poměry v českých zemích. Po válce se na našem území vyskytovalo několik náboženských proudů, které se dožadovaly politického vlivu. Obecně je můžeme rozdělit na katolíky a kališníky, kališnictví se však ještě dále štěpilo na více frakcí. Jednotlivé bloky mezi sebou soupeřily o nadvládu a dále pustošily české země, které byly již dosti ekonomicky rozvrácené husitskými válkami. V zemi chyběla ústřední vláda a k moci se dostávali ambiciózní šlechticové, mezi nimiž probíhaly drobné války, čímž ekonomika dále stagnovala. S nábožensky rozbouřenou zemí také nechtělo obchodovat zahraniční, kam se ohlas husitských válek rovněž rozšířil, čímž české země získaly velmi špatnou pověst. Husité pořádali tzv. spanilé jízdy, během nichž byla revoluce vyvážena za hranice našeho území, kde kališníci ničili a loupili majetek tamních obyvatel. V takovéto době žil a vládl Jiří z Poděbrad.

Páni z Kunštátu a na Poděbradech patřili k váženým starobylým rodům s kališnickou orientací. Dědeček Jiřího z Poděbrad podepsal stížný list české šlechty proti upálení mistra Jana Husa v Kostnici a jeho otec i strýcové se přímo účastnili husitských válek. Jiří z Poděbrad byl dítětem této revoluce. Podobně jako mnoho dětí husitské doby ztratil otce na bojištích a matku dokonce ani nepoznal. Od sedmi let žil se svými příbuznými, kteří mu zajistili základní vzdělání. Je však přinejmenším zajímavé, že s takto nízkým stupněm vzdělání se později z Jiřího z Poděbrad stal český král. Přece jenom ve srovnání s jinými panovníky té doby, např. s císařem Fridrichem III. nebo s polským králem Kazimírem, se kterými bylo od mládí počítáno jako s možnými následovníky trůnu, a podle toho jim bylo zajištěno patřičné vzdělání, Jiří z Poděbrad tolik nestudoval, zejména v oblasti cizích jazyků nedosáhl vysoké úrovně. Jeho vrozený talent mu však dovolil dostat se mnohem dále, než většina šlechticů z jeho stavu. Jiří z Poděbrad byl velmi

ambiciózní a cílevědomí, což mu umožnilo, aby se přes veškeré nedostatky uplatnil ve vysoké politice. Dokázal se dokonale zorientovat v domácích poměrech a později i v mezinárodních vztazích. Pro získání vhledu do domácí politiky byl mladému Poděbradovi velmi nápomocen Hynek Ptáček z Pirkštejna, s nímž Jiřík od mládí spolupracoval a jenž se stal přítelem a učitelem budoucího českého krále. Po smrti Hynka Ptáčka z Pirkštejna převzal Jiřík vůdčí úlohu ve východočeském landfrídu a pokračoval v Ptáčkově politické snaze.

Jiří z Poděbrad postupně ovládl nejenom východočeský kraj, ale také celou zemi. Jiřík si mnohé spojence dokázal získat vyjednáváním, podplácením či příslibem významného postu, bylo-li však nutné zorganizovat armádu a vojensky zasáhnout, neváhal. Rozhodnost byla Jiříkovi vlastní. Bleskově a nečekaně obsadil se svými vojáky Prahu, přičemž důmyslně využil záminky, že táhnou na Sasko. Následně si Jiřík podmanil celou zemi a poté byl zvolen zemským správcem. Stal se tak legitimním vládcem českých zemí a začal se zajímat i o zahraniční politiku, zpočátku se zaměřil zejména na sousední země. Z odvěkých saských rivalů se mu podařilo udělat mocné a věrné spojence, kteří byli Jiříkovi později velmi nápomocni. Jiříkova pozornost se však soustředila na Vídeň, kde pobývali poručníci budoucího českého krále Ladislava Pohrobka, s nimiž zemský správce udržoval přátelské styky, aby mohl sám osobně působit na Ladislava. Během pobytu ve Vídni Jiřík zjistil, že si dokáže získat mladého prince pod svůj vliv. Potomek Habsburků i Lucemburků potvrdil Jiříka ve funkci zemského správce, jenž později přiměl mladíka k odjezdu do Prahy, s čímž nakonec souhlasili i Ladislavův poručník. Nutno poznamenat, že neměl příliš na výběr. Evropa byla trvale ohrožena tureckou expanzí a Jiří z Poděbrad disponoval velmi silnou armádou, nebylo tedy příliš moudré znepřátelit si mocného českého správce.

Jiří z Poděbrad přiměl Ladislava Pohrobka k tomu, aby nějaký čas strávil v českých zemích, kde se nechal korunovat českým králem. Zemský správce zajistil mladému králi v Praze veškerý přepych, na který byl doposud zvyklý, a svou laskavostí a tolerantností si získal Ladislavovu náklonost, o čemž svědčí skutečnost, že Ladislav oslovoval Jiřího z Poděbrad „*pane otče*“, což můžeme považovat za skutečný úspěch Jiřího z Poděbrad, neboť nikoho jiného český král takto netituloval. Zemský správce také se shovívavostí toleroval Ladislavovu averzi vůči kališníkům, kterou král vůbec neskrýval, a snažil se mírnit střety katolického krále s kališníky. Vztahy Jiřího z Poděbrad a Ladislava Pohrobka na několik měsíců ochladly, jelikož se český král dostal pod vliv vídeňského dvora, jenž mu našeptával pomluvy o českém správci. Někaký čas strávil Ladislav také v Uhrách, nakonec se však vrátil do Prahy, kde opět získal důvěru v Jiřího z Poděbrad. Ladislav však v Čechách nečekaně zemřel.

Po smrti Ladislava Pohrobka čelil Jiří z Poděbrad obviněním z vraždy českého krále, jichž byl definitivně zbaven až na konci 20. století. Tato křivá nařčení však nezabránila Jiřímu z Poděbrad, aby získal českou korunu. Zemský správce vyjednával s vlivnými šlechtici, některé podplatil, jiným slíbil významný post a těm, které nepřesvědčil, vyhrožoval vojenským tažením. Tyto běžné politické praktiky mu dopomohly k českému trůnu, neboť stavové zvolili dne 2. března 1458 Jiřího z Poděbrad českým králem. Jiří z Poděbrad byl prvním panovníkem na českém trůnu, jenž nepocházel z královského rodu, a také po dlouhé době usedl na trůn znovu Čech, jenž byl kališnického vyznání. Na základě těchto skutečností byl Jiří z Poděbrad spojován s lidovou tradicí a považován za lidového krále. S tím však nelze souhlasit. Jiří z Poděbrad mnohdy využíval služby nižších šlechticů nebo dokonce měšťanů, jelikož si cenil jejich schopností, což můžeme považovat za pokrokové, nicméně je nutné podotknout, že Jiří z Poděbrad se narodil jako aristokrat, rovněž tak celý život vystupoval a plně uznával středověkou představu o trojím

dělení lidu. Když zaměstnával lidi neurozeného původu, bylo to z toho důvodu, že potřeboval využít jejich znalostí či talentu, ne však proto, že by sympatizoval s lidovými vrstvami. Pravda je, že za vlády Jiřího z Poděbrad panovala v českých zemích všeobecná spokojenost, která však nepramenila z představy lidového krále. Po letech válek a bezvládí, kdy všude vládla nejistota, měla zem opět ústřední vládu v čele s Jiřím z Poděbrad, jenž dokázal konsolidovat zdejší poměry. Jiřímu se podařilo upevnit českou ekonomiku, staral se o rozvoj řemesel a obchodu, pokoušel se stabilizovat českou měnu, sjednal veřejný pořádek a zajistil bezpečnost cest, což umožnil pomalu obnovovat přetřhané obchodní styky se zahraničím. Všeobecnou spokojenost zapříčinil mír, jenž byl hlavním cílem Jiřího z Poděbrad.

Český král Jiří z Poděbrad byl rovněž vynikajícím politikem, což jsme mohli sledovat již před nástupem Jiříka na český trůn. Jeho mocenský růst byl opravdu dobrým příkladem úspěšné politické kariéry. Jiřík si uměl vydobýt respekt jak cestou diplomacie, tak vojenským úderem, a dokázal odhalit a využít slabiny nepřítele ve svůj prospěch. Nutno však poznamenat, že český král nikdy nebyl dobrým vojevůdcem, vynikal však jinou potřebnou vlastností. Vždy kolem sebe soustředil schopné pomocníky, rádce, případně vojevůdce, jež mu dopomohli dosáhnout daného cíle. Ve funkci králových rádců se za vlády Jiřího z Poděbrad vystřídal hned několik cizinců, což Jiříkovi umožnil dobře se orientovat na poli zahraniční politiky, kde získal mnohé spojence. Politické úspěchy českého krále dosáhly takových rozměrů, že velké množství šlechticů i panovníků se obracelo na Jiřího z Poděbrad s žádostmi o rozsouzení jejich sporů. Aristokraté u českého krále hledali moudrost a rozhodnost, vlastnosti, jimiž Jiřík disponoval a které jim zaručili spravedlivé řešení jejich konfliktů. Mnozí z nich zůstali Jiříkovi zavázáni a stáli na jeho straně i při sporu českého krále s papežem, jenž marně hledal spojence proti kacířskému králi. Panovníci se buď přímo hlásili ke spojenectví s českým králem anebo vyhlašovali neutralitu.

Osobně hodnotím Jiřího politickou kariéru za velmi úspěšnou, i přestože nedokázal zabránit válce. Jeho úspěchy jsou ovšem nesporné: stal se českým králem, jenž vynikal v oblasti politické diplomacie a jehož si vážili mnozí významní evropští panovníci. Stabilizoval poměry v českých zemích, kde byli po celou dobu vlády Jiřího z Poděbrad respektováni kališníci i katolíci. Král Jiří také dlouhou dobu bránil papeži zasáhnout proti kališnictví, nakonec sice vypukla válka, ale i během ní se Jiřík pokoušel diplomatickou cestou vyjednat mír. Na konci života dojednal nástup Vladislava II. Jagellonského na český trůn, což můžeme také počítat mezi politické úspěchy Jiřího z Poděbrad, neboť po jeho smrti se Vladislav skutečně stal českým králem.

Jiří z Poděbrad byl kališnického vyznání, přičemž celý život respektoval katolíky a hledal cestu společného soužití s nimi. Jako zemský správce i jako český král jmenoval do významných funkcí jak kališníky, tak katolíky, záleželo to zejména na jejich zásluhách. Druhá manželka českého krále, Johana z Rožmitálu, byla rovněž katolického vyznání. Sňatkem s ní Jiřík uvedl koncepci dvojího lidu do praxe a demonstroval tak celé zemi svoji toleranci vůči katolíkům. Od představy království dvojího lidu neustoupil ani ve chvíli, kdy hlava katolické církve vyhlásila proti kacířskému králi křížovou výpravu. Jiří z Poděbrad dokázal dlouhou dobu díky své politické činnosti bránit papeži, aby proti českým zemím zasáhl. České katolické panstvo,³²⁰ jež usilovalo o větší podíl na vládě, však využilo náboženské rozdíly jako záminku pro podpoření papeže, jenž našel mocného spojence, uherského krále Matyáše Korvína, který se postavil do čela křížáckých vojsk.

Matyáš Korvín vděčil Jiřímu z Poděbrad za propuštění z vězení, kam jej poslal český král Ladislav Pohrobek. Jiřík také podporoval volbu Matyáše Korvína uherským králem. Tyto dva panovníci byli také

³²⁰ Nutno poznamenat, že několik významných katolíků zůstalo Jiřímu z Poděbrad věrno a naopak někteří kališničtí šlechtici krále zradili.

příbuzensky spřízněni, neboť si Matyáš vzal Jiříkovu dceru za manželku. Je tedy zajímavé zamyslet se nad tím, proč se nakonec uherský král postavil proti českému panovníkovi. Matyáš Korvín byl katolík a v Uhrách měla papežská kurie silné postavení, mohla tedy uherského krále do jisté míry ovlivňovat. Když se katolické panstvo postavilo proti Jiřímu z Poděbrad, Matyáš v tom viděl příležitost chopit se moci, což není nic tak ojedinělého na poli politiky. Uherský král chtěl vyhovět papeži a získat větší vliv, pravděpodobně však neplánoval stát se českým králem, o čem svědčí skutečnost, že váhal, zda má přijmout nabídku od českých katolíků. Za života Jiřího z Poděbrad však Matyáš fakticky nevládl, několikrát se s Jiříkem pokoušel uzavřít dohodu o rozdělení moci, Jiřík jej ovšem odmítl, neboť měl na své straně významné spojence a nehodlal se vzdát vlády ve všech zemích Koruny české. Vzhledem k tomu můžeme za vítěze považovat spíše Jiřího z Poděbrad, který však zemřel dříve, než bylo možné konflikt urovnat. Válka pokračovala i po smrti Jiříka. Definitivně skončila až po smrti Matyáše Korvína, kdy vládu v českých i uherských zemích převzal Vladislav II. Jagellonský.

Jiří z Poděbrad se pokoušel vyhnout politické izolaci návrhem všeobecné mírové organizace. Věřil rovněž, že by tento spolek mohl zabránit válce, která nakonec vypukla. Jiřímu se podařilo pro svůj projekt získat polského krále, uherský král však váhal a francouzský král nakonec nabídku nepřijal. Francouzský král nechtěl stát otevřeně proti papeži, což by se stalo, kdyby vstoupil do spolku s kacířským králem. I do Francie dorazil ohlas husitských válek a je více než pravděpodobné, že Ludvík XI. měl také obavy z toho, že by se revoluční myšlenky z Čech mohly rozšířit i do Francie, kde jeho pozice byla už tak nejistá. Je možné, že kdyby Jiřík sám osobně vyjednával s Matyášem Korvínem a Ludvíkem XI., uspěl by lépe. V každém případě by to projektu dodalo na vážnosti. Otázkou však zůstává, zda mohl být český král tak dlouho nepřítomen v českých zemích. Francie je přece jenom daleko, vezmeme-li v úvahu tehdejší

způsob dopravy. Mírový projekt se nakonec nepodařilo prosadit a jeho návrh byl zapomenut na několik století.

Mnozí historikové, politologové či právníci si kladou otázku, do jaké míry můžeme považovat mírový projekt za předchůdce integračních snah či OSN. Tato otázka je poměrně zajímavá. Po organizační stránce mírového projektu bychom skutečně mohli mírový projekt připodobnit OSN. Bylo zde počítáno s jakýmsi mezinárodním soudem, uvažovalo se o nadnárodním právu a o zřízení valného shromáždění delegátů, kteří by měli plnou moc, vzniknout měla také rada panovníků, počítáno bylo i s úřednickým aparátem, stálým sídlem organizace a s jejím financováním. Podobné orgány fungují v rámci OSN, domnívám se však, že je chybou považovat *Smlouvu o nastolení míru v celém křesťanstvu* za předchůdce právě OSN, která své členy přijímá na základě splnění mírových požadavků ovšem „*bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství*.“³²¹ Mírový projekt Jiřího z Poděbrad však počítal pouze se státy, kde bylo vyznáváno křesťanství. Pravdou je, že se v návrhu uvažuje o možnosti uzavřít mír s Turky, v žádném případě s nimi však není počítáno jako s rovnocennými partnery. Podobně Evropané smýšlí i dnes, představa, že by bylo do EU přijato také Turecko, je pro mnohé obyvatele EU nepřijatelná. Strach z cizího je v lidech hluboko zakořeněn. Xenofobie nedovolila Ludvíkovi XI. přijmout návrh Jiřího z Poděbrad, jenž ze stejného důvodu vyloučil ze svého projektu všechno nekřesťanské. Mírový projekt Jiřího z Poděbrad můžeme tedy považovat za předchůdce EU. OSN je možná prvním krůčkem k překonání xenofobie, nicméně tato organizace funguje už přes 50 let a zatím jsme se v tomto ohledu moc daleko nedostali.

³²¹ *Charta OSN*. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné na internetu: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>.

8 SEZNAM LITERATURY

Prameny

Deník panoše Jaroslava. In. Urbánek, R.: *Ve službách Jiříka krále.* Praha: Evropský literární klub, 1940.

Charta OSN. [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné na internet: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>.

Memorandum Antonia z Grenoblu. In. Soukup, P., Svátek, J. a kol.: *Křížové výpravy v pozdním středověku.* Praha: NLN, 2010. ISBN 978-80-7422-055-5.

Smlouva o nastolení míru v celém křesťanstvu. In. Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464.* Praha: Československá akademie věd, 1964.

Knihy

Čornej, P.: *30. 7. 1419. První pražská defenestrace.* Praha: Havran, 2010. ISBN 978-80-87341-00-1.

Denis, A.: *Konec samostatnosti české.* Praha: Šolc a Šimáček, 1921.

Felcman, O., Fukula, L. a kol.: *Poděbradové.* Praha: NLN, 2008. ISBN 978-80-7106-949-2.

Heymann, F. G.: *George of Bohemia. King of Heretics.* New Jersey: Princeton, 1965.

Kalous, A.: *Matyáš Korvín.* České Budějovice: Veduta, 2009. ISBN 978-80-86829-48-7.

Kavka, F.: *Poslední Lucemburk na českém trůně.* Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0680-8.

- Kontler, L.: *Dějiny Maďarska*. Praha: NLN, 2001. ISBN 80-7106-405-x.
- Macek, J.: *Husitské revoluční hnutí*. Praha: Rovnost, 1952.
- Macek, J.: *Jiří z Poděbrad*. Praha: Svobodné slovo, 1967.
- Müller, H., Krieger, K. F.: *Dějiny Německa*. Praha: NLN, 1995. ISBN 80-7106-125-5.
- Odložilík, O.: *The Hussite King. Bohemia in European Affairs*. New Jersey: New Brunswick, 1965.
- Pánek, J., Tůma, O. a kol.: *Dějiny českých zemí*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1544-8.
- Plaček, M., Futák, P.: *Páni z Kunštátu*. Praha: NLN, 2006. ISBN 80-7106-683-4.
- Soukup, P., Svátek, J. a kol.: *Křížové výpravy v pozdním středověku*. Praha: NLN, 2010. ISBN 978-80-7422-055-5.
- Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Epilog bouřlivého věku*. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-7184-074-0.
- Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Kořeny české reformace*. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-7184-074-2.
- Šmahel, F.: *Husitská revoluce. Kronika válečných let*. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-7184-075-0.
- Šmahel, F.: *Husitské Čechy*. Praha: NLN, 2001. ISBN 80-7106-468-8.
- Urbánek, R.: *České dějiny. Věk Poděbradský*. Praha: Nakladatelství Jana Laichtera, 1930.
- Urbánek, R.: *Husitský král*. Praha: Vesmír, 1926.

Vaněček, V.: *Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462/1464*. Praha: Československá akademie věd, 1964.

Vlček, E.: *Jak zemřeli*. Praha: Akademie věd, 1993. ISBN 80-200-0400-9.

Elektronické zdroje

Bauer, J.: *Podezřelá smrt krále Holce*. In. 21. století, roč. V, č. 16, 2007. s. 83-90. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internetu: <<http://21století.cz/blog/2007/10/19/podezrela-smrt-krale-holce-z-vrazdy-je-obvinen-jiri-z-podebrad/>>.

Martínková, A.: *Mírová Evropa Jiříka z Poděbrad*. In. 21. století, roč. II, č. 10, 2004. s. 1-8. [online]. [cit. 2011-12-20]. Dostupné na internetu: <<http://www.21století.cz/blog/2004/09/21/evropske-poselstvi-krale-jiriho/>>.

9 RESUMÉ

The name of my dissertation is *The Reign of George of Podiebrad in European Context*. My intention was not only to introduce his life and reign, but his foreign policy as well.

George of Podiebrad was an eminent personality of Czech history. He became the Czech king and ruled in the period after Hussite wars, when the country was divided by the religion and the economy stagnated. George of Podiebrad was able to stabilize the political situation and the economy in Czech countries. He was a very good politician and obtained many allies in Czech territory and also in foreign countries. But he was not able to force the Pope and the Catholic Church to tolerate the Hussite religion and the war burst out again.

In „The Preface“, I introduce basic information about George of Podiebrad and mention briefly, what my dissertation contains. In first chapter, I explain the historical context. In next chapter „The Live of George of Podiebrad“, I describe his origin and his life from youth to the adult age. I concentrate especially on growing his power and on the gain of Czech throne. The chapter „The Church Policy“ engages in problems of the Hussite religion and its enforcing. In next chapter „The Foreign policy“, I describe successes and failures of George of Podiebrad in his foreign policy. In the last chapter, I pay attention to George’s peace project. In „The Conclusion“, I resume the presented facts and assess the significance of George of Podiebrad in the European context.

10 PŘÍLOHY

Obrazová příloha č. 1 – Český král Jiří z Poděbrad.

Jiří z Poděbrad. [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné na internetu: <<http://www.panovnici.cz/jiri-z-podebrad>>.

Obrazová příloha č. 2 – Poděbrady ze 17. století. Autorem rytiny je Matthäus Merian.

Plaček, M., Futák, P.: *Páni z Kunštátu*. Praha: NLN, 2006. ISBN 80-7106-683-4. S. 335.

Obrazová příloha č. 3 – Obraz Mikoláše Alše *Setkání Jiřího z Poděbrad a Matyáše Korvína*.

Obraz Mikoláše Alše. [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné na internetu: <<http://www.artchiv.info/GALERIE/OBRAZ/10039--Mikolas-Ales--Setkani-Jiriho-z-Podebrad-s-Matyasem-Korvinem.html>>.

Obrazová příloha č. 4 – Ladislav Pohrobek. Obraz od neznámého autora.

Ladislav Pohrobek. [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné na internetu: <<http://grossi-pragenses.webnode.cz/prazske-grose/ladislav-pohrobek/>>.

Obrazová příloha č. 5 – Eneáš Silvius Piccolomini představuje císaři Fridrichovi III. budoucí manželku Eleanoru. Obraz od Pinturicchia.

Obraz od Pinturicchia. [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné na internetu: <<http://www.myartprints.cz/a/pinturicchio/aeneas-sylvius-piccolomini-2.html>>.

Obrazová příloha č. 6 – Jan Rokycana.

Jan Rokycana. [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné na internetu: <<http://www.spisovatele.cz/jan-rokycana>>.

Obrazová příloha č. 7 – Tábor ze 17. století. Autorem rytiny je Matthäus Merian.

Tábor. [online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné na internetu: <<http://www.antikvariatcz.com/1680-matthaus-merian,40.html>>.